

Hallituksen esitys Eduskunnalle alkoholirikoksia koskevien säännösten uudistamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi alkoholirikoksia koskevat säännökset. Esitys on osa rikoslain kokonaisuudistusta. Rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi luku alkoholirikoksista. Luvussa säädettäisiin alkoholirikoksista, määritelmistä ja oikeushenkilön vastuusta.

Alkoholirikoksista säädetään nykyisin vuoden 1968 alkoholilaissa. Kyseisen lain rangaistuksia ja muita seuraamuksia koskeva 9 luku jätettiin voimaan vuonna 1994 alkoholilakia säädettäessä. Rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun periaatteen mukaisesti rikoslakiin ehdotetaan siirrettäviksi alkoholirikoksia koskevat vankeusuhkaiset rangaistussäännökset. Samalla vuoden 1968 alkoholilain voimassa olevat säännökset ehdotetaan kumottaviksi.

Alkoholirikoksena rangaistaisiin alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastainen alkoholijuoman tai väkiviinan valmistus, maahantuonti, myyminen, välittäminen tai muu luovuttaminen tai näiden tekojen yritys. Rangaistavaa olisi myös alkoholijuoman tai väkiviinan hallussa pitäminen tai kuljettaminen alkoholilain vastaisesti. Alkoholirikokset olisivat rangaistavia tahallisina. Alkoholirikkomukset olisivat rangaistavia tahallisina taikka törkeästä huolimattomuudesta tehtyinä tekotavasta riippuen.

Alkoholirikokset ehdotetaan porrastettaviksi kolmeen törkeysportaaseen rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun periaatteen mukaisesti. Alkoholirikoksesta ehdotetaan säädettäväksi seuraamukseksi sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Törkeän alkoholirikoksen seuraamukseksi ehdotetaan vähintään neljää kuukautta ja enintään neljää

vuotta vankeutta. Lievän alkoholirikoksen rangaistusasteikoksi ehdotetaan sakkoa tai enintään kuutta kuukautta vankeutta. Alkoholilaissa säädettäisiin sakonuhkaisesta alkoholirikkomuksesta.

Väkevän alkoholijuoman alkoholilain vastainen mainonta ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi alkoholijuoman markkinointirikoksena rikoslaissa.

Oikeushenkilön rangaistusvastuuta ehdotetaan sovellettavaksi alkoholirikokseen, törkeään alkoholirikokseen ja alkoholijuoman markkinointirikokseen.

Rikesakon soveltamisala ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan eräitä vähäisiä alkoholirikkomuksia.

Alle kahdeksantoistavuotiaalle, jota olisi syytä epäillä alkoholilain vastaisesta alkoholijuoman hallussa pitämisestä, tai alle kaksikymmentävuotiaalle, jota olisi syytä epäillä väkevän alkoholijuoman hallussa pitämisestä, voitaisiin tehdä henkilöntarkastus alkoholijuoman tai väkevän alkoholijuoman löytämiseksi. Poliisi voisi tällöin myös ottaa pois laittomasti hallussa pidetyt alkoholijuomat tai väkevät alkoholijuomat ja hävittää ne, jos juomien arvo olisi vähäinen.

Alkoholirikosten johdosta määrättäviin menettämisseuraamuksiin ehdotetaan sovellettavaksi rikoslain säännöksiä menettämisseuraamuksista.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi laki aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian niiden hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila	4
2.1 Voimassa oleva lainsäädäntö ja käytäntö	4
Vuoden 1994 alkoholilaki	4
Vuoden 1968 alkoholilaki	4
9 luku Rangaistukset ja muut seuraamukset tämän lain rikkomisesta	5
10 luku Erinäiset säännökset	8
Tilastotietoja ja oikeuskäytäntö	9
Laki aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä ...	9
2.2 Nykytilan arviointi	9
3. Ruotsin ja Norjan lainsäädäntö	10
4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	13
4.1 Alkoholirikokset	13
4.2 Alkoholijuomien mainonta	17
4.3 Alkoholijuoman tarjoaminen alaikäiselle	18
4.4 Vuoden 1968 alkoholilain kumoaminen	19
4.5 Aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä an-	
netun lain kumoaminen	22
4.6 Alkoholirikosten suhde eräisiin muihin rikoksiin	23
5. Esityksen vaikutukset	26
6. Asian valmistelu	26
7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	27
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	28
1. Lakiehdotusten perustelut	28
1.1. Rikoslaki	28
2 a luku. Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta	28
10 luku. Menettämisseuraamuksista	28
30 luku. Elinkeinrikoksista	28
43 luku. Hyviä tapoja koskevien määräysten rikkomisesta	29
50 a luku. Alkoholirikoksista	29
1.2. Alkoholilaki	35
8 luku. Ohjaus, valvonta ja seuraamukset	35
2. Sääntämisyjärjestys	44
3. Voimaantulo	47
LAKIEHDOTUKSET	48
rikoslain muuttamisesta	48
alkoholilain muuttamisesta	51

LIITE	55
RINNAKKAISTEKSTIT	55
rikoslain muuttamisesta.....	55
alkoholilain muuttamisesta.....	60

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Ehdotus alkoholirikoksia koskevien säännösten uudistamisesta liittyy rikoslain (39/1889) kokonaisuudistukseen. Alkoholilakia (1143/1994) uudistettaessa alkoholia koskevien rangaistussäännösten uudistaminen lykättiin tehtäväksi myöhemmin rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Tuolloin voimassa ollut alkoholilaki (459/1968) kumottiin lukuun ottamatta lain 9 lukua, joka sisältää alkoholirikosten sääntelyn, sekä 104 ja 105 §:ää.

Tämän esityksen tarkoituksena on jatkaa rikoslain erityisen osan uudistamista kokoomalla rikoslakiin sellaiset alkoholilainsäädännön vastaiseen toimintaan liittyvät rangaistussäännökset, joista ehdotetaan säädettäväksi rangaistukseksi vankeutta. Rikoslakiin ehdotetaan säädettäväksi uusi 50 a luku alkoholirikoksista. Samalla alkoholiin liittyvät rangaistussäännökset uudistetaan rikoslain kokonaisuudistuksessa noudatettujen periaatteiden mukaisesti.

Vuoden 2004 alusta lukien Suomi on luopunut Euroopan yhteisön kanssa sovitusta poikkeuksista, jotka koskevat matkustajien muista jäsenvaltioista tuomien alkoholi-juomien määrällisiä rajoituksia. Euroopan unionin laajentumisen myötä toukokuun 1 päivästä 2004 lukien sisämarkkinoiden yleisiä periaatteita ryhdytään soveltamaan myös uusiin jäsenvaltoihin. Vuoden 2004 alusta lukien alkoholiveroa on alennettu, minkä tarkoituksena on sopeuttaa kuluttajahinnat tasolle, jolla kansalaisilla ei olisi suurta kannustinta hankkia alkoholi-juomia ulkomailta. Edellä mainituista syistä johtuvan alkoholin kokonaiskulutuksen kasvun arvioidaan heikentävän yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Myös alkoholin laittoman myynnin ja välityksen arvioidaan lisääntyvän (HE 80/2003 vp).

Valtioneuvosto hyväksyi 9 päivänä loka-kuuta 2003 periaatepäätöksen alkoholipoliitiikan linjauksista. Päätöksessä todetaan, että lainsäädännön, mukaan lukien rikoslain täy-

täntöönpanoa tehostetaan ja alkoholirikoksia koskevat säännökset uudistetaan ja vankeus-uhkaiset säännökset siirretään rikoslakiin.

2. Nykytila

2.1 Voimassa oleva lainsäädäntö ja käytäntö

Vuoden 1994 alkoholilaki

Tammikuun 1 päivänä vuonna 1995 voimaan tulleen alkoholilain säätämisen tarkoituksena oli sopeuttaa alkoholilainsäädäntö Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen (ETA-sopimus) ja samalla turvata alkoholijärjestelmän sosiaali- ja terveystaloudelliset tavoitteet (HE 119/1994 vp). Yhteisöläinsäädännön mukaista alkoholijärjestelmää suunniteltaessa katsottiin, että vähittäismyyntimonopolin säilyttäminen oli alkoholipoliittiset tavoitteet silmällä pitäen tärkein tavoite. Muiden kaupallisten toimintojen osalta riitti niiden luvanvaraistaminen kuitenkin siten, että maahantuonnille ei asetettaisi mitään esteitä (HE 247/1998 vp).

Alkoholilain tarkoituksena on lain 1 §:n mukaan alkoholin kulutusta ohjaamalla ehkäistä alkoholipitoisista aineista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Laki säätelee alkoholijuomien ja väkiviinan valmistusta, maahantuontia, maasta vientiä, myyntiä ja muuta luovutusta, käyttöä, hallussapitoa ja kuljetusta sekä alkoholijuomien mainontaa. Laissa määritellään myös alkoholiin liittyvät keskeiset käsitteet, muun muassa alkoholijuoma, väkevä alkoholijuoma ja väkiviina. Lakia on sen säätämisen jälkeen muutettu useita kertoja.

Vuoden 1968 alkoholilaki

Vuoden 1968 alkoholilaisissa säädetään alkoholirikoksista lain 9 luvussa ”Rangaistukset ja muut seuraamukset tämän lain rikkomisesta.”

9 luku **Rangaistukset ja muut seuraamukset tämän lain rikkomisesta**

81 §. Pykälän 1 momentissa säädetään, että joka luvattomasti valmistaa tai valmistuttaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa taikka sitä yrittää, tuomitaan luvattomasta alkoholipitoisen aineen valmistuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Pykälän 2 momentin mukaan alkoholijuoman tai väkiviinan valmistuksena pidetään myös muun alkoholipitoisen aineen kuin alkoholijuoman käsittelemistä siten, että se muuttuu alkoholijuomaksi tai väkiviinaksi.

82 §. Joka luvattomasti tuo maahan tai vie maasta alkoholijuomaa tai väkiviinaa taikka sitä yrittää, tuomitaan pykälän 1 momentin mukaan alkoholipitoisen aineen salakuljetuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Jos alkoholijuoman tai väkiviinan määrä on vähäinen ja asianhaarat muuten lieventävät, rangaistus on 2 momentin mukaan sakkoa.

83 §. Pykälässä säädetään rangaistus aluksen päällikölle alkoholipitoisen aineen salakuljetuksesta, jos lastina on selittämättömän suuri määrä alkoholijuomaa tai väkiviinaa. Pykälän mukaan milloin ulkomailta tulevan tai sinne menevän, Suomen alueelta tavatun aluksen muonavarastossa tai lastissa muualla kuin matkustajalle henkilökohtaista käyttöä varten varatussa paikassa on alkoholijuomaa tai väkiviinaa enemmän kuin aluksen ja sen henkilökunnan sekä matkustajien tarpeeksi eikä selvitetä, että ainetta kuljetetaan kauttakuljetusvälineinä tai suomalaisen satamaan poikkeavan aluksen lastina tullilainsäädännön määräyksiä noudattaen tai että alus on todellisen hädän pakottamana tullut Suomen alueelle ja on seurannut tavallista kauttakuljetusta lastauspaikasta määräpaikkaan tarpeettomasti pysähtymättä, aluksen päällikkö tuomitaan, jollei hänen harkita täyttäneen, mitä hänen valvontavelvollisuuteensa kohdittuullisesti katsotaan kuuluvan, alkoholipitoisen aineen salakuljetuksesta niin kuin 82 §:ssä säädetään.

84 §. Sitä joka avustaakseen alkoholijuoman tai väkiviinan luvattonta maahantuontia käyttää alusta tai muuta kulkuneuvoa taikka tiedotusvälinettä yhteyden välittämi-

seksi Suomesta Suomen alueella tai sen ulkopuolella olevaan alukseen tai muuhun kulkuneuvoon, jota ilmeisesti on tarkoitettu käyttää tuollaiseen luvattomaan maahantuontiin, rangaistaan pykälän mukaan niin kuin 82 §:ssä säädetään.

85 §. Pykälässä säädetään alkoholijuoman tai väkiviinan laittomasta myynnistä. Joka luvattomasti myy tai muutoin korvausta tai hyvitystä vastaan luovuttaa taikka luvattomasti palkkiota vastaan välittää, kaupaksi tarjoaa tai kaupan pitää alkoholijuomaa tai väkiviinaa, on pykälän 1 momentin mukaan tuomittava alkoholipitoisen aineen välittämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Pykälän 2 momentin mukaan samoin tuomitaan myös se, joka on saanut alkoholijuoman tai väkiviinan saantiin oikeuttavan todistuksen tai lääkemääräyksen ja joka korvausta tai hyvitystä vastaan luovuttaa sen toiselle.

Pykälään lisättiin vuonna 1999 uusi 3 momentti. Sen mukaan jos 1 tai 2 momentissa tarkoitettu teko, huomioon ottaen alkoholijuoman tai väkiviinan vähäinen määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtyjä on tuomittava alkoholipitoisen aineen välittämisrikkomuksesta sakkoon. Myynnistä ei ennen lainmuutosta ollut mahdollista tuomita lievennetyn asteikon mukaan. Muutos mahdollisti seuraamuksen määräämisen rangaistussääntömenettelyssä.

Samassa yhteydessä säädettiin 4 momentti, jonka nojalla on mahdollista suorittaa henkilöntarkastus ja kotietsintä 3 momentissa mainitussa rikkomuksessa. Momentissa säädetään, että jos todennäköisin syin epäillään, että joku on syyllistynyt 3 momentissa tarkoitettuun rikkomukseen, voidaan alkoholijuoman tai väkiviinan taikka 2 momentissa tarkoitettujen asiakirjan löytämiseksi toimittaa pakkokeinolain (450/1987) 5 luvussa tarkoitettu epäiltyyn kohdistuva henkilöntarkastus sekä hänen käyttämässään ajoneuvossa kotietsintä. Henkilön tarkastuksessa ja kotietsinnässä noudatetaan, mitä niiden toimittamisesta säädetään pakkokeinolaissa.

Jos joku välittää alkoholijuomaa tai väkiviinaa ilman palkkiota henkilölle, jolle alkoholijuomaa alkoholilain 16 §:n mukaan ei saa

myydä, hänet on 5 momentin mukaan tuomittava alkoholipitoisen aineen välittämistä ilman palkkiota sakkoon. Myös tämän säännöksen rangaistusasteikkoa muutettiin vuonna 1999 vastamaan 3 momentin rangaistusasteikkoa.

Luvattomasta alkoholipitoisen aineen myynnistä on 6 momentin mukaan tuomittava myös anniskeluluvan haltija tai anniskelupaikassa toimessa oleva, joka luovuttaa anniskeltavaksi saatua alkoholijuomaa anniskelupaikasta pois vietäväksi taikka anniskelupaikassa tai sen yhteydessä anniskelee muuta kuin laillisesti sinne toimitettua alkoholi-juomaa.

Pykälän 7 momentissa on toimenpiteistä luopumissäännös. Jos joku vastikkeesta, joka ei ole suurempi kuin minkä hän itse on suorittanut, satunnaisesti toiselle luovuttaa vähäisen määrän alkoholiyhtiön vähittäismyyn-
tipaikasta ostamaansa tai laillisesti maahan tuomaansa alkoholijuomaa, on virallisella syyttäjällä harkintansa mukaan valta olla syyttämättä luovuttajaa ja tuomioistuimella valta jättää luovuttaja rangaistukseen tuomitsematta.

86 §. Pykälässä säädetään alkoholijuoman tai väkiviinan laittomasta hallussapidosta. Pykälän 1 momentin mukaan jos joku luvattomasti pitää hallussaan, kuljettaa tai yrittää kuljettaa alkoholijuomaa myyntitarkoituksessa taikka muuta kuin laillisesti valmistettua tai maahan tuotua alkoholijuomaa tai, jos kahdeksantoista mutta ei kahtakymmentä vuotta täyttänyt henkilö pitää hallussaan, kuljettaa tai yrittää kuljettaa väkevää alkoholi-juomaa tai kahdeksantoista vuotta nuorempi henkilö alkoholijuomaa, hänet on tuomittava alkoholijuoman laittomasta hallussapidosta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Joka luvattomasti pitää hallussaan, kuljettaa tai yrittää kuljettaa väkiviinaa, on tuomittava 2 momentin mukaan väkiviinan laittomasta hallussapidosta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Jos 1 momentissa tarkoitettussa teossa on ollut kysymys vähäisestä määrästä laillisesti valmistettua tai maahan tuotua alkoholijuomaa, jota ei ole pidetty hallussa, kuljetettu tai yritetty kuljettaa myyntitarkoituksessa, ja rikosta on muutkin seikat huomioon ottaen pidettävä

vähäisenä, rikoksentehtyjä on tuomittava 3 momentin nojalla alkoholijuoman hallussapitorikkomuksesta sakkoon.

87 §. Pykälässä säädetään ammattimaisesta tai tavanomaisesta alkoholirikoksesta. Joka ottaa 81—86 §:ssä tarkoitetun rikollisen toiminnan tai sen rahoittamisen ammatikseen tai tavakseen, tuomitaan säännöksen mukaan vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja rikoslain 2 luvun 3 §:n 3 momentin nojalla enintään neljäksi vuodeksi.

88 §. Pykälässä säädetään syyttäjän todistajana esiintyvän alkoholierän ostajan vapauttamisesta syytteestä. Pykälän mukaan sitä, joka 85 tai 87 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa on poliisin tai virallisen syyttäjän toimittamassa esitutkinnassa tai tuomioistuimessa syyttäjän ilmoittamana todistajana kuulusteltaessa kertonut vastaanottaneensa alkoholi-juomaa tai väkiviinaa, ei saa syyttää sen ainemäärän luvattomasta hallussapidosta tai kuljetuksesta, jonka hän on kertonut vastaanottaneensa rikoksesta epäillyltä tai jutussa syytetyltä henkilöltä. Kuitenkin on luvattomasti hallussa pidetty tai kuljetettu aine tässäkin tapauksessa viranomaisen toimesta takavarikoitava ja, niin kuin 95 §:ssä säädetään, tuomittava menetetyksi.

89 §. Pykälässä säädetään, että rikoslain 5 luvun säännöksiä osallisuudesta ei ole 85 ja 87 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa sovellettava alkoholijuoman tai väkiviinan myyjän, luovuttajan tai välittäjän ja sen vastaanottajan väliseen suhteeseen.

90 §. Pykälässä säädetään rikoksen yhtymisestä. Pykälän mukaan joka syyllistyy kahteen tai useampaan 81—87 §:ssä mainituista rikoksista siten, että kukin rikos koskee samaa erää alkoholijuomaa tai väkiviinaa taikka sen osaa, tuomittakoon, jollei jokin näistä rikoksista jo sisälly toiseen, kaikista rikoksista yhteen rangaistukseen sen lainkohdan säättämässä rajoissa, jossa ankarin rangaistus on säädetty.

91 §. Pykälän 1 ja 3 momentissa säädetään alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveltuvaan kojeeseen, yleensä tislauslaitteeseen, liittyvistä teoista. Pykälän 2 momentissa säädetään valmistuksessa tarvittavista valmistusaineista. Säännökset saivat nykyisen muotonsa 1970-luvulla, jolloin markkinoille levisi oluen ja viinin kotivalmistukseen

tarkoitettuja tiivistepakkauksia (pika-viinipakkauksia). Tämä johti kotivalmistuksen laajenemiseen, mikä koettiin alkoholipoliittisesti ongelmalliseksi.

Pykälän 1 momentin mukaan joka tuo maahan, valmistaa, kaupaksi tarjoaa tai pitää kaupan alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaan kojeen tai sen osan siinä tarkoituksessa, että kojetta tai sen osaa tul-taisiin käyttämään alkoholijuoman tai väkiviinan luvattomaan valmistukseen, taikka sitä yrittää, tai joka luovuttaa alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaan kojeen tai sen osan, vaikka hänellä oli syytä varoa sitä käytettävän alkoholijuoman tai väkiviinan luvattomaan valmistukseen, on tuomittava alkoholipitoisen aineen luvattoman valmistamisen edistämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että joka tuo maahan, valmistaa, kaupaksi tarjoaa tai pitää kaupan muita aineita, tuotteita tai valmisteita kuin alkoholilain 4 §:n nojalla säädettyjä luvallisia valmistusaineita siinä tarkoituksessa, että niitä tul-taisiin käyttämään alkoholijuoman luvattomaan valmistukseen, taikka sitä yrittää, on tuomittava niin kuin 1 momentissa säädetään.

Joka pitää hallussaan alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaista kojetta tai sen osaa sellaisissa olosuhteissa, että on perusteltua aihetta otaksua sitä käytettävän luvattomaan valmistukseen, on tuomittava pykälän 3 momentin nojalla alkoholipitoisen aineen valmistuskojeen hallussapidosta sakkoon.

91 a §. Myös tämä pykälän säännökset liit-tyvät 1970-luvulla laajalle levinneeseen alkoholijuoman kotivalmistukseen soveliaiden tarvikkeiden markkinointiin. Tuolloin säädet-tiin, että joka mainostamalla tai muutoin yleisölle esittelemällä tai pitämällä esillä alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaista kojetta tai sen osaa kehottaa, opas-taa tai houkuttelee alkoholijuoman tai väkiviinan luvattomaan valmistukseen, on tuo-mittava houkuttelemisesta alkoholipitoisen aineen valmistukseen sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Pykälän 2 momentin mukaan joka mainos-tamalla tai muutoin yleisölle esittelemällä tai pitämällä esillä luvatonta alkoholijuoman

valmistusta varten muita aineita, tuotteita tai valmisteita kuin alkoholilain 4 §:n nojalla säädettyjä luvallisia valmistusaineita kehot-taa, opastaa tai houkuttelee alkoholijuoman luvattomaan valmistukseen, on tuomittava niin kuin 1 momentissa säädetään.

Joka mainostamalla, myymällä tai levittä-mällä alkoholijuoman tai väkiviinan valmis-tamiseen opastavaa painotuotetta kehottaa, opastaa tai houkuttelee alkoholijuoman tai väkiviinan luvattomaan valmistukseen taikka yleisesti tietoon saatetussa kirjoituksessa tai esityksessä taikka valmistusohjeessa sanotus-sa tarkoituksessa antaa tietoja alkoholi-juoman tai väkiviinan valmistuksesta, on tuomittava 3 momentin nojalla niin kuin 1 momentissa on säädetty.

92 §. Pykälässä säädetään että jos alkoholi-juoman tai väkiviinan luvattomassa maahan-tuonnissa, maastaviennissä tai kuljetuksessa tahi niitä yritettäessä käytetyn moottoriajo-neuvon, juhdan, aluksen tai muun kuljetusvä-lineen omistaja, joka ei ole rikokseen osallinen, on antanut sen toisen käytettäväksi, vaikka hänellä oli syytä varoa sitä käytettä-vän sellaisen rikoksen tekemiseen, tuomitta-koon hänet siitä sakkoon.

93 §. Pykälässä on avoin rangaistussään-nös, jonka mukaan joka muulla kuin edellä tässä luvussa sanotulla tavalla rikkoo alkoholi-lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä, kieltoja tai määräyksiä, on tuomittava alko-holirikkomuksesta sakkoon.

94 §. Pykälän viittaussäännöksen mukaan alkoholilaissa tarkoitettun rikoksen tuottama taloudellinen hyöty tuomitaan menetetyksi niin kuin rikoslaissa on säädetty.

95 §. Pykälässä säädetään menettämis-seuraamuksista. Menetetyksi on tuomittava lu-vattomasti valmistettu alkoholijuoma tai väkiviina ja sen raaka-aine astioineen sekä valmistuksessa käytetyt kojeet. Samoin me-netetyksi on tuomittava luvattomasti maahan tuotu taikka myyty tai muutoin korvausta tahi hyvitystä vastaan luovutettu taikka luvatto-masti välitetty, kaupaksi tarjottu, kaupan pi-detty, hallussa ollut tai kuljetettu alkoholi-juoma tai väkiviina astioineen ja päällyksi-neen.

Lain 91 ja 91 a §:ssä tarkoitettujen välinei-den ja tarvikkeiden sekä 91 a §:ssä tarkoitet-tujen painotuotteiden ja muiden kirjallisten

esitysten menettämisen osalta viitataan kuluvan vuoden alusta lukien kumottuihin rikoslain 2 luvun 17 §:än ja painovapauslakiin (1/1919). Menetetyksi on myös tuomittava sellainen alkoholijuoma tai väkiviina astioineen, jota nautitaan vastoin alkoholilain 58 §:n 1 momentin nauttimiskieltoa.

Pykälässä säädetään myös menetettäväksi moottoriajoneuvo tai muu kuljetusväline, jolla on yksinomaisena tai pääasiallisena kuormana tai lastina luvattomasti kuljetettu tai yritetty kuljettaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa, taikka jota on sillä tehdyllä matkalla pääasiallisesti käytetty sellaisen rikoksen toteuttamiseen tai edistämiseen. Kuljetusvälinettä ei kuitenkaan tuomita menetettäväksi, jos kuljetettu tai kuljetettavaksi aiottu aine määrä, vaikka se olisikin yksinomaisena tai pääasiallisena kuormana tai lastina, on niin vähäinen, että kuljetusvälineen menetetyksi tuomitsemista olisi pidettävä kohtuuttomana. Arvosteltaessa, onko luvattomasti kuljetettua alkoholijuomaa tai väkiviinaa pidettävä pääasiallisena kuormana tai lastina, on pykälän mukaan otettava huomioon sen ja muun kuorman tai lastin arvon keskinäinen suhde, viimeksi mainittuun kuitenkin lukematta kuljetusvälineessä olevaa rahaa, jaloja metalleja, arvoesineitä, arvopapereita tai muuta niihin verrattavaa. Jos kuitenkin luvattomasti kuljetettu määrä on niin suuri, että on perusteltua syytä katsoa muun kuorman tai lastin tarkoitettavan kuljetusvälineen suojelemista menetetyksi tuomitsemiselta, luvattomasti kuljetettua alkoholijuomaa tai väkiviinaa pidetään edellä mainitusta suhteesta riippumatta pääasiallisena kuormana tai lastina.

Menettäväksi olisi myös tuomittava sellainen alus tai muu kulkuneuvo tahi tiedotusväline, jota on käytetty 84 §:ssä mainittuun tarkoitukseen eli yhteydenpitoon salakuljetuksen järjestämiseksi. Jos selvitetään, että kulkuneuvo tai 84 §:ssä tarkoitettulla tavalla käytetty omaisuus on rikoksen tietä joutunut pois omistajalta tai siltä, jonka käytettävänä se oli, taikka jos on ilmeistä, ettei omistajalla ollut syytä varoa, että sitä käytettäisiin mainitulla tavalla, omaisuutta ei tuomita menetetyksi.

Menetetyksi on myös tuomittava luvattomasti saatu alkoholijuoman tai väkiviinan saantiin oikeuttava todistus tai lääkemääräys.

Pykälän 4 momentissa todetaan, että mil-

loin rikoksentehtyjä on hukannut tai hävittänyt 1 momentissa tarkoitettua omaisuuden tai se on sen arvoa vastaavasta vastikkeesta luovutettu toiselle taikka jos sitä 3 momentin mukaan ei voida tuomita menetetyksi, on omaisuuden asemesta tuomittava sen arvo menetetyksi. Milloin alkoholilain 58 §:n 1 momentin säännösten vastaisesti nautitun alkoholin määrä on vähäinen, saadaan sen arvo jättää menetetyksi tuomitsematta.

96 §. Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa pykälän mukaan todistettavasti hävittää tai hävityttää sellaisen 95 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettua alkoholipitoisen aineen, raaka-aineen, muun aineen, tuotteen, valmisteen, astian, päällyksen, kojeen tai kojeen osan, joka voidaan takavarikoida, jos on todennäköistä, että tuo omaisuus tulisiin tuomitsemaan valtiolle menetetyksi, eikä sillä ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

97 §. Pykälän 1 momentissa valtuutetaan, että jos alkoholijuomaa tai väkiviinaa on takavarikoitu niin suuri määrä, että sen säilyttämisestä aiheutuu viranomaiselle huomattavaa haittaa, aineen saa antaa alkoholiyhtiön haltuun. Yhtiöllä on oikeus, sen jälkeen kun asiaa koskeva rikosjuttu on pantu vireille, harkintansa mukaan käyttää vastaanottamansa aine alkoholilaisissa säädettyyn tarkoitukseen.

Milloin 1 momentin mukaisesti käytetty sanottu aine on tuomioistuimen päätöksen perusteella annettava asianomaiselle takaisin, yhtiön on korvattava käyttämänsä aineen luovuttamalla vastaavan määrän samanlaista ainetta tai, jollei sitä yhtiöllä ole eikä yhtiö voi sitä hankkia, suorittamalla rahana siitä todistettavasti olleet hankintakustannukset.

10 luku Erinäiset säännökset

104 §. Pykälässä säädetään, että edellä 82—84 §:ssä mainitut rikokset, samoin kuin 92 §:ssä mainittu rikos, silloin kun se liittyy salakuljetuksena rangaistavaan tekoon, käsitellään oikeudessa tullirikoksina.

105 §. Kun omaisuutta, joka tämän lain nojalla voidaan tuomita menetetyksi, on takavarikoitu, mutta rikoksentehtyjä tai omaisuuden omistaja on tuntematon tai häntä ei ole tavattu, tuomarin on pykälän mukaan kutsuttava hänet oikeuden ilmoitustaululle kiinnitettä-

vällä haasteella saapumaan oikeuteen määräpäivänä, jota ei ole asetettava aikaisemmaksi kuin seitsemänneksi päiväksi julkipanon jälkeen. Omaisuuden menettämistä koskeva asia voidaan tällöin ratkaista haastetun poisalosta huolimatta.

Tilastotietoja ja oikeuskäytäntö

Alkoholirikokset tulevat ilmi ennen muuta poliisin ja tullin harjoittaman valvonnan ja toiminnan tuloksena. Tilastoitujen alkoholirikosten samoin kuin alkoholista johtuvien järjestyshäiriöiden määrä ja rakenne vaihtelevat siten paljolti kontrollin tehon ja kohdentamisen mukaisesti.

Vuosittain otetaan päihtymyksen vuoksi säilöön noin 95 000 henkilöä. Viime vuosina säilöön otettujen määrä on kuitenkin alle puolet 1980 luvun tasosta (yli 200 000 henkilöä).

Vuonna 2002 tullin tietoon tuli 2 871 alkoholijuoman salakuljetusta. Näistä 97 prosenttia oli lieviä. Alkoholipitoisen aineen salakuljetus lisääntyi hieman edellisestä vuodesta (2 054 vuonna 2001). Tulli takavarikoi vuonna 2002 yhteensä 66 412 litraa alkoholia. Pirtun osuus tästä on ollut vuosittain 60-80 prosenttia.

Oikeustilastoja on saatavilla vuodelta 2001. Vuonna 2001 annettiin 5 420 tuomiota alkoholirikoksista (tuomion päärikos). Näistä 4 909 ratkaistiin rangaistusmääräysmenettelyssä ja 369 oikeudenkäynnissä. Eniten tuomioita annettiin erilaisista alkoholijuoman tai väkiviinan laittoman hallussa pitämiseen liittyvistä rikkomuksista. Alkoholijuoman hallussapitorikkomuksesta annettiin 2 477, alkoholijuoman laittomasta hallussapidosta 129, väkiviinan laittomasta hallussapidosta 29 tuomiota ja ammattimaisesta väkiviinan hallussapidosta 1 tuomio.

Salakuljetus oli toinen yleinen tekotapa. Lieventävien asianhaarojen vallitessa tehdystä alkoholipitoisen aineen salakuljetuksesta annettiin 2037 tuomiota, salakuljetuksesta 59 tuomiota ja ammattimaisesta salakuljetuksesta 12 tuomiota. Luvattomasta valmistuksesta annettiin 105 tuomiota ja ammattimaisesta luvattomasta valmistuksesta 11 tuomiota. Alkoholipitoisen aineen välittämisestä annettiin 80 tuomiota, ammattimaisesta välit-

tämisestä 35 tuomiota ja välittämisestä ilman palkkiota 74 ja välittämisrikkomuksesta 258 tuomiota. Alkoholipitoisen aineen luvattoman valmistuskojeen hallussapidosta annettiin 19 tuomiota. Alkoholirikkomuksesta tuomittiin 94 tapauksessa.

Seuraamukseksi määrättiin päiväsakkoja 97 prosentissa tapauksia. Ammattimaisista teoista määrättiin lähes aina vankeutta.

Laki aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä

Aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä annettu laki (135/1932) on vuodelta 1932. Lakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 23/1932 vp) todettiin, että vaikka kieltolaki oli kumottu, tuolloin oli edelleen tarve säätää toimenpiteistä väkijuomien laajalle levinneen ja ammattimaisen rikollisen toiminnan ehkäisemiseksi. Erityisen lain säätäminen oli perusteltua, koska säännökset olivat poikkeuksellisia ja ne olisivat rikoslakiin sijoitettuna rikkoneet sen yleistä järjestelmää.

Lain 1 §:n mukaan sitä sovelletaan aavalla merellä Suomen tullirajan ulkopuolella. Lain 1 §:n mukaan sitä, joka ilmeisesti edistää tai yrittää edistää väkijuomien luvattonta maahantuontia tekemällä mahdolliseksi niiden purkamisen maihin kuljettamista varten tai muulla tavalla, rangaistaan niin kuin väkijuomien salakuljetuksesta on säädetty. Pykälän 2 momentin mukaan salakuljetuksesta rangaistaan myös sitä, joka pysyttää alusta, jonka lastissa on väkijuomia yli aluksen henkilökunnan tarpeen, Suomen aluevesien ulkopuolella olosuhteiden ollessa sellaiset, että tarkoituksena on ilmeisesti tehdä mahdolliseksi väkijuomien luvaton maahantuonti.

Lain 2 §:n säännös menettämisseuraamuksesta kumottiin menettämisseuraamuksia koskevan kokonaisuudistuksen yhteydessä. Lain 3 §:ssä säädetään, että aluksen tai sen lastin tarkastaminen Suomen aluevesien ulkopuolella sekä syytteen nostaminen 1 §:ssä mainitusta rikoksesta voi tapahtua vain valtakunnansyyttäjän määräyksestä.

2.2 Nykytilan arviointi

Alkoholia koskevassa sääntelyssä on erityi-

sesti 1990-luvulla tapahtunut suuria muutoksia Suomen EY-jäsenyyden myötä. Vuoden 1994 alkoholilakia säädettäessä uudistuksen keskeisenä lähtökohtana oli alkoholiyhtiön monopolioikeuksien kumoaminen. Alkoholilainsäädännössä on kyse alkoholiin liittyvän elinkeinon ja liiketoiminnan sääntelystä. Tähän sääntelyyn liittyy edelleenkin alkoholilain 1 §:ssä mainittujen sosiaali- ja terveyspoliittisten tavoitteiden vuoksi erityispiirteitä. Alkoholilainsäädännön perustavoite on ollut sovittaa yhteen elinkeinopoliittiset päämäärät ja kulutusta rajoittavat toimenpiteet.

Matkustajatuonnin alkoholijuomia koskevat rajoitukset, joita Suomi sai EY-jäsenyyden myötä pitää niin sanotun järjestelmädirektiivin (valmisteveron alaisia tuotteita koskevasta yleisestä järjestelmästä sekä näiden tuotteiden hallussapidosta, liikkumisesta ja valvonnasta annettu neuvoston direktiivi 92/12/ETY) 26 artiklan nojalla, on poistettu valmisteverotuslain 18 §:stä vuoden 2004 alusta lukien (1297/2003). Euroopan unionin laajentumisen myötä toukokuun 1 päivästä 2004 lukien sisämarkkinoiden yleisiä periaatteita ryhdytään soveltamaan myös uusiin jäsenvaltoihin.

Alkoholin nykyisestä huomattavasta hinteraosta Suomen ja sen naapurimaiden Viron ja Venäjän välillä johtuu, että alkoholia salakuljettamalla ja laittomasti myymällä on mahdollista saada merkittävää taloudellista hyötyä. Alkoholin laittomat markkinat ovat kasvualusta järjestäytyneelle rikollisuudelle. Alkoholivero alenee maaliskuun 1 päivän tänä vuonna (1298/2003). Alkoholiveron alentamisen tavoitteena on, että suomalaiset jatkossakin hankkisivat alkoholijuomansa Suomessa verotettuina tuotteina.

Matkustajatuonnin rajoitusten poistamisesta sisämarkkinoilla, EU:n laajentumisesta ja alkoholiveron alentamisesta seuraa, että alkoholin kokonaiskulutus kasvaa ja sen myötä myös alkoholinkäyttöön liittyvät sosiaaliset ja terveydelliset ongelmat. Kulutuksen kasvun arvioidaan heikentävän yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Veronalennuksesta huolimatta muutokset tulevat lisäämään alkoholin harmaita markkinoita Suomessa. Alkoholijuomien vähittäismyyntihinnan aleneminen parantaa alkoholin saatavuutta myös nuorten keskuudessa ja voi lisätä nuorten alkoholin-

käyttöä.

Voimassa olevat alkoholirikossäännökset säädettiin vuonna 1968. Useat rangaistus-säännökset ovat kuitenkin peräisin kieltoain (158/1922) jälkeen säädetyistä väkijuomista annetusta laista (45/1932). Säännökset ovat siten kokonaisuudessaan uudistamisen tarpeessa. Lukuisat muutokset alkoholilain aineellisissa säännöksissä ovat vuosien varrella heijastuneet myös rangaistavan käyttäytymisen alaan. Koska rangaistussäännökset ovat saaneet sisältönsä aineellisesta lainsäädännöstä, niitä on voitu soveltaa ilman suuria muutoksia. Alkoholirikossäännöksiin on tästä huolimatta jouduttu tekemään lukuisia pienempiä muutoksia ja tarkistuksia vuosien varrella. Eräiden vielä voimassa olevien vanhentuneiden säännösten käytännön merkitys on myös jäänyt vähäiseksi.

Useista alkoholirikoksen tekotavoista säädetään seuraamukseksi enintään kaksi vuotta vankeutta ja ammattimaisesti tai tavanomaisesti tehdyistä teoista ei ole säädetty vankeudelle erityistä enimmäismäärää. Tällöin enimmäisrangaistus rikoslain 2 luvun 3 §:n 3 momentin nojalla on neljä vuotta. Rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun periaatteen mukaisesti rikoslain ulkopuolella ei tulisi olla vankeusuhkaisia rangaistussäännöksiä, vaan ne tulisi sijoittaa rikoslakiin.

Nykyiset rangaistussäännökset ovat lakiteknisesti ja kielellisesti vanhentuneita. Rikoslaisissa ei enää käytetä alkoholirikossäännösten kaltaisia hyvin yksityiskohtaisia säännöksiä. Säännökset on syytä nykyaikaistaa vastaamaan yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia.

3. Ruotsin ja Norjan lainsäädäntö

Ruotsi. Ruotsin voimassa oleva alkoholilaki (1994:1738) on vuodelta 1994. Lakia on useaan otteeseen muutettu tämän jälkeen.

Alkoholijuomat jaotellaan laissa neljään luokkaan: viinajuomaan (spritdrycker), viiniin, vahvaan olueen ja olueen. Viinajuomalla tarkoitetaan alkoholijuomaa, jossa on viinaa (sprit). Alkoholijuomassa on enemmän kuin 2,25 tilavuusprosenttia alkoholia. Viinissä on enintään 22 tilavuusprosenttia alkoholia, oluessa tilavuusprosentteja on 3,5 tai alle ja vahvassa oluessa tilavuusprosentteja

on yli 3,5. Alkoholijuomien myyjänä saa työskennellä vain 20 vuotta täyttänyt henkilö eikä kyseisiä tuotteita saa myydä tai tarjoilla henkilöille, jotka ovat nuorempia kuin 20 vuotta tai oluen osalta 18 vuotta.

Alkoholiin liittyvistä rikoksista ja rikkomuksista säädetään alkoholilain 10 luvussa.

Viinan tai viinajuomien laittomasta valmistamisesta, valmistusaineiden hankkimisesta, hallussapidosta, kuljettamisesta, kätkemisestä tai säilyttämisestä on säädetty rangaistukseksi sakkoo tai enintään kaksi vuotta vankeutta (1 §). Valmistusvälineiden tai niiden osien valmistamisesta tai hallussapidosta on tuomittava sakko tai enintään vuosi vankeutta (1a §).

Alkoholijuomien laittomasta kaupasta tuomitaan se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta myy alkoholijuomia ilman lupaa tai tarjoilee laittomasti hankittuja viinajuomia, viiniä tai vahvaa olutta. Teosta rangaistaan sakolla tai enintään kahdella vuodella vankeutta (2 §). Törkeästä tekemuodosta on säädetty rangaistukseksi enintään neljä vuotta vankeutta (3 §). Törkeäksi teko katsotaan, jos teko on suoritettu ammattimaisesti tai laajamittaisesti taikka se kohdistuu nuoriin. Nuoriin kohdistuvaa tekoa koskeva ankaroittamisperuste lisättiin lakiin vuonna 2001.

Viinin, vahvan oluen tai oluen laittomasta valmistamisesta on säädetty rangaistukseksi sakkoo tai enintään kuusi kuukautta vankeutta (4 §). Alkoholijuomien hallussapidosta laittomassa myymistarkoituksessa rangaistaan sakolla tai enintään vuodella vankeutta (5 §).

Alkoholijuomien luvattomasta hankkimisesta rangaistaan henkilöä, joka tahallisesti tai tuottamuksellisesti hankkii, luovuttaa tai tarjoaa alkoholijuomia alkoholilain 3 luvun 9 §:n vastaisesti. Alkoholilain (vert. edellä ja jäljempänä) 9 §:ssä kielletään hankkimasta viinaa, viiniä tai väkevää olutta alle kaksikymmentävuotiaalle taikka olutta alle kahdeksantoistavuotiaalle. Viinaa, viiniä tai väkevää olutta ei saa luovuttaa myöskään lahjana tai lainana alle kaksikymmentävuotiaalle eikä olutta alle kahdeksantoistavuotiaalle. Edellä mainittu kielto ei koske tilannetta, jossa alkoholijuomaa tarjotaan nautittavaksi paikan päällä. Lakiin lisättiin vuonna

2001 kielto siitä, että viinaa, viiniä tai väkevää olutta ei saa kuitenkaan tarjota alla kaksikymmentävuotiaalle, jos sitä nuoren henkilön ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen ei ilmeisesti voida puolustella (uppenbart oförsvarligt). Sama koskee oluen tarjoamista alle kahdeksantoistavuotiaalle. Teosta on säädetty rangaistukseksi sakkoo tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Törkeästä tekemuodosta rangaistus on enimmillään neljä vuotta vankeutta.

Alkoholijuomien tahallisesta tai huolimattomuudesta tapahtuneesta myymisestä tai luovuttamisesta alle kaksikymmentä- tai kahdeksantoistavuotiaalle, päihtyneelle tai tukkukaupassa sellaiselle henkilölle, jolla ei ole jälleenmyynti- tai sisäänosto-oikeutta, on säädetty rangaistukseksi sakkoo tai enintään kuusi kuukautta vankeutta (7 §).

Edellä mainituissa 1, 2 sekä 4—7 pykälässä rangaistavaksi säädettyistä lievista teoista ei rangaista (8 §). Lain 1,2 ja 6 pykälän mukaisten rikosten yrityksestä tai valmistelusta rangaistaan rikoskaaren 23 luvun mukaan lukuun ottamatta yritystä hallussapitoon tai hankkimiseen silloin, kun kyseessä on omaan käyttöön hankkiminen.

Alkoholijuomien mainonnasta säädetään alkoholilain 4 luvussa. Alkoholijuomien mainonta tai myynninedistämistoimet, jotka ovat päällekyäviä, asiakkaita aktiivisesti etsiviä tai jotka kehottavat alkoholin käyttöön, ovat kiellettyjä. Erityisesti nuoriin tai lapsiin kohdistuva tai heitä kuvaava alkoholimainonta on kiellettyä. Alkoholiin liittyvää elinkeinoä harjoittava saa antaa alkoholijuoman lahjaksi vain tavaränäytteenä. Muihin elinkeinonliittymien alkoholijuomien lahjoittaminen on kiellettyä. Alkoholijuomien radio- tai tv-mainonta on kiellettyä. Yli 15 prosenttisen alkoholijuoman kaupallinen mainonta kuluttajille aikakauslehdissä tai muissa lehdissä, joihin sovelletaan painovapausasetusta, on kielletty. Tekoja ei ole säädetty rangaistaviksi. Kieltojen rikkomista voidaan pitää markkinointilain (marknadsföringslagen 1995:450) vastaisena toimintana, josta voi seurata kielto jatkaa mainontaa, uhkasakko tai markkinointimaksu (marknadsföringsavgift).

Rangaistus alkoholijuomien laittomasta tuonnista ja viennistä säädetään salakuljetus-

laissa (2000:1225). Rangaistus salakuljetuksesta on sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta ja törkeästä teosta enintään 6 vuotta vankeutta.

Alkoholilain 11 luvussa säädetään menettämisseuraamuksista. Viina, alkoholijuomat ja mäski, jotka liittyvät alkoholilain vastaiseen toimintaan, tai niiden arvo samoin kuin niiden hyöty, on tuomittava menetetyksi. Viinan tai alkoholijuoman valmistukseen tarkoitettut välineet tai valmisteet tai raaka-aineet taikka laittomasti hallussa pidetty tisluslaite on myös tuomittava menetetyksi. Menettämisseuraamusta ei tuomita, jos se on ilmeisen kohtuutonta.

Norja. Alkoholiiin liittyvistä kielletyistä teoista säädetään kesäkuussa 1989 voimaan tulleessa alkoholilain 8 luvussa. Avoimet rangaistussäännökset koskevat kuitenkin kaikkea kyseisen lain säännöksiä rikkomisia. Osia laista on uudistettu vuosina 1995 ja 1997.

Alkoholijuomaksi katsotaan juoma, joka sisältää enemmän kuin 2,50 tilavuusprosenttia alkoholia. Viinaksi (brennevin) katsotaan juoma, joka sisältää enemmän kuin 22 tilavuusprosenttia alkoholia. Viini ja olut määritellään niiden valmistusaineiden tai -tavan perusteella. Alkoholijuomia myyvän ja ostavan henkilön tulee olla vähintään 18 vuotias. Vastaava ikäraja viinan osalta on 20 vuotta.

Alkoholilain 8 luvussa kielletään muun muassa viinan luvaton valmistaminen, laittomasti valmistetun alkoholijuoman säilyttäminen tai varastoiminen sekä tällaisen viinan ostaminen. Myös käyvän tai käyneen tislattoman nesteen valmistaminen, säilyttäminen ja jakelu on kiellettyä samoin kuin viinan valmistuslaitteiden tai niiden osien hallussapito, maahantuonti ja vaihdanta (omsette). Alkoholijuomien maahantuonti tai maastavienti on sallittua omaa käyttöä lukuun ottamatta vain valmistus- tai tukkumyyntiluvan haltijalle.

Alkoholijuomien käyttäminen palkintoina tai voittoina sekä niiden jakaminen markkinointitarkoituksissa on kiellettyä. Kiellettyä on myös ostaa viinaa alle kaksikymmentävuotiaalle tai muuta alkoholijuomaa alle kahdeksantoistavuotiaalle. Julkisilla paikoilla alkoholijuomien nauttiminen tai tarjoileminen on kiellettyä ilman asianmukaista lupaa

laissa luetelluissa paikoissa, vaikka anniskelu tapahtuisikin vastikkeetta, paitsi jos kyseessä on suljettu yksityistilaisuus. Alkoholijuomien myyminen ja tarjoileminen päihtyneelle henkilölle sekä alkoholijuomien myyminen erikoistarjouksessa tai määrälennuksin on kiellettyä. Lisäksi kaiken yli 60 prosenttisen viinan tarjoileminen, myyminen, tukkumyynti on kiellettyä samoin kuin maahantuonti ilman lupaa on kiellettyä.

Alkoholilain 9 luvussa kielletään alkoholijuomien mainonta sekä sellaisten tuotteiden mainonta, joilla on sama tuotemerkki kuin yli 2,5 tilavuusprosenttia sisältävällä alkoholijuomalla. Näiden tuotteiden mainontaa ei saa sisältyä myöskään muiden tavaroiden tai palvelujen mainontaan. Mainonnalla tarkoitetaan esimerkiksi painokirjoituksessa, elokuvassa, televisiossa, radiossa, valomainoksissa tai kylteissä tapahtuvaa mainontaa. Ilman ministeriön lupaa on myös kiellettyä lehdesä, myyntiliikkeessä tai muulla tavoin mainostaa välineitä tai sellaisten välineiden osia, joita voidaan käyttää viinan tai isopropanolin valmistamiseen. Näiden juomien valmistukseen tai jatkokäsittelyyn houkutteleva taikka näihin toimiin liittyvän neuvonnan antaminen on kiellettyä. Myös alkoholijuomien valmistukseen erityisesti sopivien aineiden, välineiden tai tarvikkeiden mainostaminen on kiellettyä.

Lain 10 luvussa määritellään rangaistukset alkoholilain rikkomisesta. Sitä, joka tahallaan tai tuottamuksellisesti toimii vastoin alkoholilain säännöksiä tai myötävaikuttaa säännösten rikkomiseen, rangaistaan sakolla tai enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistuksella. Jos teko on erityisen törkeä, teosta tuomitaan sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Teon törkeyden arvioinnissa on otettava huomioon toiminnan laajuus tai muut olosuhteet.

Kun kyseessä on suuri määrä alkoholijuomaa, ja kyse on alkoholijuomien laittomasta maahantuonnista, alkoholijuomien laittomasta myynnistä, viinan valmistamisesta tai säilytyksestä ja varastoinnista, taikka tislattoman nesteen valmistuksesta, säilytyksestä ja jakelusta, teosta voidaan määrätä rangaistukseksi enintään kuusi vuotta vankeutta.

Mikäli teko koskee viinan valmistusta, uu-

delleen tislausta tai luovutusta vastiketta vastaan, tulee kyseeseen ainoastaan vankeusrangaistus, ellei tapaukseen liity erityisiä lieventäviä seikkoja.

Alkoholilain vastainen teko on rikkomus riippumatta rangaistuksen ankaruudesta. Jos kyseessä on joku edellä mainituista ankarammalla asteikolla rangaistavista teoista, on se kuitenkin rikos. Myös rikkomuksen yritys on rangaistava.

Jos henkilö syyllistyy alkoholirikokseen uudelleen kahden vuoden kuluessa aikaisemmasta alkoholirikosta koskevasta tuomiosta, sovelletaan rangaistukseen törkeän tekemuodon asteikkoa, joka on sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta.

Jos rikoslain menettämisuraamuksia koskevat edellytykset täyttyvät, syyttäjä voi päättää laittomasti valmistetun viinan sekä käyvän tai käyneen tislamattoman nesteen hävittämisestä samoin kuin lasissa tai avatussa pullossa olevan alkoholijuoman hävittämisestä. Rikoslain yleisiä säännöksiä menettämisuraamuksista sovelletaan alkoholirikoksiin.

4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

4.1 Alkoholirikokset

Esityksen tavoitteena on alkoholirikoksia koskevien säännösten saattaminen vastamaan rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttuja periaatteita. Esityksellä ei merkittävästi muutettaisi rangaistavuuden alaa kyseisellä alalla. Alkoholirikossäännökset kuitenkin nykyaikaistettaisiin lakiteknisesti, mikä helpottaisi ja tehostaisi niiden käytännön soveltamista.

Esityksessä ehdotetaan rikoslakiin lisättäväksi uusi 50 a luku alkoholirikoksista. Rikoslain uudistuksessa omaksuttujen periaatteiden mukaisesti rikoslain uuteen lukuun siirrettäisiin vuoden 1968 alkoholilaista vankeusuhkaiset alkoholirikoksia koskevat säännökset. Samalla kyseinen alkoholilaki kumottaisiin. Vuoden 1994 alkoholilakiin sijoitettaisiin sakonuhkainen alkoholirikkomusta koskeva säännös.

Alkoholirikoksena rangaistaisiin useita eri tekotapoja aivan kuten rikoslain 50 luvun

1 §:n huumausainerikoksessakin. Alkoholirikoksena rangaistaisiin alkoholilain tai sen nojalla annettujen säännösten rikkominen säännöksessä mainituilla tavoilla. Useimmiten kyse olisi alkoholilaissa luvanvaraiseksi säädetyn toiminnan harjoittamisesta ilman vaadittavaa lupaa. Rangaistussäännösten yhteys alkoholilakiin merkitsisi myös sitä, että rikoslain alkoholirikossäännöksissä käytetyt käsitteet määräytyisivät alkoholilaissa omaksuttujen määritelmien mukaan. Alkoholilain 3 §:ssä on määritelty muun muassa alkoholijuoma, väkevä alkoholijuoma ja väkiviina.

Alkoholirikos, törkeä alkoholirikos ja lievä alkoholirikos olisivat rangaistavia vain tahallisuutena. Myös alkoholirikoksiin rinnasteiset rikoslain 46 luvun säännöstelyrikokset ja salakuljetus, joissa on kyse taloudelliseen toimintaan liittyvien säännösten, luvan tai lupaehtojen vastaisesta toiminnasta, ovat rangaistavia tahallisuutena. Alkoholirikoksen ja laittomaan tuontitavaraan ryhtymisen syyksiluettavuuden asteen on perusteltua olla sama näiden rikosten läheisen luonteen vuoksi (jakso 4.6. ”alkoholirikosten suhde eräisiin muihin rikoksiin”). Samoin huumausainerikoksissa vaaditaan tekijältä tahallisuutta. Pykälissä ei erikseen mainittaisi sitä, että teot olisivat rangaistavia vain tahallisuutena, koska se on rikoslakiin sisältyvissä säännöksissä vakiintunut sääntö (HE 66/1988 vp). Rikoslain 3 luvun 5 §:n 2 momentissa säädetään, että rikoslaisissa tarkoitettu teko on vain tahallisuutena rangaistava, ellei toisin säädetä.

Alkoholirikkomukset voisivat tulla rangaistaviksi joko tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta tehtyinä tai tahallisuutena tekotavasta riippuen.

Rikoslaisissa alkoholirikokset porrastettaisiin rikoslain kokonaisuudistuksessa käytetyn kolmiporrastuksen mukaisesti teon perusmuotoon sekä lievään ja törkeään tekemuotoon. Myös alkoholirikoksista ja alkoholirikkomuksesta ehdotetut rangaistusasteikot noudattavat rikoslain uudistuksessa vakiintunutta ja useissa taloudelliseen toimintaan liittyvissä rikoksissa käytettyä porrastusta (HE 2/1988 vp ja 94/1993 vp).

Alkoholirikoksesta ehdotetaan säädettäväksi seuraamukseksi sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Rangaistustaso teon perusmuodossa ei ankaroituisi, koska alkoholin

laittomasta valmistuksesta, salakuljetuksesta ja välittämisestä on nykyäänkin säädetty rangaistukseksi kaksi vuotta vankeutta. Törkeästä alkoholirikoksesta ehdotetaan säädettäväksi rangaistukseksi vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta. Ammattimaisesta tai tavanomaisesta toiminnasta on nykyisin säädetty vähimmäisrangaistukseksi kuusi kuukautta vankeutta, eikä vankeudelle ole säädetty erityistä enimmäismäärää. Vankeuden enimmäismäärä neljä vuotta vankeutta määräytyy tällöin rikoslain 2 luvun 3 §:n 3 momentin nojalla. Törkeän tekemuodon vähimmäisrangaistus laskisi siten nykyisestä. Ehdotettu neljän kuukauden vähimmäisrangaistus vastaa kuitenkin rikoslain kokonaisuudistuksessa vakiintuneita asteikkoja, joista ei ole syytä poiketa.

Lievästä alkoholirikoksesta ehdotetaan säädettäväksi sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Tämä nostaisi hieman eräiden vähäisten tekojen rangaistustasoa, koska alkoholipitoisen aineen välittämisrikkomuksesta, alkoholipitoisen aineen välittämisestä ilman palkkiota, alkoholijuoman hallussapitorikkomuksesta samoin kuin vähäisen aine määrän salakuljetuksesta on nykyisin säädetty seuraamukseksi sakko. Kuuden kuukauden vankeusrangaistusuhan säätämisellä ei kuitenkaan ole tarkoitus yleisesti ankaroitaa näiden tekojen rangaistuskäytäntöä. Vähäisistä teoista olisi edelleen pääsääntöisesti perusteltua määrätä sakko rangaistusmääräysmenettelyssä. Vankeuden tuomitsemisen mahdollisuutta lievästä alkoholirikoksesta on kuitenkin pidetty tarpeellisena tekojen moitittavuuden ilmaisemiseksi. Alkoholilaissa säädettävästä alkoholirikkomuksesta ehdotetaan nykyiseen tapaan säädettäväksi seuraamukseksi sakko.

Esityksessä ehdotetaan rikesakon soveltamisalan laajentamista koskemaan eräitä vähäisiä alkoholilain vastaisia tekoja. Rikesakon käyttömahdollisuus alkoholirikkomuksissa tuotiin esiin jo rikesakon käyttöönoton yhteydessä vuonna 1983. Tuolloin hallituksen esityksessä rikesakkolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 19/1981 vp) todettiin, että kokemusten karttuessa rikesakkojärjestelmä olisi mahdollista ulottaa koskemaan vähäisten liikenerikkomusten ohella myös muita vähäisiä rikkomuksia, kuten kunnallis-

ten järjestyssääntöjen sekä tulli- ja alkoholilainsäädännön rikkomisia.

Matkustajatuonnin rajoitusten poistamisesta ja alkoholiveron alentamisesta johtuvan alkoholikulutuksen kasvun arvioidaan lisäävän yleisiä järjestyshäiriöitä. Alkoholijuoman tai väkiviinan nauttimiskielloista julkisella paikalla säädetään kahdessa eri laissa, alkoholilaissa ja järjestyksessä (612/2003). Järjestyksessä 4 §:n 1 momentissa kielletään päihdyttävän aineen nauttiminen yleisellä paikalla taajamassa sekä julkisessa liikenteessä olevassa kulkuneuvossa pykälän 2 momentissa säädetyin rajoituksin. Kiellon rikkominen on rangaistavaa järjestyksessä rikkomuksena lain 16 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla. Rikoslain 2 a luvun 9 §:n 5 momentti mahdollistaa rikesakon säätämisen seuraamukseksi järjestyksessä rikkomuksista. Rikesakko rikkomuksista annetun asetuksen (610/1999) 13 c §:n 2 kohdassa on säädetty rikesakon suuruudeksi järjestyksessä säädetyin kiellon vastaisesta päihdyttävän aineen nauttimisesta 20 euroa.

Järjestyksessä 2 §:n määritelmäsäännöksen mukaan yleisellä paikalla tarkoitetaan osittain samankaltaisia paikkoja, jotka on mainittu alkoholilain 58 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa (kauppakeskus, liikehuoneisto, ravintola). Myös 58 §:n 2 momentissa säädetty mahdollisuus poliisin kieltää järjestyksessä häiritsevä alkoholin nauttiminen julkisella paikalla olisi tarpeeton silloin, kun kyseisen kaltainen nauttiminen kielletäisiin järjestyksessä. Järjestyksessä säädettyä alkoholin nauttimiskieltoa sovellettaisiin kuitenkin vain taajamissa. Mainitut 58 §:n 1 ja 2 momentti voisivat siten edelleen tulla sovellettaviksi tapauksissa, joihin järjestyksessä ei sovellettaisi eli taajamien ulkopuolella.

Esityksessä ehdotetaan, että rikesakko voitaisiin säätää seuraamukseksi myös alkoholilain 58 §:n 1 momentissa säädetyin tai poliisiin (493/1995) 58 §:n 2 momentin nojalla antaman alkoholijuoman nauttimiskielton rikkomisesta. Esitys olisi tältä osin yhdenmukainen järjestyksessä kanssa. Lakiehdotusten voimaan tultua tarkoitus on myös lisätä rikesakko rikkomuksista annettuun asetukseen säännös siitä, että näiden kieltojen rikkomisesta voidaan määrätä 20 euron rikesakko. Alkoholijuoman nauttimiskieltojen rik-

komisesta määrättävä seuraamus olisi siten ankaruudeltaan sama riippumatta siitä, minkä lain — alkoholi- tai järjestyslain — nojalla rangaistus määrättäisiin.

Matkustajatuontirajoitusten poistaminen ja alkoholiveroalennus vaikuttavat todennäköisesti haitallisesti myös nuorten alkoholin käyttöön. Alkoholilaisissa säädettyjen ikärajojen tehokas valvonta on uudessa tilanteessa tärkeää. Alkoholilaisissa kielletään alle kahdeksantoistavuotiaasta pitämästä hallussaan alkoholi-juomaa ja alle kaksikymmenvuotiaasta pitämästä hallussaan väkevää alkoholi-juomaa. Tällainen teko on nykyään ja ehdotuksen mukaan rangaistavaa. Nuoria koskevat alkoholi-juoman hallussapitorajoitukset ovat ehdottomia kieltoja, ja siten niiden rikkomisen voidaan arvioida osittain vakavamaksi teoksi kuin tilannetta, jossa aikuinen rikkoo alkoholilaisissa säädettyjä alkoholi-juoman nauttimiskieltoja. Tällä voitaisiin perustella ratkaisua, jonka mukaan nuorelle edelleen määrättäisiin päiväsakkoja alkoholilain hallussapitokieltojen rikkomisesta. Alkoholi-juoman hallussapitoa koskevien ikärajojen rikkomisen on moneen muuhun päiväsakkoilla rangaistavaan tekoon verrattuna kuitenkin vähäinen rikkomus. Lisäksi suurempien sakkojen eli tuloihin perustuvien päiväsakkojen määrääminen nuorelle teosta, josta aikuiselle samassa tilanteessa määrättäisiin rikesakko, saatettaisiin kokea epäoikeudenmukaisena. Päiväsakot voidaan lisäksi muuntaa vankeudeksi toisin kuin rikesakko, mikä lisää seuraamuksen ankaruutta. Rikesakon määrääminen tuloihin perustuvien päiväsakkojen sijasta myös tehostaisi ikärajojen valvontaa, koska seuraamuksen määrääminen olisi yksinkertaisempaa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että rikesakko voitaisiin säätää seuraamukseksi myös alkoholilaisissa säädettyjen alkoholi-juoman tai väkevän alkoholi-juoman hallussa pitämistä koskevien ikärajojen rikkomisesta.

Alle kahdeksantoistavuotiaan hallussa pitämä alkoholi-juoma tai alle kaksikymmenvuotiaan hallussa pitämä väkevä alkoholi-juoma tulisi rikoslain 10 luvun säännösten nojalla tuomita valtiolle menetetyksi. Rikesakkomenettelyssä ei kuitenkaan ole mahdollista määrätä menettämisseuraamusta. Laittomasti hallussa pidettyjä juomia ei siten

voida julistaa valtiolle menetetyksi rikesakon määräämisen yhteydessä. Alaikäisen hallussa pitämät alkoholi-juomat on kuitenkin perusteltua saada häneltä pois ja hävityttää. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että nuoren laittomasti hallussa pitämä alkoholi-juoma voidaan ottaa häneltä pois ja hävityttää rikesakon määräämisen yhteydessä, jos hallussa pidetyn juoman arvo on vähäinen. Jos nuoren laittomasti hallussa pitämien juomien arvoa ei voida pitää vähäisenä, ei rikesakkomenettely tulisi kyseeseen. Nuorelle määrättäisiin tällöin päiväsakot rangaistusmääräysmenettelyssä ja hallussa pidetyt juomat julistettaisiin samalla valtiolle menetetyiksi.

Alkoholilaisissa säädettyjen alkoholi-juoman tai väkevän alkoholi-juoman hallussa pitämistä koskevien ikärajojen valvontaa ehdotetaan tehostettavaksi myös pakkokeinojen avulla. Esityksessä ehdotetaan, että alle kahdeksantoistavuotiaalle, jota on syytä epäillä alkoholi-juoman hallussa pitämisestä, tai alle kaksikymmenvuotiaalle, jota on syytä epäillä väkevän alkoholi-juoman hallussa pitämisestä, saadaan tehdä henkilöntarkastus. Tämä tarkoittaisi sitä, että poliisi voisi tarkistaa hänen vaatteensa ja laukkunsa alkoholi-juoman tai väkevän alkoholi-juoman löytämiseksi ja sen poisottamiseksi. Pakkokeinolaki ei estä henkilöntarkastuksen kohdistamista myös alle viisitoistavuotiaaseen, vaikka alle viisitoistavuotiaalle ei voida määrätä teosta rangaistusta. Lapseen kohdistuvien pakkokeinojen käytössä on otettava huomioon pakkokeinolain 7 luvun 1 a §:n suhteellisuusperiaate sekä lapsen kohtelua koskevat erityissäännökset pakkokeino- ja esitutkintalainsäädännössä.

Poliisilla ei nykyisin ole oikeutta henkilöntarkastukseen mainituissa vähäisissä rikkomuksissa. Henkilöntarkastus on kuitenkin nykyisin sallittu pakkokeinolaissa eräiden muidenkin sakonuhkaisten rikkomusten, kuten näpistyksen, lievän pahoinpitelyn ja paljastinlaiterikkomuksen vuoksi. Samoin henkilöntarkastus on nykyisin vuoden 1968 alkoholilaisissa olevan erityissäännöksen (85 §:n 4 momentti) nojalla mahdollista suorittaa alkoholi-juomaisen aineen välittämisrikkomukseen syyllistyneelle. Nyt käsillä oleva tapaus eroaa edellä mainituista siinä, että ehdotetusta hallussapitorikkomuksesta olisi ehdotuk-

sen mukaan mahdollista säätää seuraamukseksi rikesakko. Henkilöntarkastuksen salliminen teosta, josta voidaan määrätä rikesakko, olisi poikkeuksellista. Henkilöntarkastuksen käyttöä mainitusta vähäisestä rikkomuksesta puoltaa kuitenkin rangaistussäännöksen tarkoituksena oleva alaikäisten ja nuorten suojeleminen alkoholin käytön aiheuttamilta haitoilta. Ilman ehdotettua pakkokeinoa alkoholijuomien hallussapitoa koskevien ikärajojen valvonta sekä alkoholijuomien pois ottaminen alaikäiseltä olisi käytännössä hyvin vaikeaa.

Alkoholilain 34 §:n 5 momentissa kielletään alle kahdeksantoistavuotiasta pitämässä hallussaan tai kuljettamasta myös vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa. Tällaiset juomat eivät alkoholilain mukaan ole alkoholi-juomia. Näiden niin sanottujen karkki- viinon hallussapitoa, vähittäismyyntiä ja anniskelua koskevat kiellot lisättiin lakiin vuonna 1997 lapsiin kohdistuvien haittojen ja vaarojen ehkäisemiseksi (HE 71/1997 vp). Kieltojen rikkominen on nykyisin rangaistavaa alkoholilain alkoholirikkomusta koskevan rangaistussäännöksen nojalla. Esityksessä ehdotetaan, että niin sanottujen karkki- viinon hallussapito tai kuljettaminen alle kahdeksantoistavuotiaan toimesta ei olisi enää rangaistavaa. Sen sijaan mainittujen juomien vähittäismyynti ja anniskelu alle kahdeksantoistavuotiaalle olisi edelleen rangaistavaa alkoholirikkomuksena. Lisäksi liikkeenharjoittajalta voitaisiin nykyiseen tapaan hallinnollisena seuraamuksena määrätä kieltää kyseisten tuotteiden myynti.

Alkoholirikoksia tehdään usein oikeushenkilön toiminnassa ja ne ovat osa taloudellista rikollisuutta. Alkoholiin liittyvän taloudellisen toiminnan hallinnollinen valvonta on tehokasta ja hallinnollisten seuraamusten, esimerkiksi luvan määräaikaisen peruuttamisen, epäsuorat vaikutukset voivat olla taloudellisesti merkittäviä. Nykyiset hallinnolliset seuraamukset ovatkin yleensä riittäviä, kun kyse on pienyrityksestä. Hallinnollisilla seuraamuksilla ei kuitenkaan voida käytännössä tehokkaasti puuttua isojen yhtiöiden toimintaan, koska valmistus- tai tukkumyyntiluvan peruuttaminen esimerkiksi panimoyhtiöltä taikka tukkumyyjältä saattaisi vaarantaa sato-

ja työpaikkoja tietyllä paikkakunnalla. Sen sijaan tuntevan yhteisönsakon tuomitsemisen mahdollisuudella saattaisi olla rikoksia ennalta ehkäisevää vaikutusta tällaisessa toiminnassa. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin koskemaan alkoholirikosta sekä törkeää alkoholirikosta. Yhteisönsakon käyttö ei sen sijaan olisi tarpeen lievässä alkoholirikoksessa.

Alkoholijuomien laittomassa maahantuonnissa rikotaan nykyisin valtaosin verosäännöksiä, ei alkoholilainsäädäntöä. Alkoholirikoksena rangaistavaa maahantuontia on vain yksityishenkilöitä koskevien niin sanottujen aikarajoitusten rikkominen. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta ei ole aikanaan ulotettu koskemaan veropetosta, koska perinteinen rangaistusvastuu, rikosperusteinen vahingonkorvaus ja hallinnolliset seuraamukset muodostavat niin tuntevan seuraamuskokonaisuuden, että yhteisönsakon käyttöä ei ole pidetty tarpeellisena (HE 95/1993 vp). Talousrikossäännöksiä uudistettaessa katsottiin, että mitään muutoksia ei ole tapahtunut siinä lähitököhdassa, että oikeushenkilön rangaistusvastuu on verorikoksissa tarpeeton ja saattaisi aiheuttaa kohtuuttomia sanktiokumulatiotilanteita (HE 53/2002 vp). Tämän vuoksi oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettiin lailla 61/2002 vain niihin veropetoksiin, jotka katsotaan yhteisöpetoksiksi ja joihin Euroopan unionin neuvoston 19 päivänä kesäkuuta 1997 hyväksymään Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevaan yleissopimukseen liittyvä toinen pöytäkirja (EYVL N:o C 221, 19.7.1997) velvoittaa yhteisönsakon ulottamaan. On kuitenkin huomattava, että suuri osa kolmansista maista tuodusta alkoholijuomaa tai väkiviinaa koskevista veropetoksista tulee arvioitaviksi yhteisöpetoksina, koska teko kohdistuu yhteisön taloudellisiin etuihin.

Rikoslain 10 luvun menettämisseuraamuksia koskevia säännöksiä uudistettaessa alkoholilain nojalla määrättäviä menettämisseuraamuksia koskevat säännökset jätettiin ennalleen. Näiden uudistamisen katsottiin soveltuvan paremmin alkoholirikossäännösten uudistamisen yhteydessä tehtäväksi (HE 80/2000 vp). Tuossa yhteydessä ulotettiin ainoastaan niin sanotun laajennetun hyödyn

menettämistä koskevat säännökset koskemaan myös alkoholirikoksia. Esityksessä ehdotetaan, että vuoden 1968 alkoholilain menettämisseuraamuksia koskevat säännökset kumotaan ja niiden sijasta myös alkoholirikoksissa sovellettaisiin kaikilta osin rikoslain 10 luvun säännöksiä menettämisseuraamuksista.

Alkoholilain 60 §:n 2 momentissa säädetään huoneiston, liikkeen tai muun paikan omistajan tai henkilökuntaan kuuluvan, tilaisuuden toimeenpanijan, järjestymiehen sekä yleisön käytettävänä olevan kulkuneuvon päällikön, kuljettajan ja junassa junailijan oikeudesta ottaa mainituissa paikoissa vastoin alkoholilaissa säädettyä kieltoa alkoholia nauttivalta henkilöltä alkoholijuoma pois ja hävittää se. Oikeus ottaa pois ja hävittää mainittu juoma tai aine koskee vain avoimessa astiassa olevaa ainetta. Momentissa mainitut henkilöt ovat yksityishenkilöitä, joten säännöstä tulee arvioida julkisen hallintotehtävän antamista muille kuin viranomaiselle koskevan perustuslain 124 §:n valossa. Säännöstä ei voida pitää mainitun 124 §:n edellyttämällä tavalla tarkoituksenmukaisena mainittujen henkilöiden valvontavelvollisuuden hoitamiseksi eikä oikeusturvasyistä perusteltuna. Käytännössä säännöksessä mainituissa tilanteissa järjestyksenvalvojista annetussa laissa (533/1999) tai kyseisiä paikkoja tai tilaisuuksia koskevissa erityislaeissa järjestyksenvalvojalle tai julkisen liikenteen kulkuvälineissä kuljettajalle säädettyjä muita toimivaltuuksia voidaan pitää riittävinä. Säännös ehdotetaan siten poistettavaksi.

4.2 Alkoholijuomien mainonta

Alkoholijuomien mainontaa ja muuta markkinointia on rajoitettu alkoholilaila. Alkoholilain 33 §:n mukaan väkevän alkoholijuoman mainonta, epäsuora mainonta ja muu myyninedistämis-toiminta on kiellettyä. Miedon alkoholijuoman ja vähintään 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän juoman (niin sanotun karkkiviinan) mainostamista, epäsuoraa mainostamista ja muuta myyninedistämistä on rajoitettu siten, että kiellettyä on tiettyihin kuluttajaryhmiin kohdistettu mainonta ja niin sanottu mielikuva-mainonta. Kiellettyä on myös miedon alko-

holijuoman hyvän tavan vastainen taikka harhaanjohtava mainonta (StVM 32/1994 vp.). Mainontaa koskevien kieltojen rikkominen tulee nykyään rangaistavaksi alkoholirikkomuksena sakkona.

Mainonnan ja muun markkinoinnin valvonnassa havaittujen rikkeiden mahdolliset seuraamukset määrätään yleensä hallinnollisesti eikä rangaistussäännöstä ole käytännössä sovellettu. Mainonnan sääntely on hankalaa, koska siinä luodaan mielikuvia ja sille on ominaista tietyn asteinen liioittelu. Mainonnan sääntelyssä on myös otettava huomioon oikeus sananvapauteen. Rangaistussäännösten olisi puolestaan legaliteettiperiaatteen vuoksi oltava riittävän täsmällisiä.

Alkoholin mainontaa ja muuta markkinointia on rajoitettu terveystieteellisin perustein, ja tämä kielto on osa yleistä alkoholipolitiikkaa. Myös yhteisöoikeudessa on todettu, että alkoholin mainontaa voidaan kansallisesti rajoittaa perustamissopimuksen 30 (36) artiklassa määrättyllä, kansanterveyden suojelua koskevalla syyllä (viimeksi yhteisöjen tuomioistuimen tuomio C-405/98 konsumentombudsmannen vastaan Gourmet International Products AB). Rangaistussäännöksillä on lainvastaista mainontaa ennalta ehkäisevä vaikutus. Edellä mainittuja perusteita voidaan pitää niin painavina, että rajoitusten rikkomiset on syytä edelleen säätää myös rangaistaviksi.

Alkoholilain 33 §:ssä säädetään väkevän alkoholijuoman mainonnalle niin sanottu totaalkielto, josta tosin pykälän 4 momentissa säädetään poikkeuksia. Miedon alkoholijuoman ja vähintään 1,2 etyylialkoholia sisältävän juoman mainontaa on alkoholilaissa sen sijaan vain rajoitettu eli se on kiellettyä vain laissa mainituissa tapauksissa. Väkevän alkoholijuoman mainonnan totaalkielto ilmentää siten tällaisen mainonnan suurempaa moitittavuutta. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että väkevän alkoholijuoman mainontaa kohdeltaisiin myös rangaistavuuden suhteen eri tavalla kuin miedon alkoholijuoman mainontaa. Väkevän alkoholijuoman mainonta ja muu myyninedistäminen ehdotetaan säädettaväksi rangaistavaksi elinkeinorikoksia koskevassa rikoslain 30 luvussa alkoholijuoman markkinointirikoksena. Mietojen alkoholijuomien ja vähintään 1,2 etyy-

liialkoholia sisältävän juoman markkinointi säädettäisiin sen sijaan rangaistavaksi nykyiseen tapaan alkoholilaissa alkoholirikkomuksena.

Alkoholijuoman markkinointirikoksesta ehdotetaan säädetäväksi seuraamukseksi sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Markkinointirikoksesta on säädetty rangaistukseksi enintään vuosi vankeutta. Toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) vastaisesta mainonnasta on enimmäisrangaistukseksi säädetty kaksi vuotta vankeutta. Väkevän alkoholijuoman mainonnasta ja muusta myyninedistämisestä säädettyä enimmäisrangaistusta on perusteltua korottaa nykyisestä sakonuhasta lähemmäs näiden lakien rangaistustasoa. Ehdotettu enimmäisrangaistus olisi sama kuin on säädetty seuraamukseksi sukupuolisiveellisyttä loukkaavasta markkinoinnista rikoslain 17 luvun 20 §:ssä. Alkoholirikkomuksena rangaistavasta miedon alkoholijuoman ja vähintään 1,2 etyylialkoholia sisältävän juoman markkinoinnista säädettäisiin sen sijaan nykyiseen tapaan seuraamukseksi sakkoa.

Alkoholin valmistukseen soveliaiden välineiden tai valmisteiden mainostamisesta tai markkinoinnista tarkoituksena houkuttaa laittomaan valmistamiseen voi voimassa olevassa laissa seurata vuosi vankeutta. Nämä teot arvioidaan siten nykyisin moitittavimmiksi kuin alkoholijuoman mainontaa koskevien rajoitusten rikkominen. Esityksessä ehdotetaan näiden tekojen rangaistustason laskeamista. Teot ehdotetaan säädetäväksi rangaistaviksi alkoholirikkomuksena, josta voisi seurata sakkoa. Säännös olisi toissijainen eli sitä sovellettaisiin, jollei teko olisi muualla laissa säädetty ankarammin rangaistavaksi. Tekoon voisi jossain tilanteissa tulla sovellettavaksi rikoslain 17 luvun 1 § julkisesta kehottamisesta rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistukseksi kaksi vuotta vankeutta.

Oikeushenkilön rangaistusvastuuta sovelletaan nykyisin markkinointirikokseen. Yhdenmukaisesti tämän kanssa oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevat säännökset ehdotetaan ulotettaviksi myös alkoholijuoman markkinointirikokseen. Oikeushenkilö ei voisi sen sijaan esityksen mukaan joutua vastuuseen alkoholirikkomuksena rangaistavasta

miedon alkoholijuoman mainonnasta tai alkoholijuoman tai väkiviinan luvattomaan valmistukseen soveliaiden välineiden markkinoinnista. Oikeushenkilön rangaistusvastuuta ei ole tarpeen ulottaa koskemaan jälkimmäisiä, vain sakonuhkaisia rikkomustasoisia tekoja.

Markkinointirikosten syyteharkinnassa samoin kuin markkinointirikoksia tuomioistuimessa käsiteltäessä kuluttaja-asiamiehelle on varattava tilaisuus antaa lausuntonsa. Alkoholijuomien mainonnan ja myyninedistämisen valvonta kuuluu alkoholilain 41 §:n 1 momentin mukaan kuitenkin sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Tuotevalvontakeskus on alkoholimainonnan valvontaviranomainen valtakunnan tasolla. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että tuotevalvontakeskukselle varattaisiin mahdollisuus tulla kuulluksi sekä alkoholijuoman markkinointirikosta että alkoholirikkomuksena rangaistavaa miedon alkoholijuoman mainontaa koskevassa syyteharkinnassa ja oikeuskäsittelyssä. Miedon alkoholijuoman mainontaa koskevat säännökset ovat alkoholilaissa väkevän alkoholijuoman mainontaa tulkinnanvaraisempia. Tästä syystä tuotevalvontakeskukselle valvonta- ja asiantuntijaviranomaisena on perusteltua varata mahdollisuus tulla kuulluksi myös miedon alkoholijuoman mainontaa koskevassa asiassa, vaikka kyse on rikkomustasoisesta teosta.

4.3 Alkoholijuoman tarjoaminen alaikäiselle

Rikoslain 43 luvun 7 §:ssä säädetään rangaistus sille, joka houkuttelee kahdeksaatoista vuotta nuoremman nauttimaan päihdyttävää juomaa niin, että tämä siitä juopuu. Muut 43 luvun jäljellä olevista säännöksistä kumottiin vuonna 1998. Tuolloin todettiin, että 7 §:n tarpeellisuus nykyoloissa on tarkoituksenmukaista selvittää alkoholirikoksia koskevia säännöksiä uudistettaessa (HE 6/1997 vp).

Säännöksen kumoamisen puolesta sekä vastaan voidaan esittää perusteita. Kumoaamista puoltaisi se, että rikoslain 43 luvun 7 §:n rangaistussäännöstä ei ole käytännössä sovellettu. Soveltamatta jättämisen pääasial-

lisena syynä lienee nuorten alkoholinkäytön yleisyys ja se, että alkoholia koskevat kokeilut aloitetaan nykyisin entistä nuorempana. Ongelmia näytön suhteen aiheuttanee myös säännöksessä edellytetty nuoren houkuttelemisen osoittaminen.

Säännöksen kumoamisen puolesta puhuisi myös se, että korkeimman oikeuden ratkaisulla on selvennetty oikeustilaa alkoholin alaikäiselle tarjoamisen osalta. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO:2001:7 vastaaja oli antanut 12-vuotiaalle lapselle juotavaksi väkevää alkoholijuomaa seurauksin, että tämä oli juonut itsensä tiedottomaan humalatilaa. Kun lapsi ei ikäänsä nähden voinut antaa pätevää suostumusta terveytensä vahingoittamiseen, menettely luettiin vastaajan syyksi pahoinpitelynä.

Ratkaisulla vahvistettiin pahoinpitelysäännösten soveltuminen sellaisiin tapauksiin, joissa alkoholijuoman tai väkiviinan tarjoaminen vahingoittaa lapsen terveyttä tai johtaa tämän tajuttomuutta vastaavaan tilaan. Korkeimman oikeuden ratkaisun jälkeen saattaisi olla perusteltua seurata, millaiseksi oikeuskäytäntö pahoinpitelysäännösten soveltamisessa alkoholin tarjoamisessa lapselle tai nuorelle muodostuu.

Pahoinpitelysäännöksen soveltamisen eräänä ongelmana on alaikäisen oman pyynnön, suostumuksen tai muun myötävaikutuksen arviointi. Pätevän suostumuksen edellytyksenä on, että uhri ikänsä ja kypsyystasonsa puolesta ymmärtää kysymyksessä olevan teon merkityksen. Lapsen kypsyysaste arvioidaan suostumuksen merkitystä harkittaessa kussakin yksittäistapauksessa erikseen. Alaikäisen iän, kypsyysasteen tai myötävaikutuksen arviointiin liittyvät ongelmat ovat samoja myös rikoslain 43 luvun 7 §:n säännöstä sovellettaessa. Säännöstä puoltaisi kuitenkin se, että siinä voitaisiin selkeästi ilmaista, että aikuinen on aina vastuussa alaikäisen alkoholinkäytöstä ja sen rajoista tarjotessaan tälle alkoholijuomaa tai väkiviinaa. Pahoinpitelysäännöksen soveltumisen edellytyksiä siitä, että rangaistavan tarjoamisen tulisi johtaa alaikäisen terveyden vaarantumiseen taikka tajuttomuutta vastaavaan tilaan voidaan pitää tässä suhteessa liian korkeina.

Säännöstarvetta harkittaessa on syytä pohdita, minkälaisesta alkoholijuoman tai väkiviin-

nan tarjoamisesta on syytä rangaista. Hyväksyttävänä voidaan pitää sitä, että lapselle osana kasvatusta kodin piirissä tarjotaan alkoholia esimerkiksi aterian yhteydessä. Toisena ääripäänä on lapsen terveyttä vahingoittava toiminta, joka on jo pahoinpitelynä rangaistavaa. Näiden ääripäiden väliltä olisi löydettävä tilanteet, jossa alkoholin tarjoaminen voisi olla niin moitittavaa, että se olosuhteista riippuen olisi syytä säätää rangaistavaksi. Tällaisena rajana voidaan pitää alaikäisen juopumista.

Toiseksi olisi päätettävä, minkä ikäiselle lapselle tai nuorelle alkoholin tarjoaminen kiellettäisiin. Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 60/1991) mukaan lapsena pidetään alle kahdeksantoistavuotiaita ja tämä on myös yleinen ikäraja alkoholilaissa. Tästä huolimatta on vaikea löytää kiinteää ikärajaa, jota ei joissakin tilanteissa olisi pidettävä joko liian alhaisena tai liian korkeana. Kolmanneksi olisi aina otettava huomioon tilanne kokonaisuudessaan.

Esityksessä on päädytty siihen, että asiaa koskeva erityisäännös lainsäädännössä on tarpeen. Rikoslain 43 luvun 7 § ehdotetaan kuitenkin kumottavaksi. Tällaista säännöstä ei enää pidetä tarpeellisena rikoslaissa. Alkoholin tarjoaminen alaikäiselle ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi alkoholirikkomuksena alkoholilaissa. Rangaistavaa olisi tahallinen alkoholijuoman tai väkiviinan tarjoaminen alle kahdeksantoistavuotiaalle niin, että tämä siitä juopuu ja jos tarjoamista voitaisiin pitää alaikäisen ikä, kypsyysaste ja muut olosuhteet huomioon ottaen kokonaisuudessaan moitittavana. Teosta säädettäisiin seuraamukseksi sakkoa. Säännös olisi toissijainen eli pahoinpitelyä koskevia säännöksiä voitaisiin edelleen soveltaa, jos teolla vahingoitetaan toisen terveyttä.

4.4 Vuoden 1968 alkoholilain kumoaminen

Esityksessä ehdotetaan vuoden 1968 alkoholilain 9 luku ja 104 ja 105 § kumottaviksi. Ehdotetut rikoslain 50 a luvun ja vuoden 1994 alkoholilain rangaistussäännökset kattaisivat pääosan voimassa olevassa laissa rangaistaviksi säädetyistä teoista. Eräitä vuoden 1968 alkoholilain säännöksiä ei kuitenkaan ole pidetty enää tarpeellisina siirtää eh-

dotettuihin säännöksiin.

Lain 83 §:ssä on säännös aluksen päällikön rangaistusvastuusta aluksella olevasta laittomasta alkoholijuomasta tai väkiviinasta. Lain 84 §:ssä on puolestaan säännös alkoholijuoman tai väkiviinan luvattoman maahan tuonnin avustamisesta välittämällä yhteyttä salakuljetukseen käytettävään alukseen. Alkoholijuomien maahan tuonnin osalta säännösten merkitys on vähäinen, koska suurin osa teoista tulee nykyisin arvioitaviksi verolainsäännön rikkomisena. Säännökset koskivat siten nykyisin väkiviinan luvatonta maahan tuontia. Molemmat säännökset ovat menettäneet merkitystään ja ovat nykyoloissa tarpeettomia.

Lain 85 §:n 4 momentissa säädetään nykyisin alkoholipitoisen aineen välittämisrikkomukseen syyllistyneelle tehtävästä henkilöntarkastuksesta sekä ajoneuvoon kohdistuvasta kotietsinnästä. Alkoholipitoisen aineen välittämisrikkomus tulisi ehdotuksen mukaan rangaistavaksi lievänä alkoholirikoksena, jonka rangaistusasteikko mahdollistaisi mainitut pakkokeinot pakkokeinolain yleisten säännösten nojalla. Mainittu erityissäännös olisi siten jatkossa tarpeeton.

Vuoden 1968 alkoholilain 88 §:n mukaan laittomasti myydyin alkoholijuoman tai väkiviinan ostajaa vastaan on jätettävä syyte nostamatta, jos hän syyttäjän ilmoittamana todistajana kuulusteltaessa kertoo vastaanottaneensa alkoholijuoman tai väkiviinan rikoksesta epäillyltä. Pykälän tarkoituksena on ollut edistää alkoholipitoisen aineen luvatonta myyntiä koskevien juttujen selvittämistä. Pykälä koskee lähinnä tilanteita, joissa ostetut alkoholijuomat ovat laitonta alkuperää tai jos ostaja muutoin 86 §:ssä mainitulla tavalla pitämällä niitä hallussaan tai kuljettamalla niitä syyllistyisi rikokseen. Säännöksen tarvetta on aikanaan perusteltu sillä, että ilman tällaista säännöstä ostaja voisi kieltäytyä todistamasta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 §:n nojalla myyjää vastaan, jos kertominen voisi saattaa hänet itsensä syytteen vaaraan (Laintarkastuskunnan lausunto n:o 6/1964).

Mainittu pykälä on ainutkertainen lainsäädännössämme. Tällainen niin sanottu kruununtodistajajärjestelmä on kuitenkin käytössä angloamerikkalaisen oikeuskulttuurin kanssa. Tämä mahdollisuus tunnetaan myös eräis-

sä Manner-Euroopan maissa, joissa sen soveltamisen piiri on rajattu lähinnä terrorismiin ja eräisiin järjestäytyneen rikollisuuden muotoihin.

Rikoslain 6 luvun 3 §:n 3 kohdan mukaan rangaistusta on vanhastaan voitu lieventää vain, jos tekijä pyrkii edistämään oman rikoksensa selvittämistä. Rangaistuksen lieventäminen ei ole ollut mahdollista, jos tekijä auttaa viranomaisia selvittämään muiden tekemiä rikoksia. Niin sanottua kruununtodistajajärjestelmää ei ole otettu käyttöön myöskään rikoslain yleisiä oppeja ja siten myös rikoslain 6 luvun säännöksiä uudistettaessa Lain esitöissä todetaan, että kruununtodistajajärjestelmään liittyy periaatteellisia ongelmia, joiden vuoksi siihen on syytä suhtautua varauksin. Lievennyksiä lupaamalla saatu tiedon luotettavuus on usein myös kyseenalaista. Kyse on syvimmillään rikoslain ja oikeudenhoidon moraalista ja vain pakottavat syyt voisivat perustella tällaiseen eettiseen kompromissiin ryhtymisen (HE 44/2002 vp).

Alkoholilain 88 §:n kaltaista säännöstä ei edellä mainituista syistä ole enää ehdotettu säilytettäväksi alkoholirikoksissa. Säännöksen säilyttämiseen ei ole asiallisia perusteita. Säännöksen käytännön merkitys on nykyisin vähäinen. Poliisin mahdollisuudet muilla tavoin selvittää järjestäytyntä, ammattimaista rikollisuutta ovat parantuneet muun muassa uusien tutkintavaltuuksien ja –menetelmien käyttöön oton seurauksena. Törkeästä alkoholirikoksesta ehdotettava neljän vuoden enimmäisrangaistus mahdollistaa muun muassa pakkokeinolain tai poliisilain nojalla suoritettavan televalvonnan, teknisen tarkkailun sekä valeoston suorittamisen.

Yleensä on pidetty selvänä, ettei laittomasti myydyin alkoholijuoman tai väkiviinan myyjän ja ostajan väliseen suhteeseen sovelleta osallisuutta koskevia säännöksiä. Varmuuden vuoksi asiasta on nykyisin säädetty vuoden 1968 alkoholilain 89 §:ssä. Säännöksellä on aikanaan haluttu täydentää edellä mainittua 88 §:ää ja varmistaa, ettei ostaja sen vuoksi, että häntä uhkaisi syyte osallisuudesta myyjän rikokseen, voisi kieltäytyä todistamasta myyjää vastaan (Laintarkastuskunnan lausunto n:o 6/1964). Myös tämä säännös on tarpeeton.

Nykyään vuoden 1968 alkoholilain

90 §:ssä säädetään, että jos tekijä syyllistyy useampaan samaa alkoholijuoma- tai väkiviinaerää koskevaan tekoon, tuomitaan, jos jokin näistä ei jo sisälly toiseen, kaikista rikoksista yhteen rangaistukseen ankarimman lainkohdan säättämissä rajoissa. Tällaista erityissäännöstä ei enää tarvita, koska eri teko tavat olisivat ehdotuksen mukaan saman rangaistussäännöksen alaisia. Samaan alkoholi-juoma- tai väkiviinaerään kohdistuvia eri tekoja kuten valmistamista ja myymistä olisi pidettävä yhtenä alkoholirikoksena. Vastavaanlainen säännös kumottiin samoilla perusteilla rikoslain 50 luvun huumausainerikoksia säädettyä (HE 180/1992 vp).

Lain 92 §:ssä säädetään nykyisin sakkorangaistus moottoriajoneuvon, aluksen tai muun kulkuvälineen omistajalle, joka olematta rikokseen osallinen, on antanut kulkuvälineen toisen käytettäväksi, vaikka hänen olisi ollut syytä varoa sitä käytettävän pykälässä lueteltuun laittomaan tekoon. Pykälän mainitsemassa tilanteissa rangaistavuus ulottuu tarpeettoman pitkälle. Rangaistussäännöksestä ehdotetaan luovuttavaksi ja kyseiset teot tulisivat rangaistaviksi vain, jos rikoksessa käytetyn kuljetusvälineen omistaja olisi osallisuutta koskevien yleisten säännösten nojalla tekoon osallinen.

Vuoden 1968 alkoholilain 94 §:ssä viitataan rikoksen tuottaman hyödyn menettämisen osalta rikoslain säännöksiin. Korkeimman oikeuden päätöksessä KKO:2002:31 on todettu, että viittauksella tarkoitetaan rikoslain 10 luvun säännöksiä hyödyn menettämisestä. Alkoholilain säännös voidaan tarpeettomana kumota, koska rikoslain 10 luvun säännökset ovat sovellettavissa sekä rikoslaissa että sen ulkopuolella rangaistavaksi säädettyjen tekojen seuraamuksena ilman erillistä viittausta (HE 80/2000 vp).

Myös 95 §:ssä säädetään menettämis-seuraamuksista. Myös tämä pykälä olisi tarpeeton, koska rikoslain 10 luvun yleissäännöksiä menettämis-seuraamuksista ehdotetaan sovellettaviksi jatkossa hyödyn menettämisen lisäksi myös alkoholirikosten seuraamuksena määrättäviin muihin menettämis-seuraamuksiin ilman erillistä viittausta.

Merkittävin muutos rikoslain 10 luvun soveltamisessa olisi se, että luvun soveltamisen seurauksena osa alkoholirikosten menettä-

mis-seuraamuksista muuttuisi pakollisesta seuraamuksesta harkinnanvaraiseksi. Alkoholilain 95 §:n mukaan menettämis-seuraamus on nykyisin määrättävä siinä säädettyissä tapauksissa.

Mainitun 95 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa sovellettavaksi voisi vastaisuudessa tulla rikoslain 10 luvun 4 § rikosentekovälineen menettämisestä (esimerkiksi valmistuksessa käytetyt koneet) tai 5 § muun omaisuuden menettämisestä (esimerkiksi luvattomasti valmistettu alkoholi-juoma). Näiden säännösten mukaan menettämis-seuraamus olisi määrättävä, jos rikosentekovälineen tai muun omaisuuden hallussapito olisi rangaistavaa. Ehdotetun rikoslain 50 a luvun 1 §:n 4—5 kohdan mukaan väkiviinan hallussa pitäminen tai kuljettaminen taikka alkoholijuoman hallussa pitäminen myyntitarkoituksessa sekä laittomasti valmistetun tai maahantuodun alkoholijuoman hallussapito tai kuljettaminen olisi rangaistavaa. Mainitut juomat olisi siten tällä perusteella tuomittava menetetyiksi. Samoin alkoholirikkomuksena rangaistavaa olisi ehdotetun alkoholilain 50 a §:n 4 momentin 7 kohdan mukaan alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaan laitteen tai välineen hallussapito säännöksessä mainituin edellytyksin. Tällainen valmistukseen käytetty laite tai väline olisi siten edelleen tuomittava menetetyksi. Jos esineen tai omaisuuden hallussapito ei sen sijaan ole rangaistavaa, se voidaan rikoslain 10 luvun 4 §:n 2 momentin tai 5 §:n 2 momentin mukaan määrätä menetetyksi vain näissä pykälissä mainituilla edellytyksillä.

Henkilöltä, joka nauttii alkoholijuomaa tai väkiviinaa alkoholilain 58 §:n 1 momentissa mainituissa kielletyissä paikoissa, on nautittu juoma astioineen nykyään 95 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan määrättävä menetetyksi. Näissä tapauksissa nautittu alkoholijuoma olisi vastaisuudessa tuomittava menetetyksi rikoslain 10 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan vain, jos sen hallussapito olisi rangaistavaa. Väkiviinan hallussapito on nykyisin ja ehdotuksen mukaan aina rangaistavaa, joten se tulisi edelleen mainituissa tapauksissa tuomita menetetyksi. Täysi-ikäiseltä henkilöltä, joka nauttii laillisesti valmistettua ja maahantuotua alkoholijuomaa alkoholilaissa kielletyissä

paikoissa, mainittua juomaa ei sen sijaan enää vastaisuudessa yleensä tuomittaisi menetetyksi, ellei menettämisseuraamus olisi esimerkiksi rikoslain 10 luvun 5 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan tarpeen uusien rikosten ehkäisemiseksi. Näissä tilanteissa tulisi ehdotuksen mukaan kuitenkin yleensä määrättäväksi rikesakko, eikä rikesakkomenettelyssä voida määrätä menettämisseuraamusta. Esityksessä ehdotetaan tämän vuoksi alkoholilain 60 §:ssä säädettyväksi poliisille oikeus rikesakon määräämisen yhteydessä ottaa pois ja hävittää avoimessa astiassa oleva alkoholijuoma. Menettämisseuraamusta, juoman pois ottamista ja hävittämistä koskeva sääntely alkoholilain nauttimiskieltojen rikkomistapauksissa vastaisi järjestyksellään omaksuttua ratkaisua.

Vuoden 1968 alkoholilain 95 §:n 1 momentin 5 kohdassa säädetään nykyisin rikoksessa käytetyn moottoriajoneuvon tai muun kuljetusvälineen menettämisestä. Tällainen väline on nykyisin määrättävä menetetyksi, lukuun ottamatta tilannetta, jossa kuljetettu ainemäärä on niin vähäinen, että kuljetusvälineen menettämistä olisi pidettävä kohtuuttomana. Moottoriajoneuvon tai muun kuljetusvälineen menettäminen olisi vastaisuudessa rikoslain 10 luvun 4 §:n 2 momentin nojalla harkinnanvaraista.

Myös 95 §:n 2 momentti, jossa säädetään siitä, onko kyseistä moottoriajoneuvoa käytetty pääasiallisesti mainittuun rikokseen, olisi jatkossa tarpeeton. Sen sijaan sovellettaisiin rikoslain 10 luvun kohtuullistamista koskevaa 10 §:ää. Tilanteista, joissa moottoriajoneuvo kuuluu muulle kuin rikoksenteijälle, säädetään nykyisin 95 §:n 3 momentissa, ja sen sijasta jatkossa sovellettaisiin rikoslain 10 luvun 6 §:n säännöksiä menettämisen rajoituksista.

Pykälän 4 momentissa on nykyisin toisijaista arvokonfiskaatiota koskeva säännös, jonka mukaan arvo on tuomittava menetetyksi pykälän 1 momentissa mainitun omaisuuden asemasta, jos omaisuus on hukattu, hävitetty tai arvoa vastaavasta vastikkeesta luovutettu toiselle tai taikka sitä ei voida tuomita menetetyksi kolmannelta henkilöltä. Yleensä konfiskaatiosäännöksissä ei ole vastaavaa mainintaa (HE 80/2000 vp). Rikoslain 10 lukua sovellettaessa arvon menettäminen

määräytyisi jatkossa rikoslain 10 luvun 8 §:n nojalla, joka on harkinnanvarainen. Sen mukaan rikoksentekeväliseen, rikosesineen tai rikoksen tuotteen asemesta voidaan tuomita menetetyksi sen arvo, jos esinettä tai omaisuutta ei voida konfiskoida siksi, että se kuuluu toiselle, tai jos se on kätetty tai muutoin tavoittamattomissa. Erityisesti on huomattava 10 luvun 8 §:n 2 momentin rajoitus, jonka mukaan arvoa ei tuomita menetetyksi, jos henkilö saattaa todennäköiseksi, että omaisuus — käytännössä esimerkiksi luvatta valmistettu alkoholijuoma — on hävitetty tai käytetty. Sääntely alkoholirikosten arvokonfiskaation osalta vastaisi tältä osin huumausainerikoksissa omaksuttua ratkaisua, jossa hävitetyn tai käytetyn huumausaineen arvoa ei tuomita menetetyksi (HE 80/2000 vp).

Takavarikoidun suuren alkoholierän säilyttämisestä on nykyisin säännös vuoden 1968 alkoholilain 97 §:ssä. Säännös on tarpeeton, koska takavarikoidun esineen säilyttämisestä ja myymisestä säädetään nykyisin pakkokeinolain 4 luvun 10 §:ssä.

Vuoden 1968 alkoholilain 104 §:ssä säädetään tullirikoksista. Säännös on tarpeeton, koska tullirikoksista säädetään tullilain (1466/1994) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa.

4.5 Aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä annetun lain kumoaminen

Aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä annettu laki säädettiin aikanaan kieltolain jälkeisen salakuljetuksen ehkäisemiseksi. Lailla säädetään Suomen rikosoikeuden soveltamisalan ulottamisesta laissa säädettyjen tekotapojen osalta koskemaan Suomen aluevesien ulkopuolella aavalla merellä tehtyjä rikoksia. Laki on poikkeus rikoslain 1 luvussa säädettyistä rikosoikeuden soveltamisalaa koskevista säännöksistä. Lakia sovelletaan sekä suomalaisen että ulkomaisen alukseen.

Laissa säädetään rangaistaviksi tekoja, joilla edistetään salakuljetuksen valmistelua tai jotka liittyvät sen avustamiseen. Valmistelun säätäminen rangaistavaksi on rikoslainsäädännössä poikkeuksellista.

Alkoholijuomien maahan tuonti on EY-jäsenyyden myötä vapautunut lukuun otta-

matta eräitä jäljellä olevia EU:n ulkopuolelta tapahtuvaa tuontia koskevia matkustajarajoituksia. Sen sijaan lain säännökset voisivat edelleen tulla sovellettaviksi väkiviinan laittona maahan tuonnin estämisessä eli silloin, jos väkiviinaa sisältävää lastia aletaan purkaa Suomen aluevesien ulkopuolella maahan tuojan tai kolmannen henkilön toimesta tarkoituksella tuoda sitä laittomasti maahan. Tällaiseen tekotapaan soveltuivat kuitenkin ehdotetun rikoslain alkoholirikossäännöksen laitonta maahantuontia tai sen yritystä taikka avunantoa siihen koskevat säännökset. Tätä pitemmälle menevään rangaistavuuteen ei käytännössä ole tarvetta.

Jos alkoholijuoman tai väkiviinan laittomaan maahan tuontiin, yritykseen tai avunantoon syyllistyttäisiin suomalaisella aluksella, tekoon voidaan soveltaa rikoslain 1 luvun 2 §:n nojalla Suomen lakia myös silloin, kun rikos on tehty aavalla merellä.

Tilanne on toinen ulkomaisten alusten osalta, koska aavalla merellä olevat alukset ovat pääsääntöisesti niin sanotun lippuperiaatteen mukaisesti rekisteröintivaltion lainkäyttövallan alaisia. Rikoslain 1 luvun 3 §:n nojalla Suomen lakia sovelletaan kuitenkin myös Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, kun rikos kohdistuu Suomeen. Rikoksen kohdistuminen Suomeen määritellään 2 momentissa. Tällöin sovellettavaksi voisi tulla lähinnä 2 momentin 2 kohta siitä, että teon tulee muutoin olla vakavasti loukannut tai vaarantanut Suomen valtiollisia, sotilaallisia tai taloudellisia oikeuksia tai etuuksia. Kohdassa mainitut edellytykset voi täyttää usea rikoslaji, joilla suojataan valtion etuja tai oikeuksia. Taloudellisia etuja voidaan loukata esimerkiksi valuutta- tai muilla säännöstelyrikoksilla, kalastusrikoksilla ja ympäristörikoksilla (HE 1/1996 vp). Osallisuus alkoholijuomien tai väkiviinan laittomaan maahantuontiin tai näiden yritykseen voitaneen rinnastaa näihin taloudellisiin rikoksiin edellyttäen, että tekojen katsotaan vakavasti loukkaavan säännöksessä mainittuja intressejä.

Mainitun lain käytännön merkitys on nykyisen alkoholilainsäädännön valossa vähäinen. Edellä mainitut rikoslain 1 luvun säännökset ovat riittävässä määrin sovellettavissa väkiviinan maahantuontiin liittyviin toimiin

Suomen aluevesien ulkopuolella, mikäli tähän ilmaantuisi käytännön tarvetta. Esityksessä ehdotetaan tämän vuoksi aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä annettu laki kumottavaksi.

4.6 Alkoholirikosten suhde eräisiin muihin rikoksiin

Esityksessä ehdotetaan, että alkoholirikoksena rangaistaisiin vain alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaiset teot. Alkoholiiin liittyvään tekoon voi kuitenkin tulla sovellettaviksi myös eräät muut rikossäännökset. Näistä merkittävimmät ovat veropetossäännökset. Alkoholirikosten ja veropetoksen rajaa koskeva oikeuskäytäntö ei ole täysin vakiintunut.

EU-jäsenyyden myötä alkoholijuomien maahantuontiin liittyviä alkoholilakiin perustuvia säännöksiä muutettiin merkittävästi. Kaupallisen maahantuontiin oli vuoteen 1995 asti alkoholilyhtiöllä yksinoikeus, mutta nykyisin se edellyttää ilmoituksen tekemistä. Myös matkustajatuomisten aikarajat poistettiin vuoden 1995 alusta lukien, mutta niin sanotun viinarallin seurauksena nämä rajat säädettiin uudelleen toukokuussa 1996. Aikarajat koskevat ETA-alueen ulkopuolelta tulevia matkustajia. Tämän alueen ulkopuolelta tuleva saa tuoda maahan alkoholijuomia vain, jos matka on kestänyt yli 20 tuntia. ETA-alueen ulkopuolella asuvan henkilön on Suomeen tullessaan oltava täällä yli kolme vuorokautta voidakseen tuoda maahan alkoholijuomaa. Lisäksi alkoholilaisissa on rajoitettu edelleen väkiviinan tuontia maahan.

Kolmansista maista tapahtuvaa matkustajatuontia koskevat aikarajat tarkoittavat, että tuonti näissä tapauksissa on kokonaan kiellettyä, samoin kuin väkiviinan tuonti mistä maasta tahansa ilman lupaa. Edellä mainituista teoista rangaistaan nykyisin vuoden 1968 alkoholilain 82 §:n 1 ja 2 momentin mukaan alkoholipitoisen aineen salakuljetuksena. Myös ehdotuksen mukaan nämä tulisivat edelleen rangaistaviksi alkoholilain vastaisena maahan tuontina eli alkoholirikoksena.

Muissa kuin edellä mainituissa tapauksissa alkoholijuomia saa sekä kaupalliseen että omaan käyttöön tuoda ilman alkoholilaisissa

säädettyjä määrärajoituksia. Alkoholijuomien maahantuonnin verollisuudesta säädetään kuitenkin verotuslainsäädännössä. Alkoholijuomaa omaan käyttöön maahan tuova saa nykyisin tuoda osan alkoholijuomista verotta. Ylimenevästä osasta tulee maksaa valmistevero, arvonlisävero sekä joissakin tapauksissa tulli. Kaupallisessa tuonnissa on puolestaan tarkat säännöt siitä, miten valmisteverotuslain alainen tavara liikkuu yhteisön sisällä. Verojen ja maksujen laiminlyöntiin sovelletaan rikoslain 29 luvun veropetosta koskevia säännöksiä.

Valmisteverotuslakia sekä alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annettua lakia on muutettu vuoden 2004 alusta lukien niin, että toisesta jäsenvaltiosta Suomeen saapuvaa matkustajaa koskevista omaan käyttöön tuotavien alkoholijuomien määrällisistä rajoituksista on luovuttu. Valmisteverotuslain 19 §:ssä säädetyt yhteisön ulkopuolelta tapahtuvaa alkoholijuomien matkustajatuontia koskevat rajoitukset säilyisivät sen sijaan ennallaan.

Myös yksityishenkilö, joka tuo maahan toisesta jäsenvaltiosta tuotteita kaupalliseen tai muuhun elinkeinotarkoitukseen, on verovelvollinen ja hänen on noudatettava kaupalliseen tarkoitukseen toimitettavien tuotteiden verotusta ja valvontaa koskevia säännöksiä. Myös veroilmoituksen antamisen määräaika ja veron maksamista koskevia säännöksiä on tiukennettu tilanteissa, jossa verotusta ja valvontaa koskevia säännöksiä ei ole noudatettu. Säännöksiä rikkova syyllistyy veropetokseen.

Veropetoksella maahan tuodun alkoholijuoman myyjä, joka ei itse olisi valmisteverotuslain nojalla tavarasta ilmoitusvelvollinen, voisi syyllistyä alkoholirikoksena rangaistavan laittoman myymiseen tai välittämiseen sekä lisäksi rikoslain 46 luvussa rangaistavaksi säädettyyn laittomaan tuontitavaraan ryhtymiseen. Laittomaan tuontitavaraan ryhtymiseen syyllistyy henkilö, joka kätkee, hankkii, ottaa huostaansa tai välittää omaisuutta, johon nähden maahantuotaessa on syyllistytty veropetokseen.

Veroja kiertäen maahan tuodun alkoholijuoman ostaja ei ole säännösten mukaan ilmoitusvelvollinen tavarasta, joten häneen eivät soveltu veropetosta koskevat säännökset. Ostajalta voidaan kuitenkin valmisteverotus-

lain 10 §:n 5 momentin mukaan periä maksumaton valmistevero.

Veroja kiertäen maahantuodun alkoholin ostaminen voi lisäksi täyttää rikoslain 46 luvussa rangaistavaksi säädetyn laittomaan tuontitavaraan ryhtymistä koskevan säännöksen tunnusmerkistön. Vuoden 1968 rikoslain 86 §:ssä säädetään nykyisin myös alkoholijuoman hallussapito rangaistavaksi, kun kyse on laittomasti maahantuodusta alkoholijuomasta. Säännöksen on tulkittu tarkoittavan myös muiden kuin alkoholilain vastaisesti maahan tuodun tavarahan hallussapitoa. Käytännössä on yleensä sovellettu vain alkoholijuoman laitonta hallussapitoa koskevaa rangaistussäännöstä, eikä laittomaan tuontitavaraan ryhtymisestä ole erikseen rangaistu.

Nykytilanteen säilyttämistä puoltaisi se, että käytännössä voi olla hankalaa erottaa, mitä säännöksiä rikkoen yksityishenkilön maahan tuoma hallussa pidetty alkoholijuoma on maahan tuotu. Selvyyden vuoksi voisi siten olla perusteltua, että laittomasti maahan tuodun alkoholijuoman hallussapidosta rangaistaisiin alkoholirikoksena riippumatta siitä, mitä lakia – alkoholilakia vai verolakeja – rikkoen juoma on maahantuotu. Tämä ratkaisu merkitsisi kuitenkin poikkeamista esityksessä muiden tekotapojen osalta omaksutusta ratkaisusta, jonka mukaan alkoholirikoksena rangaistaisiin vain alkoholilain vastaiset teot.

Esityksessä ehdotetaan nykytilan muuttamista siten, että laittomasti maahan tuodun alkoholijuoman hallussapitoa koskeva alkoholirikossäännös rajattaisiin koskemaan vain alkoholilain vastaista maahan tuontia. Tämä merkitsisi sitä, että jos alkoholijuomaa on tuotu maahan veroja kiertäen ja henkilö, joka ei olisi tuontiin osallinen, hankkisi tai pitäisi hallussaan tällaista juomaa, tekoon tulisi jatkossa sovellettavaksi alkoholin hallussapitoa koskevan säännöksen sijasta rikoslain 46 luvun laittomaan tuontitavaraan ryhtymistä koskeva säännös. Veroja kiertäen maahantuodun alkoholin hallussapitoa käsiteltäisiin näin oikeudellisesti samalla tavalla kuin esimerkiksi laittomasti maahantuodun tupakan hallussapitoa.

Alkoholirikoksen enimmäisrangaistukseksi ehdotetaan kahta vuotta vankeutta, ja törkeästä alkoholirikoksesta neljää vuotta vankeut-

ta. Lievän laittomaan tuontitavaraan ryhtymisen enimmäisrangaistus on sakkoa ja laittomaan tuontitavaraan ryhtymisen yksi vuosi kuusi kuukautta. Veropetoksella maahan tuodun alkoholijuoman hallussa pitämisestä säädettävä enimmäisrangaistus alenisi siten esityksen mukaan. Tämä voisi olla ongelmallista tapauksissa, joissa kyse olisi ammattimaisesta tai laajamittaisesta toiminnasta. Tällaisissa tapauksissa laittomaan tuontitavaraan ryhtymistä koskeva säännös tulisi kuitenkin käytännössä sovellettavaksi vain, jos osallisuutta veropetokseen taikka alkoholijuoman myyntiä tai välittämistä ei voida osoittaa, vaan ainoastaan hallussa pitäminen. Tällaiset tapaukset ovat käytännössä harvinaisia. Valtaosassa tapauksia laittomaan tuontitavaraan ryhtymistä koskeva säännös tulisi sovellettavaksi, jos yksityishenkilö ostaisi omaan käyttöön veroja kiertäen maahan tuotua suhteellisen vähäistä määrää alkoholijuomaa. Tällaisista teoista määrättävien rangaistusten ankaruuteen ei enimmäisrangaistuksen alenemisellä olisi vaikutusta.

Väkiviinan maahan tuonti on alkoholilaissa alkoholijuomaa tarkemmin säädelyä. Väki- viinan maahantuonti on aina alkoholin salakuljetuksena rangaistavaa, jos se tapahtuu ilman alkoholilaissa säädettyä lupaa. Perinteisesti laitonta tavaraa, jota on salakuljetettu maahan, ei ole verotettu, vaan tavara on takavarikoitu ja tuomittu valtiolle menetetyksi. Näin on menetetty esimerkiksi pirtun, huumeiden ja hormonien kohdalla.

Vuodesta 1995 EY-jäsenyys on muuttanut tilannetta, sillä yhteisön tullikoodeksista 12 päivänä lokakuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2913/92 mukaan tullivelka syntyy myös tuonti- tai vientikieltojen alaisten tavaroiden osalta. Ainoana poikkeuksena mainitaan väärennetty raha, huumeet ja psykotrooppiset aineet. Säännöksen sisältöä on täsmennetty lisäksi Yhteisöjen tuomioistuimen tuomioissa Tullihallitus vastaan Kaupo Salumets ym. (asia C—455/98). Asian tuomioistuimen tutkittavaksi oli saattanut Tampereen käräjäoikeus.

Tuomioissa todetaan, että valmistevero- ja arvonlisäverodirektiiviä sekä tullikoodeksia on tulkittava siten, että niihin sisältyviä verovelvollisuutta ja tullivelkaa koskevia säännöksiä on sovellettava myös tuotaessa yhtei-

sön tullialueelle salakuljettamalla kolmansista maista olevaa väkiviinaa. Tuomion mukaan markkinoille joutunutta, salakuljetettua väkiviinaa tulee verotuksellisesti kohdella samalla tavalla kuin laillista tavaraa. Näin tulkiten väkiviinaa laittomasti maahantuova voisi syyllistyä alkoholirikoksen lisäksi myös veropetokseen. Oikeustila on tältä osin kuitenkin vielä selkiytymätön.

Törkeää huumausainerikosta koskevassa säännöksessä mainitaan yhtenä ankaroitamisperusteena vakavan hengen tai terveyden vaaran aiheuttaminen usealle ihmiselle. Tällaista ankaroitamisperustetta ei ehdoteta törkeään alkoholirikokseen. Tällaiseen tilanteeseen soveltuu rikoslain yleisvaarallisia rikoksia koskeva 34 luvun 4 §, jossa säädetään rangaistavaksi terveyden vaarantaminen. Terveyden vaarantamiseen syyllistyy se, joka myrkyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla saattaa terveydelle vaaralliseksi elintarvikkeen tai muun ihmisen nautittavaksi tarkoitettun aineen taikka pitää sellaista vaaralliseksi saatettua ainetta muiden saatavilla ja teko on omiaan aiheuttamaan yleistä hengen ja terveyden vaaraa.

Säännöksen tarkoituksena on suojata ihmisten terveyttä tahallisuudelta, vastoin käyttäjän oletusta tehdyiltä aineen muuttamiselta (HE 94/1993 vp). Terveyden vaarantamista koskeva säännös voi tulla sovellettavaksi myös alkoholijuoman saattamiseen terveydelle vaaralliseksi samoin kuin tällaisen aineen myymiseen tai muuhun levittämiseen. Teot olisivat rangaistavia vain tahallisina. Joissain tilanteissa voisi olla perusteltua, että tekijä joutuisi rangaistusvastuuseen myös esimerkiksi laillisesti tai laittomasti valmistettun alkoholijuoman terveydelle vaarallisista epäpuhtauksista, jos hän syyllistyy tähän törkeästä huolimattomuudesta. Säännöksessä vaaran aiheuttamiseen riittää kuitenkin niin sanottu abstrakti vaara.

Terveyden vaarantamista koskeva säännös ei kattaisi vaaralliseksi saatetun aineen hallussa pitämistä tai kuljettamista. Nämä teko- tavat tulisivat katetuiksi, jos törkeän alkoholirikoksen ankaroitamisperusteena olisi vakava hengen tai terveyden vaaran aiheuttaminen. Hallussapitoa ja kuljettamista koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin käytännössä vain, jos alkoholijuoman tai väkiviinan

myymistä tai levittämistä tai myyntitarkoitusta tai osallisuutta niihin ei voida osoittaa, mikä on suhteellisen harvinaista. Erityisen ankaroittamisperusteen säätäminen terveydelle vaaralliseksi muutetun alkoholin hallussa pitämisestä tai kuljettamisesta ei siten ole tarpeellista.

Terveyden vaarantamisesta voidaan tuomita vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta eli rangaistusasteikko on sama kuin ehdotetussa törkeässä alkoholirikoksessa. Törkeästä terveyden vaarantamisesta voidaan tuomita vähintään kaksi ja enintään kymmenen vuotta vankeutta. Terveyden vaarantamiseen syyllistynyt on voinut samalla syyllistyä esimerkiksi alkoholijuoman tai väkiviinan laittomaan myyntiin, jolloin luonnollisesti sovelletaan myös alkoholirikoksia koskevia säännöksiä.

5. Esityksen vaikutukset

Esityksellä uudistetaan alkoholirikossäännökset. Rangaistavan käyttäytymisen alaan ei esityksessä ehdoteta merkittäviä muutoksia. Nykyaikaistettuja säännöksiä olisi kuitenkin käytännössä helpompi soveltaa kuin entisiä hyvin yksityiskohtaisia ja vanhahtavia säännöksiä. Matkustajatuontirajoitusten poistumisen, EU:n laajentumisen ja alkoholiveron alentamisen vaikutuksia on arvioitu hallituksen esityksessä eduskunnalle valmisteverotuslain sekä alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä 80/2003 vp. Mainitussa esityksessä on arvioitu myös näiden tekijöiden vaikutusta yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen. Yleisten paikkojen häiriöiden sekä alkoholin laittoman kaupan arvioidaan edellä mainittujen muutosten myötä lisääntyvän. Nyt käsillä oleva esitys tehostaisi alkoholirikosten valvontaa ja rikossäännösten soveltamista muuttuneissa olosuhteissa. Lain-säädännön täytäntöönpanon tehostamista on myös edellytetty valtioneuvoston 9 päivänä lokakuuta 2003 hyväksymässä periaatepäätöksessä alkoholipolitiikan linjauksista.

Nuorten alkoholinkäyttö ja etenkin humalahakuinen juominen on lisääntynyt merkittävästi 1980-luvulta alkaen. Juominen varhaisnuoruudessa lisää riskiä myös muiden päihdyttävien aineiden ja huumeiden käyt-

töön. Matkustajatuontikiintiöiden poistumisen myötä omaan käyttöön hankitun alkoholin saatavuus nuorten lähipiirissä eli kodeissa lisääntyy. Samoin vaikuttaa alkoholiveroalennus. Todennäköisesti myös alkoholin laitton välitys ja myynti nuorille lisääntyy näiden muutosten myötä. Rikosoikeudellisia keinoja tulee yhteiskunnallisessa ohjauksessa yleensä käyttää viimeisenä keinona. Tämä pitää erityisesti paikkansa, kun kyse on nuorista ja lapsista, joiden kohdalla kotikasvatus, koulu ja sosiaalihuollon toimet ovat ensi sijaisia. Esitykseen sisältyy kuitenkin ehdotuksia, joiden tarkoituksena on rikosoikeuden keinoin tehostaa alkoholilaissa säädettyjen ikärajojen valvontaa sekä alkoholijuomien pois ottamista nuorilta. Esityksellä arvioidaan siten olevan myönteisiä sosiaali- ja terveysvaikutuksia nuorten alkoholikäyttäytymisen ohjaamisessa.

Esityksellä ei olisi mainittavia taloudellisia vaikutuksia. Esityksen vaikutuksesta poliisin, syyttäjien tai tuomioistuinten käsiteltävien tapausten määrän ei arvioida merkittävästi lisääntyvän.

Rikesakon määrääminen eräiden alkoholirikkomusten seuraamuksena voisi lähtökohdaisesti vähentää sakkotuloja. Vaikutus on kuitenkin vähäinen, koska nykyisin kyseisistä alkoholirikkomuksista tuomituille määrätään yleensä päiväsakkoja päiväsakon pienimmän rahamäärän mukaan tai annetaan huomautus. Koska esityksen tarkoituksena on viranomaisten puuttumisen tehostaminen näissä tilanteissa, tämä voisi toisaalta jonkin verran lisätä määrättävien sakkojen määrää, mikä osaltaan korvaisi mahdollista sakkotulojen laskua.

Esityksellä ei olisi henkilöstö- tai ympäristövaikutuksia.

6. Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 5 päivänä kesäkuuta 2000 työryhmän valmistelemaan ehdotusta rikoslain alkoholirikoksia koskeviksi säännöksiksi. Työryhmässä oli jäseninä sosiaali- ja terveysministeriön, sisäasiainministeriön, oikeuslaitoksen ja tullin edustajat sekä asian tuntijoina syyttäjälaitoksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen edustajat. Työryhmä luovutti mietintönsä

”Alkoholirikokset” oikeusministeriölle 26 päivänä lokakuuta 2001. Työryhmän ehdotuksesta pyydettiin lausunnot 37 viranomaiselta, järjestöltä tai muulta asiantuntijataholta. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (Alkoholirikokset. Tiivistelmä lausunnoista. Oikeusministeriö, Lausuntoja ja selvityksiä 2003:6).

Lausunnonantajat suhtautuivat esitykseen myönteisesti. Ehdotusta, jonka mukaan alkoholiuoman markkinointi olisi tullut rangaistavaksi markkinointirikoksena, josta on säädetty rangaistukseksi enintään kaksi vuotta vankeutta, pidettiin kuitenkin ongelmallisena. Hallituksen esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä työryhmän ehdotuksen ja siitä annettujen lausuntojen pohjalta

siten, että alkoholiuoman markkinointia koskevaa ehdotusta on tarkistettu.

7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnan vastauksessa 261/2002 vp hallituksen esitykseen rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 44/2002 vp) on edellytetty, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rikesakkosäännösten uudistamiseksi. Rikesakkolainsäädännön uudistaminen on parhaillaan käynnissä oikeusministeriössä ja hallituksen esitys asiassa on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2005 kuluessa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Rikoslaki

2 a luku. Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta

9 §. *Rikesakkorikkomukset.* Pykälässä säädetään rikesakkorikkomuksista. Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että rikesakko voidaan säätää seuraamukseksi myös alkoholilaisissa säädetyn tai poliisin yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi alkoholilain nojalla antaman alkoholijuoman nauttimiskiellon rikkomisesta. Järjestyslain vastaisesta järjestyserikkomuksena rangaistavasta alkoholin nauttimisesta julkisella paikalla voidaan jo nykyisin määrätä seuraamukseksi rikesakko saman momentin nojalla. Esityksen tarkoituksena on, että alkoholin nauttimiskieltojen seuraamus olisi sama riippumatta siitä, minkä lain — järjestyslain tai alkoholilain — kieltoja tekijä rikkoo alkoholia nauttiessaan.

Momentissa ehdotetaan myös, että rikesakko voidaan säätää seuraamukseksi alkoholilaisissa säädettyjen alkoholijuoman hallussa pitämistä koskevien ikärajojen rikkomisesta.

Pykälän 6 momentin mukaan rikkomuksista säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

10 luku. Menettämisseuraamuksista

3 §. *Laajennettu hyödyn menettäminen.* Esityksessä ehdotetaan vuoden 1968 alkoholilain ja samalla sen menettämisseuraamuksia koskevat säännökset (94 ja 95 §) kumottaviksi. Rikoslain 10 luvun säännöksiä menettämisseuraamuksista sovellettaisiin jatkossa myös alkoholirikoksiin. Luvun säännöksiä sovelletaan rikoslaisissa sekä sen ulkopuolella rangaistaviksi säädettyjen tekojen seuraamuksena ilman erillistä viittausta.

Lain 10 luvun 3 §:ssä säädetään laajennetusta hyödyn menettämisestä. Omaisuus voidaan tuomita kokonaan tai osaksi menetetyksi sellaiseen rikokseen syyllistyneeltä, josta voidaan tuomita rangaistukseksi vähintään

neljä vuotta vankeutta, tai eräisiin muihin pykälässä lueteltuihin rikoksiin syyllistyneeltä, jos rikos on luonteeltaan sellainen, että se voi tuottaa huomattavaa taloudellista hyötyä ja jos on syytä olettaa omaisuuden olevan kokonaan tai osaksi peräisin rikollisesta toiminnasta, jota ei ole pidettävä vähäisenä. Säännöksessä lueteltujen rikoslajien joukossa mainitaan myös vuoden 1968 alkoholilain 82 §:ssä rangaistavaksi säädetty alkoholipitoisen aineen salakuljetus, mistä on säädetty rangaistukseksi vankeutta enintään kaksi vuotta.

Koska mainittu 82 § ehdotetaan kumottavaksi, myös 3 §:n 1 momentissa oleva viittaus siihen ehdotetaan poistettavaksi. Törkeän alkoholirikoksen tunnusmerkistö kattaa alkoholilain 82 §:ssä tarkoitetut teot. Koska törkeän alkoholirikoksen enimmäisrangaistus olisi neljä vuotta vankeutta, lainkohdassa ei tarvitse erikseen viitata ehdotuksen 50 a luvun 2 §:ään. Mahdollisuus tuomita laajennettuun hyödyn menettämiseen laajenisi esityksen mukaan koskemaan laittoman maahan tuonnin lisäksi valmistusta ja myymistä, koska törkeä alkoholirikos kattaa myös nämä tekotavat. Tämän on perusteltua, koska maahan tuonnin lisäksi myös muut törkeän alkoholirikoksen tekotavat voivat täyttää säännöksessä mainitut edellytykset huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelusta sekä rikollisen toiminnan vakavuudesta.

30 luku. Elinkeinorikoksista

1 a §. *Alkoholijuoman markkinointirikos.* Luvun uudessa 1 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi alkoholijuoman markkinointirikoksesta. Pykälän mukaan rangaistaisiin sitä, joka mainostaa väkevää alkoholijuomaa tai muuten edistää väkevän alkoholijuoman myyntiä alkoholilain 33 §:n tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti. Rangaistukseksi ehdotetaan säädettäväksi sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Pykälässä viitattaisiin alkoholilain 33 §:ään sekä sen nojalla annettuihin säännöksiin. Alkoholilain 33 §:n 1 ja 4 momentissa sääde-

tään väkevän alkoholijuoman mainonnasta, epäsuorasta mainonnasta ja muusta myyninedistämisestä. Epäsuora mainonta on määritelty pykälän 3 momentissa. Rangaistavaa olisi pykälän 1 momentissa säädetyn väkevän alkoholijuoman mainontakiellon (niin sanotun totaalkiellon) rikkominen. Pykälän 4 momentin mukaan väkevän alkoholijuoman mainontaa voidaan kuitenkin harjoittaa tietyissä julkaisuissa tai paikoissa sosiaali- ja terveysministeriön antamien tarkempien määräysten mukaisesti. Samoin 7 momentin mukaan alkoholijuoman valmistaja, maahantuojat tai tukkumyyjä voi 1 momentin totaalkiellon estämättä antaa tarkempia tietoja tuotteesta alkoholijuomien myyntiin osallistuville siten kuin sosiaali- ja terveysministeriö tarkemmin määrää. Rangaistavaksi säädettäisiin myös mainonta tai muu myyninedistäminen, jolla rikottaisiin 4 momentin tai 5 momentin nojalla annettuja tarkempia säännöksiä. Erot eri tekojen moitittavuudessa voitaisiin ottaa rangaistuksen mittaamisessa huomioon.

12 §. *Syyteoikeus.* Pykälän mukaan virallisen syyttäjän on ennen markkinointirikosta koskevan syytteen nostamista varattava kuluttaja-asiamiehelle tilaisuus antaa lausuntonsa asiassa. Tuomioistuimen on markkinointirikosta ja kilpailumenettelyrikosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava kuluttaja-asiamiehelle tilaisuus tulla kuulluksi.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi maininta siitä, että virallisen syyttäjän on ennen alkoholijuoman markkinointirikosta koskevan syytteen nostamista varattava sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle tilaisuus antaa lausuntonsa ja tuomioistuimen on käsitellessään tällaista asiaa varattava tuotevalvontakeskukselle tilaisuus tulla kuulluksi.

13 §. *Oikeushenkilön rangaistusvastuu.* Pykälään lisättäisiin maininta siitä, että oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös alkoholijuoman markkinointirikokseen.

43 luku. **Hyviä tapoja koskevien määräysten rikkomisesta**

7 §. Pykälää ehdotetaan kumottavaksi yleisperustelujen jaksossa 4.3. mainituista

syistä ja korvattavaksi alkoholilain 50 a §:n 4 momentin 5 kohdalla.

50 a luku. **Alkoholirikoksista**

1 §. *Alkoholirikos.* Pykälässä säädettäisiin alkoholirikoksesta. Alkoholirikos olisi rangaistava tahallaan tehtynä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan alkoholirikokseen syyllistyisi se, joka alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti valmistaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa.

Alkoholilain 4 §:n mukaan kotitaloudessa saa yksinomaan käymisen avulla valmistaa mietoja alkoholijuomia yksityiseen käyttöön. Alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen (1344/1994) 5 §:ssä on määritelty, mikä tarkoitetaan kotitalouden yksityisellä käytöllä sekä mitä raaka-aineita valmistuksessa on sallittua käyttää. Rangaistavaa olisi kotitaloudessa valmistaa alkoholijuomaa kaikissa muissa kuin 4 §:ssä mainitussa tapauksessa. Rangaistavaa olisi myös mietojen juomien valmistus kotitaloudessa muutoin kuin käymisen avulla tai muilla kuin sallituilla raaka-aineilla taikka muuhun kuin yksityiseen käyttöön.

Alkoholijuoman ja väkiviinan valmistamista elinkeinotoiminnassa saa alkoholilain 5 §:n nojalla harjoittaa vain se, jolle tuotevalvontakeskus on myöntänyt valmistusluvan. Alkoholijuoman tai väkiviinan valmistaminen elinkeinotoiminnassa ilman valmistuslupaa olisi rangaistavaa 1 kohdan mukaan alkoholirikoksena. Mitä lain 5 ja 6 §:ssä säädetään valmistuksesta, sovelletaan lain 7 §:n mukaan muualla valmistetun väkiviinan tai verottoman alkoholijuoman jatkokäsittelyyn tai erilliseen astiointiin. Tällainen toiminta ilman valmistuslupaa tulisi siten rangaistavaksi myös 1 kohdan mukaisena laittomana valmistuksena. Tämä todettaisiin selvyden vuoksi myös ehdotetussa 4 §:n 2 momentin määritelmäsäännöksessä.

Nykyisin on vuoden 1968 alkoholilain 81 §:n mukaan valmistamisen lisäksi rangaistavaa alkoholijuoman tai väkiviinan valmistaminen. Valmistamiseen tai siihen yllytykseen on kuitenkin katsottava syyllistyvän myös henkilön, jonka tilauksesta valmistaminen tapahtuu. Valmistuttamisen mainitse-

minen erikseen säännöksessä on siten tarpeetonta. Valmistamisen yritys ehdotetaan nykyiseen tapaan säädettäväksi rangaistavaksi. Sillä tarkoitettaisiin esimerkiksi tilannetta, jossa valmistusprosessi on käynnistetty, mutta se epäonnistuu.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan alkoholirikoksesta rangaistaisiin sitä, joka tuo maahan alkoholijuomaa tai väkiviinaa alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti.

Alkoholijuomien maahan tuonti on nykyisin alkoholilain mukaan sallittua (HE 247/1998 vp). Maahantuontia on alkoholilaissa rajoitettu vain aikarajoituksin. Alkoholilain 10 §:n nojalla annetun alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen 8 §:ssä kielletään Suomessa asuvaa henkilöä tuomasta maahan alkoholijuomia muussa kuin lentoliikenteessä Euroopan talousalueen ulkopuolelta, jos matka on kestänyt enintään 20 tuntia. Alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen 8 §:ssä myös kielletään Euroopan talousalueen ulkopuolella asuvaa henkilöä, joka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuu maahan Euroopan talousalueen ulkopuolelta ja jonka muu kuin kauttakulkuun liittyvä oleskelu Suomessa kestää enintään kolme vuorokautta, tuomasta maahan alkoholijuomaa. Näiden kieltojen rikkominen olisi alkoholirikoksena rangaistavaa pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan. Edellä mainitut yksityishenkilöiden tekemät teot tulisivat kuitenkin yleensä rangaistaviksi lievänä alkoholirikoksena, jos kyse olisi vähäisestä määrästä alkoholijuomaa.

Väkiviinan maahan tuontia on alkoholilaisissa rajoitettu alkoholijuomia kattavammin. Väkiviina saa maahan tuoda vain elinkeinonharjoittaja, jolle tuotevalvontakeskus on alkoholilain 8 §:n 2 momentin 1 kohdan nojalla myöntänyt maahantuontiluvan. Omaan käyttöön väkiviinaa voi maahan tuoda vain lain 8 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisen käyttöluvan saanut. Muissa kuin 8 §:ssä mainituissa tapauksissa väkiviinan maahan tuonti olisi alkoholirikoksena rangaistavaa pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan.

Väkiviinan maahantuontia koskevia säännöksiä ei alkoholilain 8 §:n 4 momentin mukaan sovelleta väkiviinan niin sanottuun kauttakuljetukseen Suomessa, jos tällaisesta

kuljetuksesta Suomen tullialueen kautta toiseen maahan on tehty tullille ilmoitus. Jos kuitenkin kauttakulkuilmoituksen tekeminen laiminlyödään, olisi kyse pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan rangaistavasta väkiviinan laittomasta maahan tuonnista.

Alkoholijuoman tai väkiviinan maasta vienti ei ole alkoholilain mukaan kiellettyä. Tämän vuoksi maasta vientiä ei enää säädettäisi alkoholirikoksena rangaistavaksi. Maasta viennistä samoin kuin maahan tuonnista elinkeinotarkoituksessa tulee alkoholilain 11 §:n mukaan kuitenkin tehdä vienti- tai tuonti-ilmoitus, minkä laiminlyöminen ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi alkoholilaissa alkoholirikkomuksena.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan alkoholirikoksena rangaistetaan sitä, joka alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti myy, välittää tai muutoin toiselle luovuttaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa.

Alkoholiyhtiöllä on alkoholilain 13 §:n mukaan yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Lain 14 §:ssä säädetään poikkeuksista eli lupaviranomaisen myöntämällä luvalla tapahtuvasta vähittäismyynnistä. Alkoholijuomien myynti ilman lain 14 §:ssä säädettyä lupaa olisi rangaistava alkoholirikoksena.

Alkoholilain 16 §:ssä säädetään alkoholijuoman vähittäismyyntikielloista. Alkoholijuomaa ei saa myydä alle kahdeksantoistavuotiaalle eikä väkevää alkoholijuomaa alle kaksikymmentävuotiaalle. Myydä ei myöskään saa selvästi päihtyneelle, häiritsevästi käyttäytyvälle taikka jos on aihetta olettaa alkoholijuoman väärinkäyttöä tai välittämistä. Käytännössä vähittäismyyntikiellon rikkomisesta määrätään yleensä seuraamus hallinnollisessa menettelyssä luvan haltijalle alkoholilain 15 §:n nojalla. Luvan haltijan menettely voi kuitenkin jossain tilanteissa olla niin moitittavaa, että rikosoikeudellinen seuraamuksen määrääminen on perusteltua. Hallinnolliset seuraamukset on myös mahdollista kohdistaa vain luvan haltijaan, vaikka vähittäismyyntikieltojen valvomisesta vastaa myyntitilanteessa kukin myyjä itsenäisesti. Myyjä voi luvan haltijan ohella tai haltijan tietämättä syyllistyä alkoholilain vastaiseen myyntiin. Näistä syistä on perusteltua, että vähittäismyyntikieltojen rikkominen voi tulla

rangaistavaksi alkoholirikoksena. Vähittäismyynnissä kyse on yleensä vähäisestä määrästä alkoholijuomaa, joten kieltojen rikkomiset tulisivat yleensä arvioitaviksi lievinä alkoholirikoksina.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaisena alkoholilain vastaisena myyntinä rangaistaisiin myös alkoholijuoman tukkumyynti ilman alkoholilain 27 §:n mukaista lupaa.

Alkoholijuomien anniskelu on alkoholin myyntiä. Alkoholijuomien anniskelua ilman laissa (21 §) säädettyä lupaa harjoittava syyllistyisi siten alkoholirikokseen. Lain 24 §:ssä säädetään anniskelukielloista, jotka ovat samat kuin edellä mainitut vähittäismyyntikiellot. Anniskelukiellojen rikkomisesta määrätäisiin yleensä seuraamus hallinnollisessa järjestyksessä luvan haltijalle. Teot ehdotetaan kuitenkin samoista syistä kuin edellä mainitut vähittäismyyntikiellojen rikkomisetkin säädettaviksi rangaistaviksi myös alkoholirikoksina.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan rangaistavaa olisi myös alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastainen alkoholijuoman tai väkiviinan välittäminen. Alkoholilain 31 §:ssä kielletään alkoholijuoman välittäminen palkkiota vastaan sellaiselle henkilölle, jolle alkoholia on sallittua myydä. Välittämiseen syyllistyisi henkilö, joka hankkii laillisen alkoholijuoman toisen puolesta ja lukuun ja luovuttaa sen toimeksiantajalleen. Hankkimista edeltää etukäteinen pyyntö tai toimeksianto (HE 119/1994 vp). Palkkio maksetaan yleensä rahana, mutta myös esineen antaminen, palvelus tai mikä tahansa muu suoritus voidaan katsoa palkkioksi. Palkkiolla ei lisäksi tarvitse olla ainakaan välitöntä taloudellista arvoa. Toiselle henkilölle tämän pyynnöstä laillista alkoholijuomaa tuovan ei katsota otavan välittämisestä palkkiota, jos hänen saamansa vastike on täysin samansuuruinen kuin hänen itse suorittamansa vastike vähittäismyyntiliikkeessä.

Välittämällä tarkoitetaan myös laittoman alkoholijuoman tai väkiviinan toimittamista myyjältä tai muulta luovuttajalta ostajalle. Välittämiseen voisi syyllistyä myös henkilö, joka toimii väliportaana laittoman alkoholijuoman tai väkiviinan myyntiä varten organisoituneessa rikollisjoukossa. Välittämistä oli-

si myös ostajan hankkiminen jollekin laittomalle erälle. Välittämistä ei olisi pelkän yleisluonteisen tiedon välittäminen siitä, mistä laitonta alkoholijuomaa tai väkiviinaa olisi saatavilla. Jos tiedon välittäminen tietystä laittomasta myyntipaikasta kuitenkin tapahtuisi yhteistoiminnassa myyjän kanssa, tiedon välittäminen voisi jossain tapauksissa tulla rangaistavaksi avunantona tai osallisuutena laittomaan myyntiin.

Alkoholilain 31 §:ssä kielletään myös alkoholijuoman välittäminen ilman palkkiota sellaiselle henkilölle, jolle 16 §:n mukaan ei saa myydä alkoholijuomaa. Alkoholijuoman tai väkiviinan välittäminen 16 §:ssä mainitulle henkilölle on nykyisin vuoden 1968 alkoholilain 85 §:n 5 momentin nojalla rangaistavaa alkoholipitoisen aineen välittämisenä ilman palkkiota. Esityksen mukaan vastaavaa tekoa voitaisiin pitää pykälän 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuna muuna luovuttamisena. Rangaistavaan luovuttamiseen syyllistyisi siten esimerkiksi se, joka ostaisi ja luovuttaisi alaikäiselle tai päihtyneelle laillista tai laitonta alkoholijuomaa, vaikkei välittäjä saisi tästä mitään palkkiota eli luovuttaisi juoman ohjehinnalla, alle ohjehinnan tai ilmaiseksi. Tätä kieltoa alaikäisen osalta täydentäisi ehdotettu rangaistussäännös, joka koskisi alaikäiselle tarjoamista. Alkoholijuoman luovuttamista koskevissa tilanteissa olisi useimmiten kyse vähäisestä määrästä alkoholijuomaa, joten teko tulisi yleensä arvioitavaksi lievinä alkoholirikoksena.

Väkiviinan myynti, muu luovuttaminen markkinoille tai välittäminen on sallittua vain 29 §:ssä mainituissa tapauksissa. Väkiviinan myynti, välittäminen tai muu luovuttaminen muussa kuin alkoholilaissa sallituissa tapauksissa olisi esityksen mukaan rangaistavaa pykälän 1 momentin 3 kohdan nojalla alkoholirikoksena.

Vuoden 1968 alkoholilain 85 §:n 2 momentin mukaan alkoholipitoisen aineen välittämisestä tuomitaan myös se, joka saatuaan alkoholijuoman tai väkiviinan saantiin oikeuttavan todistuksen tai lääkemääräyksen korvausta tai hyvitystä vastaan luovuttaa sen toiselle. Tällainen säännös ei ole tarpeen. Vastaavanlainen säännös kumottiin huumausainerikoksia koskevan 50 luvun säätämisen yhteydessä. Huumausaineita koskevan lääke-

määräyksen luovuttamista arvioidaan nykyisin huumausaineen levittämisen yrityksenä (HE 180/1992 vp). Käytännössä kyse on yleensä lääkemääräyksestä, joka on tarkoitettu ainoastaan henkilökohtaiseen käyttöön. Jos alkoholia sisältävää tuotetta koskeva lääkemääräys luovutettaisiin toiselle, kyse olisi alkoholijuoman tai väkiviinan myynnin tai muun luovuttamisen yrityksestä.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan alkoholirikoksena rangaistavaa olisi se, että alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti pidettäisiin hallussa tai kuljettaisiin väkiviinaa. Alkoholilain 34 §:n 3 momentissa säädetään, että väkiviinaa saa pitää hallussaan tai kuljettaa vain se, jolla on tähän lupa tai oikeus valmistaa, maahantuoda, myydä tai käyttää väkiviinaa. Vastaavat teot säädetään nykyisin rangaistaviksi vuoden 1968 alkoholilain 86 §:n 2 momentissa väkiviinan laittomana hallussapitona. Nykyisin laissa ei ole vähäisiä tekoja eli väkiviinan hallussapitorikkomusta koskevaa säännöstä.

Alkoholirikoksena rangaistavaa olisi 1 momentin 5 kohdan mukaan pitää hallussa tai kuljettaa alkoholijuomaa myyntitarkoituksessa alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti. Vastaava teko on nykyisin säädetty rangaistavaksi vuoden 1968 alkoholilain 86 §:n 1 momentissa, mutta alkoholilaissa ei ole kyseistä toimintaa nimenomaisesti kielletty. Alkoholien vähittäismyynti on alkoholilain 13 §:ssä säädetty alkoholiyhtiön yksinoikeudeksi lain 14 §:ssä mainitun poikkeuksen. Alkoholijuoman tukumyynti on puolestaan sallittua 27 §:n nojalla vain tuotevalvontakeskuksen luvalla.

Alkoholijuomien vähittäismyynnin ja tukumyynnin valvonta edellyttää, että myös alkoholijuoman hallussa pitämiseen taikka kuljettamiseen myyntitarkoituksessa voidaan puuttua ja tarvittaessa rangaista siitä. Usein näissä tapauksissa teko voi tulla rangaistavaksi 1 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan myynnin yrityksenä. Myynnin yritystä ei kuitenkaan aina voida näyttää toteen, vaikka olosuhteiden valossa voi olla selvää, että alkoholijuomaa on varastoitu taikka kuljetettu myyntitarkoituksessa. Muun muassa tällaisen tilanteen kattaisi ehdotettu 5 kohta. Alkoholijuoman hallussapitäminen tai kuljettaminen myyntitarkoituksessa on nykyisinkin säädetty

rangaistavaksi alkoholijuoman laitonta hallussapitoa koskevassa vuoden 1968 alkoholilain 86 §:n 1 momentissa. Matkustajatuontirajoitusten poistamisen myötä yksityishenkilö voi tuoda maahan omaan käyttöönsä aikaisempaa huomattavasti suuremman määrän alkoholijuomaa. Yksityishenkilöiden hallussa voi siten vastaisuudessa olla entistä suurempia juomamääriä. Merkitystä ei kuitenkaan vanhastaan ole annettu alkoholijuoman määrälle, vaan yhtä hyvin pienien kuin suurenkin juomamäärän hallussapito ja kuljetus on rangaistavaa, jos myyntitarkoitus on osoitettavissa. Toisaalta suuren juomamäärän hallussa pitäminen tai kuljettaminen ilman pätevää perustetta, jos kyse ei esimerkiksi ole kuljetuksesta maahantuontipaikasta kotiin, herättäisi luonnollisesti epäilyn myyntitarkoituksesta. Myyntitarkoituksessa hallussapidetyn juoman määrällä olisi lisäksi vaikutusta siihen, sovellettaisiinko tällaiseen tekoon alkoholirikoksen perustekomuotoa taikka lievää tai törkeää alkoholirikosta koskevaa säännöstä.

Mainitussa 5 kohdassa ehdotetaan myös säädettäväksi, että alkoholirikokseen syyllistyisi henkilö, joka pitää hallussaan tai kuljettaa laittomasti valmistettua tai maahan tuotua alkoholijuomaa. Tätä koskeva kielto on alkoholilain 34 §:n 1 momentissa. Nämä teot säädetään nykyisin rangaistaviksi vuoden 1968 alkoholilain 86 §:ssä.

Laittomasti valmistetulla tai maahantuodulla alkoholijuomalla tarkoitettaisiin alkoholilain vastaisesti valmistettua tai maahan tuotua alkoholia. Jos alkoholijuoma olisi tuotu maahan syyllistyen veropetokseen, kyseisen alkoholierän hallussa pitäminen tulisi rangaistavaksi yleisperusteluissa selostettu tavalla rikoslain 46 luvun 6 §:n mukaan laittomaan tuontitavaraan ryhtymisenä.

Pykälän 1 momentin 4 ja 5 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi hallussa pitämisen ohella myös kuljettaminen. Tavaraa kuljettava pitää sitä yleensä myös hallussaan. Hallussa pitämistä koskevissa edellä mainituissa alkoholilain säännöksissä kielletään kuitenkin sekä hallussa pitäminen että kuljettaminen. Selvyyden vuoksi kuljettaminen mainitaan siten erikseen myös ehdotetuissa 4 ja 5 kohdassa.

Enimmäisrangaistukseksi edellä mainituis-

ta 4 ja 5 kohdassa rangaistaviksi säädetyistä hallussa pitämisestä ja kuljettamisesta on nykyisin säädetty kaksi vuotta vankeutta. Enimmäisrangaistus säilyisi ehdotuksen mukaan ennallaan. Ehdotettu rangaistus on suhteellisen korkea, kun kyseessä on vain hallussapitorikos. Kahden vuoden enimmäisrangaistus on kuitenkin tarpeen sellaisia tilanteita varten, jossa henkilön hallussa on esimerkiksi varasto väkiviinaa tai laitonta alkoholi-juomaa taikka kuljetetaan suurehkoa määrää mainittuja juomia. Hallussa pidetyn tai kuljetetun väkiviinan tai alkoholijuoman määrä voi myös olla vähäinen, jolloin teko tulisi rangaistavaksi lievänä alkoholirikoksena. Tällöin seuraamukseksi tuomittaisiin käytännössä sakkoa taikka sovellettaisiin mahdollisesti yleisiä toimenpiteistä luopumissäännöksiä.

Alkoholilain 34 §:n 1 ja 3 momentissa säädetyistä hallussapitokielloista poiketen pykälän 2 momentissa säädettyjen alkoholijuoman hallussapitoa koskevien ikärajojen rikkomisen ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi alkoholilaissa alkoholirikkomuksena. Tämä on perusteltua, koska pykälän 2 momentissa mainituissa tapauksissa hallussapidon tai kuljetuksen kohteena on laillinen alkoholijuoma. Jos sen sijaan alle kahdeksantoistavuotias tai alle kaksikymmentävuotias pitäisi hallussaan väkiviinaa taikka alkoholijuomaa myyntitarkoituksessa taikka laittomasta valmistettua tai maahantuotua alkoholijuomaa, hänet voitaisiin tuomita 1 §:n 1 momentin 4 tai 5 kohdan mukaan alkoholirikoksesta. Näin väkiviinan, laittomasti valmistetun tai maahantuodun taikka myyntitarkoituksessa hallussa pidetyn alkoholijuoman hallussapitoa koskevia kieltoja ei voitaisi kiertää käyttämällä tekijänä alle kahdeksantoista- tai kaksikymmentävuotiasta nuorta.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että edellä 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetun rikoksen yritys on rangaistava. Mainitun 1 momentin 1 kohdassa rangaistavaksi säädetyin valmistamisen yritys on nykyisinkin rangaistavaa samoin kuin 2 kohdassa tarkoitetun alkoholijuoman tai väkiviinan maahan tuonnin yritys. Yksityishenkilön suorittaman alkoholijuoman maahantuonnissa teko jää yritykseksi, jos alkoholijuoma tai väkiviina ei ole ylittänyt valtakunnan rajoja.

Väkiviinan maahan tuonnissa rikoksen yritys voisi olla esimerkiksi myös se, että virheellisin tiedoin pyritään hakemaan maahantuontilupaa.

Sen sijaan myynnin, välittämisen tai muun luovuttamisen yritystä ei nykyisin ole säädetty rangaistavaksi. Myynnin osalta vuoden 1968 alkoholilain 85 §:ssä säädetään kuitenkin rangaistavaksi kaupaksi tarjoaminen tai kaupaksi pitäminen. Myynnin yrityksen säätäminen rangaistavaksi kattaisi myös nämä teot. Samoin sekä nykyisin että esityksen mukaan kaupaksi tarjoajaan voi tulla sovellettavaksi myös alkoholijuoman hallussapitoa myyntitarkoituksessa koskeva rangaistussäännös. Esitys ei alkoholijuoman kaupaksi tarjoamisen osalta siten merkitsisi muutosta nykytilaan. Yrityksen säätäminen rangaistavaksi on myös perusteltua alkoholijuoman laittoman välittämisen ja muun luovuttamisen osalta, koska käytännössä voi olla sattumanvaraista, onko välitettäväksi tai luovutettavaksi tarkoitettu alkoholijuoma siirtynyt vastaanottajan haltuun eli rikos täyttynyt.

2 §. *Törkeä alkoholirikos.* Rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun tavan mukaan alkoholirikoksen törkeä tekemuoto määriteltäisiin luettelemalla laissa tyhjentävästi ne tapaukset, joissa rikos voidaan katsoa törkeäksi. Kokonaisuudistuksessa omaksutun periaatteen mukaan teon tulisi olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Ankaroittamisperusteena ehdotetaan mainittavaksi ensiksikin se, että rikoksen kohteena olisi huomattavan suuri määrä alkoholi-juomaa tai väkiviinaa. Huomattavan suurta määrää ei voida ilmaista täsmällisenä määränä. Se vaihtelee esimerkiksi juoman alkoholipitoisuuden mukaan.

Huumausainerikoksen tekee törkeäksi se, jos teon kohteena on suuri määrä huumausainetta. Alkoholijuomat tai väkiviina eivät ole kuitenkaan huumausaineisiin rinnastettavia aineita vaarallisuutensa suhteen. Törkeän alkoholirikoksen tunnusmerkistölle ehdotetaan tämän vuoksi huumausainerikosta tiukempaa vaatimusta. Törkeän alkoholirikoksen tunnusmerkistö olisi näin myös yhteneväinen törkeää dopingrikosta koskevan rikoslain 44 luvun 7 §:n kanssa, jonka 1 kohdassa mainitaan ankaroittamisperusteena dopingaineen huomattavan suuri määrä.

Toisena ankaroittamisperusteena pykälän 2 kohdassa mainittaisiin, että rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä. Vastaava ankaroittamisperuste on omaksuttu useissa muissakin rikoksissa, esimerkiksi törkeässä huumausainerikoksessa. Yleensä tällaisissa tilanteissa olisi samalla kyse huomattavan suuresta määrästä alkoholijuomaa tai väkiviinaa. Peruste voi tulla kuitenkin yksinomaisena sovellettavaksi esimerkiksi tilanteissa, jossa kyse on suhteellisen vähäisestä määrästä erityisen arvokasta alkoholijuomaa tai laajamittaiseen toimintaan pyrkivä rikoksentehtäjä jää kiinni jo toimintansa alkuvaiheessa (HE 180/1992 vp).

Pykälän 3 kohdassa ankaroittamisperusteena mainittaisiin se, että rikoksentehtäjä toimii alkoholirikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä. Rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneellä ryhmällä tarkoitettaisiin samaa kuin törkeää huumausainerikosta koskevassa rikoslain 50 luvun 2 §:n 3 kohdassa. Säännös edellyttää sitä, että tekijät ovat etukäteen organisoituneet ryhmäksi, jossa on jossakin määrin eriytynyt työnjako ja suunnitelma laajamittaisesta rikollisesta toiminnasta (HE 180/1992 vp). Ehdotettu 3 kohta kattaisi sellaisen ammattimaisen toiminnan, joka nykyään säädetään rangaistavaksi vuoden 1968 alkoholilain 87 §:ssä.

Organisoitunut toiminta on yleensä sellaista, että pykälän 1 ja 2 kohdan edellytykset samalla ovat käsillä. Rikoksentehtäjän oman osuuden ei kuitenkaan tarvitse itsessään täyttää muita kuin 3 kohdassa mainitun törkeän alkoholirikoksen ankaroittamisperusteen kokonaisarvostelun lisäksi. Esimerkiksi henkilö, joka toistuvasti tuo maahan laillisesti alkoholijuomaa, ja etukäteen suunnitellun mukaisesti luovuttaa sen maahan tultuaan rikollisorganisaation myytäväksi, voisi joissain olosuhteissa 3 kohdassa säädetyllä perusteella rikoksen kokonaisarvostelun täytyessä syyllistyä törkeään alkoholirikokseen.

Pykälän 4 kohdan mukaan ankaroittamisperusteena ehdotetaan mainittavaksi alkoholijuoman tai väkiviinan levittäminen häikäilemättömällä tavalla. Tätä perustetta voitaisiin soveltaa alkoholijuoman tai väkiviinan levittämiseen esimerkiksi koulujen ulkopuolella tai muutoin suunnitelmallisesti alaikäi-

sille. Toisin kuin törkeää huumausainerikosta koskevassa rikoslain 50 luvun 2 §:ssä, levittämistä alaikäiselle ei mainittaisi säännöksessä nimenomaisesti. Huumausaineen levittäminen alaikäisille on vaarallisempaa ja siten moitittavampaa kuin alkoholijuoman toimittaminen samanikäisille. Alaikäisille alkoholin luovuttamisen moitittavuus voi sen sijaan vaihdella eri tilanteissa riippuen esimerkiksi juoman alkoholipitoisuudesta, alaikäisten iästä ja levittämisen suunnitelmallisuudesta. Häikäilemättömää levittämistä voisi olla myös toisen riippuvaisen aseman hyväksikäyttäminen esimerkiksi siten, että myyjä ottaa pitkälle alkoholisoituneen asiakkaan pankkikortin tunnusluvuineen haltuunsa alkoholin jatkuvaa toimittamista vastaan.

Törkeästä alkoholirikoksesta ehdotetaan säädettäväksi vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta.

3 §. *Lievä alkoholirikos.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että jos alkoholirikos, huomioon ottaen alkoholijuoman tai väkiviinan vähäinen määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava lievästä alkoholirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Alkoholijuoman tai väkiviinan vähäinen määrä olisi keskeinen peruste pitää tekoa lievänä. Säännöksen soveltaminen edellyttäisi kuitenkin aina kokonaisarviointia.

Alkoholilain vastaista maahantuontia on enää vain eräiden matkustajia koskevien alkoholijuoman maahantuontia koskevien aikarajojen rikkominen. Yksityishenkilön suorittamassa maahan tuonnissa on yleensä kyse vain vähäisestä määrästä alkoholijuomaa. Tällainen teko tulisi siten useimmiten rangaistavaksi lievänä alkoholirikoksena, josta voisi ehdotuksen mukaan seurata sakkoa tai vankeutta kuusi kuukautta. Vuoden 1968 alkoholilain 82 §:n mukaan vähäisen alkoholijuoman tai väkiviinan maahantuonnista, jos asianhaarat ovat lieventävät, on seurauksena sakkoa. Rangaistuskäytäntöä ei ole tarkoitus yleisesti ankaroittaa huolimatta enimmäisrangaistuksen ankaroitumisesta. Lievästä alkoholirikoksesta voidaan määrätä sakko rangaistusmääräysmenettelyssä, jos menetettäväksi tuomittavien juomien arvo on korkeintaan 1000 euroa.

4 §. *Määritelmät.* Alkoholirikoksesta rangaistaminen edellyttäisi, että tekijä on toiminnut alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti. Pykälässä säädettäisiin kuitenkin lisäksi selvyuden vuoksi, että alkoholijuomalla tai väkiviinalla tarkoitetaan alkoholilaissa määriteltyjä alkoholijuomaa ja väkiviinaa. Alkoholilain 3 §:ssä on kyseiset määritelmät. Samoin pykälän 2 momentissa todettaisiin, että mitä 1 §:n 1 momentissa on säädetty alkoholijuoman tai väkiviinan luvattomasta valmistuksesta, sovelletaan myös muualla valmistetun väkiviinan tai verottamattoman alkoholijuoman jatkokäsittelyyn tai astiointiin. Säännös olisi tältä osin yhdenmukainen alkoholilain 7 §:n kanssa.

5 §. *Oikeushenkilön rangaistusvastuu.* Pykälässä säädettäisiin siitä, että alkoholirikosluvussa rangaistavaksi säädettävään alkoholirikokseen tai törkeään alkoholirikokseen sovellettaisiin oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä. Säännöksen soveltamisalaan ei kuuluisi lievä alkoholirikos, koska yhteisösakkoa ei ole tarkoituksenmukaista määrätä vähäisestä rikoksesta.

6 §. *Voimaantulo.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain voimaantulosta. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan kumottavaksi vuoden 1968 alkoholilain vielä voimassa olevat säännökset eli 9 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä 104 ja 105 § yleisperusteluissa tarkemmin selostetuin perustein. Samoin kumottaisiin yleisperusteluissa selostetuista syistä aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä annettu laki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

1.2. Alkoholilaki

34 §. *Hallussapito ja kuljetus.* Pykälässä säädetään nykyisin, että alkoholijuomaa ei saa pitää hallussaan tai kuljettaa, jos se ei ole laillisesti valmistettua tai maahantuotua. Vastaavat teot ehdotetaan säädettäväksi rangaistaviksi alkoholirikoksena rikoslain 50 a luvun 1 §:n 1 momentin 5 kohdassa. Kohdassa ehdotetaan myös säädettäväksi rangaistavaksi alkoholijuoman hallussa pitäminen tai kuljettaminen myyntitarkoituksessa, mikä nykyisin on rangaistavaa vuoden 1968 alkoholilain 86 §:n 1 momentin mukaan. Alkoholil

laissa ei ole kuitenkaan kyseistä toimintaa koskevaa kieltoa, joka ehdotetaan lisättäväksi 34 §:n 1 momenttiin.

8 luku. Ohjaus, valvonta ja seuraukset

Luvun otsikkoon ehdotetaan lisättäväksi maininta seuraamuksista, koska lukuun ehdotetaan sijoitettavaksi rangaistussäännöksiä koskeva uusi pykälä.

49 a §. *Kuulemisvelvollisuus.* Alkoholilakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 49 a §, jonka mukaan ennen 50 a §:n 4 momentin 9 kohtaan perustuvan alkoholirikkomusta koskevan syytteen nostamista virallisen syyttäjän on varattava sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle tilaisuus antaa lausuntonsa ja tuomioistuimen on käsitellessään tällaista asiaa varattava tuotevalvontakeskukselle tilaisuus tulla kuulluksi.

Vastaavanlainen kuulemissäännös ehdotetaan säädettäväksi rikoslain 30 lukuun koskien alkoholijuoman markkinointirikosta. Tuotevalvontakeskukselle olisi näin varattava tilaisuus tulla kuulluksi sekä väkevän että miedon alkoholijuoman mainontaa koskevassa rikosasiassa.

50 a §. *Rangaistussäännökset.* Lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 50 a §, jossa säädettäisiin rangaistuksista. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin rikoslain 50 a luvun 1—3 §:ään, joissa ehdotetaan säädettäväksi alkoholirikoksista.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan viitattavaksi rikoslain 30 luvun 1 a §:ään, joissa säädettäisiin rangaistus alkoholirikoksen markkinointirikoksesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että alkoholilaissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Salassapitovelvollisuudesta säädetään alkoholilain 45 §:ssä.

Pykälän 4 ja 5 momentissa säädettäisiin alkoholirikkomuksista. Ehdotetut tekotavat ovat nykyäänkin säädetty rangaistaviksi joko niitä koskevissa vuoden 1968 alkoholilain säännöksissä taikka avoimen rangaistussäännöksen nojalla alkoholirikkomuksina. Kysei-

set teot ovat elinkeinonharjoittajan toiminnassa tapahtuvia lupaehtojen tai muiden hallinnollisten määräysten vastaisia vähäisiä tekoja tai laiminlyöntejä. Toiseksi alkoholirikkomuksina rangaistaisiin eräitä niin sanottuja massarikkomuksia eli esimerkiksi alkoholilaissa säädettyjen nauttimiskieltojen taikka alkoholijuoman hallussapitoa koskevien ikärajojen rikkominen. Tällaisista teoista riittää seuraamukseksi sakko.

Voimassa olevan alkoholirikkomussäännöksen kaltainen avoin rangaistussäännös ei ole rikosoikeudessa noudatettavan täsmällisyysvaatimuksen mukainen. Tästä syystä ehdotetaan, että rangaistaviksi säädettävät teot täsmennettäisiin viittauksella alkoholilaissa säädettyihin kieltoihin.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin alkoholirikkomuksista, jotka olisivat rangaistavia tahallisina. Pykälän 4 momentin 1 kohdan nojalla rangaistavaksi säädettäisiin alkoholilain 58 §:n 1 momentissa säädettyjen alkoholijuoman nauttimiskieltojen rikkominen mainituissa momentissa luetelluissa paikoissa. Momentin 2 kohdan nojalla rangaistaisiin puolestaan poliisin 58 §:n 2 momentin nojalla yleisen järjestyksen turvaamiseksi antaman alkoholijuoman nauttimista julkisella paikalla koskevan kiellon rikkominen. Näitä rangaistussäännöksiä sovellettaisiin yleisperusteluissa mainituissa tilanteissa. Säännöksissä ei säädettäisi väkiviinan nauttimisesta, koska se ei ole tarpeen. Väkiviinan hallussa pitäminen ilman asianmukaista lupaa tai oikeutta kielletään alkoholilain 34 §:n 3 momentissa ja teko tulisi rangaistavaksi alkoholirikoksena rikoslain 50 a luvun 1 §:n 1 momentin 4 kohdan tai lievänä alkoholirikoksena 3 §:n nojalla.

Pykälän 4 momentin 3 kohdan mukaan rangaistaisiin 58 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetun paikan omistajaa, tilaisuuden toimeenpanijaa tai järjestyksenvalvojaa, joka sallisi alkoholijuoman nauttimisen kyseisessä säännöksessä mainituissa paikoissa tai tilaisuudessa. Tällainen kiello sallia nauttiminen on säädetty alkoholilain 58 §:n 3 momentissa. Kiellon rikkomisen säätäminen rangaistavaksi on perusteltua esimerkiksi, kun tilaisuuden toimeenpanija tai järjestyksenvalvoja ei puutu alkoholin luvattomaan nauttimiseen sellaisessa julkisessa tilaisuudessa,

johon alkoholin käyttö ei sovellu. Tällaisia ovat erityisesti eräät urheilu- tai nuorisotilaisuudet. Tällä turvattaisiin oikeus alkoholittomaan ympäristöön. Kiellon rikkominen on nykyään rangaistavaa alkoholilain alkoholirikkomusta koskevan avoimen rangaistussäännöksen nojalla.

Mainituissa kohdassa ehdotetaan myös säädettäväksi rangaistavaksi se, että paikan omistaja tai tilaisuuden toimeenpanija luvatta tarjoaa alkoholijuomaa 58 §:n 1 momentin 1—3 kohdissa mainituissa paikoissa. Tällainen luvatonta alkoholijuoman tarjoilua koskeva kiello ehdotetaan myös lisättäväksi 58 §:n 2 momenttiin. Mainitun pykälän kiello koskisi ehdotuksen mukaan myös järjestyksenvalvojaa. Rangaistavuus on kuitenkin perusteltua ulottaa koskemaan vain paikan omistajaa tai tilaisuuden toimeenpanijaa, koska he ovat vastuussa siitä, millaista toimintaa mainituissa paikoissa järjestetään.

Pykälän 4 momentin 4 kohdan mukaan alkoholirikkomuksesta tuomittaisiin myös, jos alle kaksikymmentävuotias pitää hallussaan laillisesti valmistettua ja maahantuotua väkevää alkoholijuomaa tai kahdeksatoista vuotta nuorempi henkilö laillisesti valmistettua ja maahantuotua alkoholijuomaa alkoholilain 34 §:n 2 momentin vastaisesti. Näissä tapauksissa kyse on laillisesta alkoholijuomasta, jota tietyn ikäinen ei saa pitää hallussaan.

Pykälän 4 momentin 5 kohdan mukaan alkoholirikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tarjoaa alle kahdeksantoistavuotiaalle alkoholijuomaa tai väkiviinaa niin, että tämä siitä juopuu ja tarjoamista voidaan alaikäisen ikä, kypsyysaste ja muut olosuhteet huomioiden ottaen kokonaisuudessaan pitää moitittavana. Säännöksen tarvetta ja nykytilaa on selostettu yleisperusteluissa. Säännöksessä säädettäisiin rangaistavaksi vain sellainen alkoholijuoman tarjoaminen, joka johtaisi alaikäisen juopumukseen. Rangaistavuus edellyttäisi myös säännöksessä mainittujen seikkojen valossa tehtyä kokonaisarviota teon moitittavuudesta. Esimerkiksi vähäisen alkoholimäärän tarjoaminen nuorelle perhepiirissä tarkoituksessa tutustuttaa nuori alkoholiin ei siten yleensä olisi rangaistavaa.

Teko edellyttäisi tahallisuutta. Rikoslain 3 luvun 6 §:ssä säädetään niin sanotusta seuraustahallisuudesta. Tekijän katsotaan aiheut-

taneen tunnusmerkistön mukaisen seurauksen tahallaan, jos hän on tarkoittanut aiheuttaa seurauksen taikka pitänyt seurauksen aiheutumista varmana tai varsin todennäköisenä. Rikoslain uudessa säännöksessä on omaksuttu seuraustahallisuuden alarajaksi tilanne, jossa tekijä pitää seurauksen syntymistä varsin todennäköisenä (LaVM 28/2002 vp—HE 44/2002 vp).

Seurauksen aiheuttamisen lisäksi tahallisuuden tulee ulottua kaikkiin muihinkin tunnusmerkistössä mainittuihin seikkoihin tai olosuhteisiin. Tämä niin sanottu olosuhdehallisuus on rikoslain yleisiä oppeja uudistettaessa jätetty oikeuskäytännössä arvioitavaksi. Tunnusmerkistöerehdyksestä eli tilanteesta, jossa tekijä ei teon hetkellä ole selvillä kaikista niiden seikkojen käsilläolosta, joita rikoksen tunnusmerkistön toteutuminen edellyttää, säädetään rikoslain 4 luvun 1 §:ssä. Erehdys poistaa tahallisuuden.

Alle kahdeksantoistavuotias ei saa alkoholilain mukaan pitää hallussaan alkoholijuomaa. Yhdennukaisesti tämän säännöksen kanssa ikäraajaksi myös alkoholijuoman tarjoamisen osalta ehdotetaan kahdeksantoista vuotta. Alaikäisen ikä sekä kypsyysaste olisi kuitenkin olennainen teon kokonaisarvioon ja sen kautta teon rangaistavuuteen vaikuttava seikka. Alkoholijuoman tarjoamista 16—17-vuotiaalle säännöksessä mainituin seurauksin ei voida pitää yhtä moitittavana kuin esimerkiksi alkoholijuoman tarjoamista 10—12-vuotiaalle niin, että tämä siitä juopuu.

Tarjoamisella tarkoitetaan yleiskielen mukaisesti sekä alkoholijuoman tarjoamista toiselle tarjoajan hallussa olevasta pullosta että alkoholiannoksen ostamista toiselle tarjoavan kustannuksella alkoholijuoman anniskelupai-kassa. Sen sijaan alkoholijuoman ostaminen alkoholin myyntipisteestä ja sen luovuttaminen alaikäiselle, vaikka välittäjä ei saisi tästä mitään palkkiota, olisi rangaistavaa alkoholirikoksena rikoslain 50 a luvun 1 §:n 3 kohdassa mainittuna muun luovuttamisena. Sekä tarjoaminen että alkoholijuoman muu luovuttaminen olisi rangaistavaa, vaikka alaikäinen olisi itse pyytänyt alkoholijuomaa. Alaikäisen suostumus ei siten poistaisi teon rangaistavuutta. Suostumus tai pyyntö tulisi kuitenkin ottaa huomioon teon moitittavuuden arvioinnissa.

Muut olosuhteet voisivat liittyä esimerkiksi tekijän asemaan tai ikään. Alkoholijuomaa tarjoava voi olla alaikäiseen nähden erityisessä vastuuasemassa, mikä lisäisi teon moitittavuutta. Toisaalta tällä perusteella voitaisiin sulkea rangaistavuuden ulkopuolelle esimerkiksi nuorten kesken tapahtuvat alkoholijuoman käyttötilanteet, joissa molemmat osapuolet ovat 15—17 -vuotiaita. Näissä tilanteissa alkoholijuomaa toiselle tarjoava nuori tosin syyllistyisi alkoholirikkomukseen jo sillä perusteella, että alle kahdeksantoistavuotias ei saa pitää hallussaan alkoholijuomaa. Jos tekijä on rikosoikeudellista vastuukärajaa 15 vuotta nuorempi, teko on rangaistamaton. Tarjoaminen voi myös tapahtua erilaisissa paikoissa. Kotitilaisuuksissa tarjoamista voidaan pitää vähemmän moitittavana kuin tarjoamista esimerkiksi puistossa talvipakkasella. Muu olosuhde mahdollistaa myös tarjotun juoman laadun huomioidon ottamisen. On moitittavampaa tarjota nuorelle väkiviinaa kuin esimerkiksi keskiolutta.

Momentin 6 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaan välineen, laitteen, tarvikkeen, aineen tai valmisteen valmistaminen, myyminen, välittäminen, luovuttaminen tai maahan tuonti siinä tarkoituksessa, että sitä tulnaisiin käyttämään alkoholijuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen. Lähes vastaavat teot ovat nykyisin rangaistavia vuoden 1968 alkoholilain 91 §:n 1 ja 2 momentin nojalla alkoholipitoisen aineen luvottoman valmistamisen edistämisenä. Nykyistä säännöstä ei ole käytännössä sovellettu kovinkaan usein. Mainittujen tekojen säätämällä rangaistavaksi on kuitenkin saattanut olla rikoksia ennalta ehkäisevää merkitystä. Valvontaviranomaiselle on edelleen syytä varata mahdollisuus puuttua suhteellisen varhaisessa vaiheessa toimintaan, jonka tarkoituksena on johtaa luvottomaan valmistukseen. Teosta voidaan nykyisin tuomita sakkoa tai enintään vuosi vankeutta. Säädetty enimmäisrangaistus on tarpeettoman ankara. Esityksen mukaan alkoholirikkomuksena rangaistavista teoista voitaisiin tuomita sakkoa.

Pykälän 4 momentin 7 kohdassa säädettäisiin rangaistavaksi alkoholijuoman tai väki-

viinan valmistukseen soveliaan laitteen tai välineen hallussa pitäminen sellaisissa olosuhteissa, että on perusteltua aihetta otaksua sitä käytettävän alkoholijuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen. Käytännössä kyse on yleensä tisluslaitteen hallussa pitämisestä. Vastaava säännös on nykyisin alkoholilain 91 §:n 3 momentissa. Ehdotettu rangaistus olisi sakko kuten nykyään.

Ehdotetun 8 kohdan mukaan rangaistaisiin sitä, joka markkinoi alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaista välinettä, laitetta, tarviketta, ainetta tai valmistetta houkutellakseen alkoholijuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen. Vastaava teko säädetään nykyisin rangaistavaksi vuoden 1968 alkoholilain 91 a §:ssä, jossa siitä säädetään seuraamukseksi sakkoa tai enintään vuosi vankeutta. Kuten yleisperusteluissa todetaan, enimmäisrangaistusta voidaan alentaa, koska mainitunlainen markkinointi voi tulla rangaistavaksi myös rikoslain 17 luvun 1 §:ssä rangaistavaksi säädettyinä julkisena kehottamisena rikokseen, josta on säädetty enimmäisrangaistukseksi enintään kaksi vuotta vankeutta.

Momentin 6 ja 8 kohdassa mainittuja välineitä voidaan käyttää myös laillisessa tarkoituksessa esimerkiksi alkoholilain 4 §:ssä mainittuun alkoholijuomien kotivalmistukseen. Tämän vuoksi edellytettäisiin näyttöä siitä, että tekijän tarkoituksena on edistää laitonta valmistusta taikka houkutella siihen. Momentin 7 kohdassa edellytettäisiin kuten nykyäänkin olosuhteista ilmenevää perusteltua aihetta otaksua hallussa pidetyn laitteen käyttöä laittomaan valmistukseen.

Tuotevalvontakeskus ja lääninhallitukset valvovat 6 kohdassa mainittua kaupallista toimintaa sekä ja 8 kohdassa mainittujen tarvikkeiden, välineiden tai aineiden maahan tuontia ja myyntiä. Molemmilla on alkoholilain 44 §:n nojalla tarkastus- ja tiedonsaanti-oikeudet valvonnan toteuttamiseksi. Tuotevalvontakeskuksella tai lääninhallituksella on muun muassa oikeus päästä tarkistamaan toiminnan harjoittajan tiloja ja toimintaa sekä oikeus saada muilta viranomaisilta virka-apua. Käytännössä poliisi ryhtyy näiden rikosten tutkintaan valvontaviranomaisen ilmoituksen johdosta. Valvontaviranomaisten valtuuksien vuoksi pakkokeinolain mukaiset

valtuudet kotietsinnän suorittamiseen näissä tapauksissa eivät ole tarpeen. Momentin 7 kohdan tapauksessa valmistuskojeen hallussa pitääjää puolestaan epäillään yleensä myös laittomasta valmistuksesta tai osallisuudesta siihen. Kotietsintä on tällöin mahdollista valmistusta koskevan ehdotetun alkoholirikossäännöksen nojalla. Kotietsintävaltuuksien säätämiseen myöskään 7 kohdassa ehdotetussa hallussapitorikkomuksessa ei siten ole käytännön tarvetta.

Ehdotetussa 9 kohdassa säädettäisiin alkoholirikkomuksena rangaistavaksi miedon alkoholijuoman ja vähintään 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän juoman mainonta, epäsuora mainonta tai muu myynnin edistäminen alkoholilain 33 §:n vastaisesti. Miedon alkoholijuoman ja niin sanotun karkkiviinan mainonta, epäsuora mainonta tai muu myynnin edistäminen alkoholilain vastaisesti on nykyäänkin sakkoseuraamuksena alkoholirikkomuksena rangaistavaa.

Pykälän 5 momentissa säädettyihin tekoihin voisi yleensä syyllistyä elinkeinoharjoittaja taloudellisessa toiminnassaan. Kyse olisi lupaehtojen tai viranomaisten asettamien rajoitusten tai hallinnollisten määräysten rikkomisesta. Tällaisia rikkomuksia valvotaan tuotevalvontakeskuksen toimesta ja niistä määrätään yleensä hallinnollisia seuraamuksia. Hallinnolliset seuraamukset ovat usein tehokkaita ja riittäviä seuraamuksia. Hallinnollisia seuraamuksia voidaan kuitenkin määrätä vain luvan haltijalle, vaikka rikkomuksen tekijä voi olla myös työntekijäasemassa oleva henkilö. Tämän vuoksi on perusteltua, että mainitut teot säädetään edelleen myös rangaistaviksi.

Alkoholijuomiin ja väkiviinaan liittyvää kaupallista toimintaa harjoittavan tulee olla selvillä toimialaansa koskevasta lainsäädännöstä ja valvoa toiminnalleen asetettuja rajoituksia tehokkaasti. Alkoholijuomien kaupalliseen toimintaan liittyvien kansanterveydellisten syiden vuoksi on tärkeää, että elinkeinoharjoittajan huolellisuusvelvoitetta korostetaan. Huolimattomuudesta tehtyihin tekoihin voidaan kuitenkin elinkeinoharjoittajan osalta soveltaa edellä mainittuja hallinnollisia seuraamuksia. Työntekijäasemassa olevan kohdalla perustasoinen huolimattomuus asettaisi puolestaan rangaistavuuden

kynnyksen tarpeettoman alas. Tämän vuoksi ehdotetaan, että 5 momentissa mainittujen tekojen rangaistavuus edellyttäisi tahallisuutta tai törkeää huolimattomuutta (törkeä tuottamus). Tammikuun 1 päivänä 2004 voimaan tulleessa rikoslain 3 luvun 7 §:n 2 momentissa määritellään törkeä tuottamus.

Alkoholirikkomuksesta rangaistaisiin 5 momentin 1 kohdan mukaan sitä, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo alkoholilain nojalla annetun luvan ehtoa tai rajoitusta. Toimintaa koskevia rajoituksia tai ehtoja voidaan asettaa 5 §:n 2 momentin nojalla alkoholijuomien tai väkiviinan valmistusluvassa, 8 §:n 3 momentin nojalla väkiviinan maahantuontiluvassa, 14 §:n 2 momentin nojalla alkoholijuoman vähittäismyyntiluvassa, 17 §:n 3 momentin mukaan alkoholijuoman tai väkiviinan käyttöluvassa, 21 d §:n nojalla alkoholijuomien anniskeluluvassa, 27 §:n 3 momentin perusteella alkoholijuomien tai väkiviinan tukkumyyntiluvassa, 29 §:n 2 momentin nojalla väkiviinan tukkumyyjän omalle käytölle sekä 30 §:n 2 momentin mukaan verottamattoman alkoholijuoman tukkumyyjän omalle käytölle.

Alkoholirikkomuksena rangaistavaa olisi momentin 2 kohdan mukaan toimiminen ilman 5 §:n 3 momentissa, 13 §:n 2 momentissa, 14 §:n 4 momentissa tai 35 §:n 1 momentissa säädettyä viranomaisen hyväksyntää tai vastoin viranomaisen antamaa määräystä. Alkoholirikkomuksena rangaistavaa olisi siten se, että alkoholijuomien ja väkiviinan valmistaja, jolla on asianmukainen valmistuslupa, valmistaisi tuotteita muussa kuin tuotevalvontakeskuksen hyväksymässä valmistuspaikassa (5 §:n 3 momentti) taikka että alkoholiyhtiö harjoittaisi vähittäismyyntiä muussa kuin hyväksytyssä myyntipaikassa (13 §:n 2 momentti). Myös 14 §:n 4 momentissa (vähittäismyyntipaikka) ja 35 §:n 1 momentissa (alkoholijuomien ja väkiviinan veroton varasto) säädetään siitä, että viranomaisen on hyväksyttävä toiminnan harjoittamisen paikka.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin vaadittavien ilmoitusten laiminlyönti rangaistavaksi. Rangaistavaa olisi laiminlyödä tehdä alkoholilain 11 §:n mukainen ilmoitus alkoholijuoman tai väkiviinan kaupallisessa tai muussa elinkeinotarkoituksessa tapahtuvasta

maasta viennistä tai maahan tuonnista. Rangaistavaa olisi myös laiminlyödä 59 §:ssä säädetyn ilmoituksen tekeminen poliisille yleisessä huoneistossa pidettävästä suljetusta yksityistilaisuudesta, jossa alkoholijuoman nauttiminen on sallittua. Kohdassa viitattaisiin myös 57 §:n nojalla annettavalla asetuksella säädettävään ilmoitukseen. Mainitun pykälän nojalla on mahdollista säätää asetus, jolla alkoholijuoman ja väkiviinan valmistukseen soveliaiden kojeiden tai niiden osien maahantuojia, valmistajia tai kauppaan harjoittava olisi velvollinen tekemään tuotevalvontakeskukselle toiminnastaan ilmoituksen. Tällaista ilmoitusvelvollisuutta ei ole nykyisin säädetty.

Momentin 4 kohdan nojalla alkoholirikkomuksena ehdotetaan rangaistavaksi toimiminen vastoin 3 §:n 4 momentin, 13 §:n 3 momentin, 19 tai 26 §:n tai 32 §:n 1 momentin nojalla annetun asetuksen säännöstä. Mainitun 3 §:n 4 momentin nojalla on annettu asetuksella tarkempia säännöksiä alkoholivalmisteista, niiden valmistuksesta, maahantuonnista ja valvonnasta (asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta) Mainitun pykälän nojalla on myös annettu asetus alkoholivalmisteista ja denaturoimisesta. Viitatus 13 §:n 3 momentin nojalla on annettu tarkempia määräyksiä alkoholijuomien lähetyksistä asetuksessa alkoholijuomien vähittäismyyntistä lähettämällä niitä tilaajille tai ostajille (680/1996). Viittauksella 19 §:ään ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi alkoholijuomista ja väkiviinasta annetulla asetuksella säädettyjen alkoholijuomien vähittäismyyntiaikoja, maksutapoja ja myyntihenkilökunnan ikärajoja koskevien säännösten rikkominen. Lain 26 §:n nojalla annettujen anniskelua koskevien tarkempien säännösten rikkomisen säädettäisiin myös rangaistavaksi. Lain 32 §:n 1 momentin mukaan alkoholijuomien myynnistä ja myynnin valvonnasta Suomen ja ulkomaiden välillä kulkevissa liikennevälineissä säädetään asetuksella ja myös näiden säännösten rikkomisen olisi rangaistavaa ehdotetun 4 kohdan nojalla.

Lain 16 §:n 2 momentissa säädetään kielto myydä ja 24 §:n 2 momentissa kielto anniskella vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa alle kahdeksantoistavuotiaalle henkilölle.

Säännöksissä mainitut juomat eivät ole alkoholilaisissa tarkoitettuja alkoholijuomia, vaan ne luokitellaan virvoitusjuomiksi. Tästä syystä näiden niin sanottujen karkkiviinujen vähittäismyyntiä ja anniskelua koskevien kieltojen rikkominen ehdotetaan rangaistavaksi momentin 5 kohdassa alkoholirikkomuksena, vaikka vastaavien alkoholijuomia koskevien kieltojen rikkomiseen sovellettaisiin ehdotuksen mukaan rikoslain 50 a luvun alkoholirikossäännöksiä.

Ehdotetun 6 kohdan nojalla säädettäisiin rangaistavaksi se, että anniskeluluvan haltija, anniskelupaikan vastaava hoitaja tai tämän sijainen rikkoo 23 §:ssä säädettyjä anniskelupaikan järjestystä koskevia valvontavelvoitteita. Mainitun 23 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään anniskelupaikan järjestyksestä. Velvoitteista pääytyneen pääsyn estäminen anniskelupaikkaan tai pääytyneen poistaminen sieltä voi käytännössä kuulua ovimiehen tehtäviin samoin kuin muu anniskelun valvonta tarjoiluhenkilökunnalle. Lain 21 b §:ssä kuitenkin säädetään, että anniskeluluvan haltija, anniskelupaikan vastaava hoitaja tai tämän sijainen ovat velvollisia huolehtimaan, että anniskelupaikassa noudatetaan lain säännöksiä. Tämän vuoksi myös rangaistusvastuu ehdotetaan kohdistettavaksi näihin vastuuhenkilöihin.

Alkoholirikkomussäännös olisi toissijainen siten, että sitä sovellettaisiin, jos teosta ei muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Esimerkiksi luvassa asetettujen ehtojen tai rajoitusten rikkominen ehdotetaan rangaistavaksi alkoholirikkomuksena, kun taas toiminta ilman asianmukaista lupaa tulisi ehdotuksen mukaan rangaistavaksi rikoslain 50 a luvun alkoholirikossäännösten nojalla. Jossain tilanteissa voi käytännössä olla vaikeaa erotella, milloin kyse on ilman lupaa toimimisesta ja milloin toimintaa koskevan ehdon rikkomisesta. Esimerkiksi toimintaan voi olla hankittu asianmukainen lupa, mutta toimintaa on laajennettu uusiin toimipisteisiin tai sellaisiin tuotteisiin, joita alkuperäinen lupa ei koske. Tällaisissa tilanteissa toiminnan lainvastaisuutta tulisi arvioida tapausittain kunkin lupatyypin ja siinä asetettujen lupaehtojen valossa. Rajanveto alkoholirikossäännösten ja alkoholirikkomuksen soveltamisessa jäisi näissä tilanteissa oikeus-

käytännön varaan.

Samoin alkoholirikkomuksen sijasta pahoinpitelyä koskevat rikoslain 21 luvun säännökset voisivat tulla sovellettaviksi tekoon, jos alkoholijuoman tai väkiviinan tarjoaminen vahingoittaisi alaikäisen terveyttä taikka hänet saatettaisiin tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan. Mitä nuoremasta lapsesta on kysymys, sitä todennäköisemmin alkoholin tarjoamisella voi olla mainittuja seurauksia.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin, että edellä 4 momentin 6 kohdassa tarkoitetun rikoksen yritys on rangaistava. Mainitun teon yritys on nykyisinkin rangaistavaa.

Pykälän 7 momentissa viitattaisiin selvyyden vuoksi rikoslain 2 a luvun 9 §:n 5 momenttiin ja 9 §:n nojalla annettuun asetukseen, joissa säädettäisiin rikesakon soveltamisesta eräiden alkoholirikkomusten seuraamuksena.

57 §. *Kojeiden tai niiden osien maahantuonti, valmistus ja kauppa.* Pykälässä säädetään, että sen lisäksi mitä vuoden 1968 alkoholilain 91 ja 91 a §:ssä säädetään, voidaan asetuksella säätää, että alkoholijuomien ja väkiviinan valmistukseen soveliaiden kokeiden tai niiden osien maahantuojia, valmistajia tai kauppa harjoittava on toiminnastaan ilmoitusvelvollinen. Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi viittaus kumottavaksi ehdotetuhin vuoden 1968 alkoholilain säännöksiin. Pykälä säilyisi muutoin ennallaan.

58 §. *Nauttimiskiellot.* Pykälän 3 momentissa kielletään paikan omistajaa, tilaisuuden toimeenpanijaa tai järjestysmiestä sallimasta alkoholijuoman nauttimista pykälän 1 momentin 1-3 kohdassa tarkoitetuissa paikoissa. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi kielto siitä, että tällaiset henkilöt eivät myöskään saisi luvatta tarjota alkoholia mainituissa paikoissa.

Alkoholitarjoilun järjestäminen on 59 §:n mukaisesti sallittua suljetussa yksityistilaisuudessa, kun asiasta on tehty asianmukainen ilmoitus. Laista puuttuu nykyisin sen sijaan kielto siitä, että alkoholijuomaa ei saa esimerkiksi myynninedistämistarkoituksessa tarjoilla yleisölle avoimessa kauppaliikkeessä. Jos tällaista tarjoilua järjestää liikkeenharjoittaja, jonka toimialaan ei kuulu alkoholijuoman anniskelu tai myynti ja jolla siten ei

ole alkoholilain edellyttämää lupaa, ei asiaan voida puuttua myöskään hallinnollisesti luparikkomuksena. Kiellon lisääminen lakiin on tästä syystä tarpeen.

Pykälässä puhutaan nykyisin järjestysmiehestä. Järjestyksenvalvoja koskee nykyisin järjestyksenvalvojista annettu laki. Lakia sovelletaan sen 1 §:n 1 momentin mukaan siinä mainittujen lakien nojalla järjestystä ja turvallisuutta valvomaan asetettuihin henkilöihin. Momentissa ei mainita alkoholilakia eikä alkoholilaissa ole myöskään mainintaa tai viittausta järjestyksenvalvojista annettuun lakiin. Ravintoloiden järjestyksenvalvojat asetetaan kuitenkin nykyään majoitus- ja ravitsemisliikkeistä annetun asetuksen (727/1991) nojalla, joka mainitaan järjestyksenvalvojista annetun lain 1 §:ssä. Tämän vuoksi pykälänsäkin ehdotetaan maininta järjestysmiehestä muutettavaksi järjestyksenvalvojaksi.

60 §. *Alkoholijuoman ja muun alkoholipitoisen aineen poisottaminen, haltuunotto ja hävittäminen.* Pykälän nykyisen 1 momentin mukaan poliisi voi järjestyksen säilyttämiseksi tai palauttamiseksi ottaa pois ja hävittää henkilön hallussa olevan alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen, jota hänellä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaan muutoin on oikeus pitää hallussaan, jos asianomainen nauttii alkoholijuomaa tai sanotunlaista alkoholipitoista ainetta julkisella paikalla tämän lain tai muun lain taikka niiden nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti.

Pakkokeinolain 4 luvun 1 §:n mukaan esine voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että tuomioistuimien julistaa sen menetetyksi. Säännöksen nojalla voidaan sakon määräämisen yhteydessä takavarikoida henkilöltä hänen hallussaan nauttimisen jälkeen jäljellä oleva alkoholijuoma, jonka alkoholilain vastaiseen nauttimiseen hän on syyllistynyt. Mainittu jäljellä oleva alkoholijuoma on sakon määräämisen yhteydessä rangaistusmääräysmenettelyssä määrättävä valtiolle menetyksi rikoslain menettämisseuraamusta koskevien säännösten nojalla. Tällaisten juomien hävittämisestä säädettäisiin ehdotuksessa 60 a §:n 2 momentissa.

Käytännössä ongelmaksi 1990 luvulla muodostui kuitenkin tilanteet, joissa alkoholijuomaa nautittiin alkoholilain 58 §:n 2 mo-

mentin vastaisesti. Näissä tilanteissa poliisi voi kieltää alkoholin nauttimisen julkisella paikalla, jos yleisen järjestyksen ylläpitäminen sitä vaatii, mutta henkilö syyllistyy rikkomukseen vasta, jos hän ei noudata tätä kieltoa. Kieltoa rikkoneelta poliisi voi edellä selostetulla tavalla takavarikoida ja rangaistusvaatimusta antaessaan määrätä menetetyksi jäljellä olevan nautitun juoman. Häiriöiden estämisen kannalta on kuitenkin pidetty perusteluna, että poliisilla olisi mahdollisuus ottaa jäljellä oleva nautittu alkoholijuoma pois jo kiellon antaessaan, vaikka henkilö ei vielä tässä vaiheessa olekaan syyllistynyt rikkomukseen. Näitä tilanteita varten on säädetty pykälän nykyinen 1 momentti (HE 3/1997 vp).

Momentti ehdotetaan säilytettäväksi pääosin ennallaan. Momentissa kuitenkin ehdotetaan viitattavaksi selvästi alkoholilain 58 §:n 2 momenttiin. Alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen 31 §:n 1 momentin mukaan oikeus hävittää pois otettu alkoholijuoma koskee myös vain avatussa astiassa olevaa juomaa. Vastaava säännös (23 §) alkoholivalmisteista ja denaturoinnista annetussa asetuksessa (1345/1994) rajoittaa oikeuden alkoholivalmisteen pois ottamiseen ja hävittämiseen avatussa astiassa olevaan valmisteseen. Momentin esitöissä todettiin, että mainittuja asetusten säännöksiä sovelletaan myös 60 §:n 1 momentin osalta. Tämä nykyisin asetuksissa säädetty rajoitus on oleellinen omaisuuden suojan kannalta. Tämän vuoksi se ehdotetaan siirrettäväksi asetuksesta lakiin. Säännös ulotettaisiin selvästi koskemaan juomien hävittämisen lisäksi myös juomien pois ottamista. Myös järjestyslain 21 §:n 3 momentin mukaan poliisin oikeus ottaa pois ja hävittää vastoin järjestyslakia nautittu päihdyttävä aine koskee sekä juoman pois ottamisen että hävittämisen osalta vain avatussa tai avoimessa astiassa olevaa juomaa.

Momentista ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana siinä nykyisin oleva maininta muun lain vastaisesta alkoholijuoman nauttimisesta. Poliisin valtuuksista ottaa pois päihdyttävä aine järjestyslain vastaisesti alkoholia nauttineelta säädetään järjestyslaissa. Jatkossa momentin nojalla otettaisiin pois alkoholijuoma tai alkoholipitoinen aine vain,

jos yleistä järjestystä on rikottu alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädetään nykyisin, että milloin vastoin 58 §:n 1 momentissa mainittua kieltoa on nautittu alkoholijuomaa, huoneiston, liikkeen tai muun paikan omistajalla tai henkilökuntaan kuuluvalla, tilaisuuden toimeenpanijalla, järjestysmiehellä sekä yleisön käytettävänä olevan kulkuneuvon päälliköllä, kuljettajalla ja junassa junailijalla on oikeus ottaa henkilöltä aine pois ja hävittää se. Myös tässä momentissa säädettyä oikeutta rajoittaa edellä mainittu asetuksen 31 §, jonka mukaan oikeus todisteellisesti hävittää alkoholijuoma koskee vain avatussa tai avoimessa astiassa olevaa juomaa.

Alkoholin vähittäismyyntiliikkeen, muun kauppaliikkeen tai ravitsemisliikkeen omistajan tai haltijan, henkilökuntaan kuuluvan taikka julkisen tilaisuuden järjestäjän on tehtävänsään rangaistuksen uhalla valvottava nauttimiskieltoja kyseisissä tiloissa. He eivät kuitenkaan ole rikoslain 17 luvun 6 §:n 2 momentissa lueteltuja järjestystä valvomaan asetettuja henkilöitä. Avoimessa astiassa olevan juoman pois ottaminen saattaa johtaa konflikteihin päihtyneen henkilön ja mainittua toimivaltuutta käyttävän yksityishenkilön välillä. Mahdollisten voimakeinojen käyttöön ei mainituilla henkilöillä ole koulutusta toisin kuin esimerkiksi järjestyksenvalvojilla tai vartioimisliikkeen palveluksessa olevilla. Juoman todisteellinen hävittäminen edellyttää todistajan läsnäoloa ja asiakirjan laadintaa hävittämisestä. Tällainen menettely on juoman omistajan oikeusturvan kannalta tarpeellinen, mutta käytännössä muutoin hankala. Avoimessa astiassa olevan juoman pois ottamista ja hävittämistä koskevaa säännöstä ei siten ole pidettävä perustuslain 124 §:n edellyttämällä tavalla tarkoituksenmukaisena keinona valvontavelvollisuuden hoitamiseksi. Säännöstä ei voida pitää myöskään oikeusturvasyistä perusteltuna.

Edellä mainituilla perusteilla ehdotetaan, että momentista poistettaisiin alkoholin vähittäismyyntiliikkeen, muun kauppaliikkeen tai ravitsemisliikkeen omistajan, haltijan, henkilökuntaan kuuluvan taikka julkisen tilaisuuden järjestäjän oikeus ottaa pois ja hävittää avoimessa astiassa oleva alkoholi-

juoma henkilöltä, joka nauttii alkoholi-juomaa tällaisessa paikassa alkoholilain vastaisesti. Järjestyksenvalvojista annetussa laissa, järjestykselaissa, kokoontumislaisissa (530/1999) ja majoitus- ja ravitsemisliikkeistä annetussa asetuksessa järjestyksenvalvojille säädetyt valtuudet riittävät käytännössä päihtyneiden valvontaan alkoholilain 58 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa paikoissa.

Alkoholilain 60 §:ssä säädetään kuitenkin nykyisin edellisessä kappaleessa mainituissa paikoissa myös järjestysmiehelle oikeus ottaa pois avatussa astiassa oleva juoma ja todisteellisesti hävittää se. Järjestyksenvalvojista annetussa laissa, järjestykselaissa, kokoontumislaisissa tai majoitus- tai ravitsemisliikkeistä annetussa asetuksessa ei ole säädetty järjestyksenvalvojalle vastaavaa oikeutta. Yhdenmukaisesti näiden lakien kanssa tällainen säännös ehdotetaan poistettavaksi myös alkoholilaista.

Järjestyslain voimaan tultua alkoholilain 58 §:n 1 momentin 4 kohta, joka koski kieltoa nauttia alkoholia kotimaan liikenteen aluksissa, junassa, linja-autossa tai muussa yleisön käytössä olevissa kulkuneuvossa, on kumottu. Päihdyttävän aineen nauttiminen julkisessa liikenteessä olevassa kulkuneuvossa kielletään ja säädetään nykyisin rangaistavaksi järjestykselaissa. Järjestyslakiin ei ole kuitenkaan otettu alkoholilain 60 §:n 2 momenttia vastaavaa kulkuneuvon päällikköä, kuljettajaa tai junailijaa koskevaa säännöstä alkoholijuoman poisottamis- ja hävittämisoi-keudesta. Järjestyslakia eduskunnassa käsiteltäessä lakivaliokunta kiinnitti tähän huomiota (LaVL 22/2002 vp). Säännöksessä mainitut henkilöt eivät ole virkamiehiä, mutta joukkoliikenteen kuljettaja, konduktööri tai rahastaja ovat järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä annetussa laissa (472/1977) mainittuja järjestystä ylläpitämään asetettuja henkilöitä (rikoslain 17 luvun 6 §). Koska kyse ei ole virkavastuulla toimivista virkamiehistä, tulee tässäkin yhteydessä harkittavaksi perustuslain 124 §:ssä mainitut yleiset rajoitusperusteet julkisen tehtävän antamisesta muulle kuin virkamiehelle. Valtuuksien säätämisen tarve näissä tilanteissa on vastikään ollut eduskunnassa harkittavana järjestyslain säätämisen yhteydessä eikä niitä tuossa yhteydessä lisätty järjestyslakiin.

Näistä syistä pykälän 2 momentin säännös kulkuneuvon päällikön, kuljettajan tai junailijan oikeudesta ottaa pois ja hävittää avoimessa astiassa oleva alkoholijuoma ehdotetaan poistettavaksi alkoholilaista.

Edellä mainituilla perusteilla pykälän koko nykyinen 2 momentti ehdotetaan poistettavaksi. Sen sijaan 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että poliisi voisi ottaa pois ja todisteellisesti hävittää henkilön hallussa olevan avatussa tai avoimessa astiassa olevan alkoholijuoman myös, jos asianomainen nauttii alkoholijuomaa alkoholilain vastaisesti ja hänelle määrätään tästä teosta rikesakko. Rikesakkomenettelyssä ei voida määrätä menettämisseuraamusta. Alkoholijuomaa ei siten voida tällä perusteella takavarikoida henkilöltä, jolle poliisi määrää rikesakon alkoholijuoman alkoholilain vastaisesta nauttimisesta. Sakotettavan nauttiman juoman pois ottaminen olisi häiriöiden jatkamisen ehkäisemiseksi kuitenkin perusteltua myös rikesakon kirjoittamisen yhteydessä. Tällainen oikeus säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Oikeus juoman pois ottamiseen koskisi näissäkin tilanteissa vain avatussa tai avoimessa astiassa olevaa juomaa, ei sen sijaan muita suljetuissa astioissa olevia alkoholijuomia, joita henkilöllä on oikeus pitää hallussaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että jos henkilö rikkoisi alkoholilaisissa säädettyjä alkoholijuoman hallussapitämistä koskevia ikärajoja, häneltä voitaisiin rikesakon määräämisen yhteydessä ottaa pois laittomasti hallussa pidetty alkoholijuoma, jonka arvo olisi vähäinen. Tällainen juoma voitaisiin myös todisteellisesti hävittää. Oikeus juoman pois ottamiseen ja hävittämiseen koskisi tässä tilanteessa myös suljetuissa pulloissa tai astioissa olevaa juomaa, mutta vain jos niiden yhteen laskettu arvo olisi vähäinen. Vähäisenä voitaisiin pitää määrää, joka olisi tarkoitettu kyseisen henkilön omaan kulutukseen yhden illan aikana, esimerkiksi kassillista mietoa alkoholijuomaa taikka muutamaa pulloa väkevää alkoholijuomaa. Jos laittomasti hallussa pidetty määrä ei voitaisi pitää vähäisenä, ei rikesakkoa voitaisi kirjoittaa. Sen sijaan henkilölle tulisi kirjoittaa päiväsakkoja rangaistusmääräysmenettelyssä ja laittomasti hallussa pidetyt alkoholijuomat tulisi määrätä valtiolle menetetyiksi rikoslain

10 luvun 5 §:n 1 momentin nojalla.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kiinni otetun juopuneen hallussa pitämien alkoholijuomien tai muun alkoholipitoisen aineen pois ottamisesta. Säännös vastaa pykälän nykyistä 3 momenttia. Näissäkin tilanteissa velvollisuus juomien poisottamiseen koskee nykyisin alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen 31 §:n 3 momentin mukaan avaatun astiassa olevia juomia. Asetuksessa olevat säännökset juomien säilyttämisestä ja luovuttamisesta takaisin juopuneelle siirrettäisiin asiallisesti muuttamattomina lakiin. Säännöksessä mainittaisiin myös selvästi, kuka on oikeutettu juoman pois ottamiseen ja hävittämiseen. Poliisilain 11 §:n 1 momentin nojalla päihtymyksen vuoksi kiinniotetut henkilöt toimitetaan päihtyneiden käsittelystä annetun lain (461/1973) 1 §:n mukaan joko päihtyneiden selviämisasemalle tai muuhun päihtyneiden säilytyspaikkaan. Alkoholijuomien pois ottamiseen olisivat ehdotetun säännöksen mukaan oikeutettuja poliisi tai selviämisaseman henkilökuntaan kuuluva henkilö.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin vankilaan tai muuhun suljettuun laitokseen taikka päihdehuollon yksikköön saapuneen tai siellä hoidettavana olevan alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen pois ottamisesta. Momentti vastaa pykälän nykyistä 4 momenttia. Henkilökuntaan kuuluva olisi nykyiseen tapaan oikeutettu ottamaan alkoholijuoman tai alkoholipitoisen aineen pois ja todisteellisesti hävittämään sen. Oikeusministeriössä on valmisteilla hallituksen esitys vankeuslaiksi, joka koskisi vankilassa olevien kohtelua. Lakiehdotuksessa on tarkoitus alkoholijuoman pois ottamisen ja hävittämisen osalta viitata alkoholilain 60 §:ään. Sisäasiainministeriössä on valmisteilla hallituksen esitys poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelua koskevaiksi lainsäädännöksi. Laki koskisi myös poliisin säilyttämien tutkintavankien kohtelua. Myös tässä lakiehdotuksessa on tarkoitus viitata alkoholilain 60 §:n säännöksiin alkoholijuoman pois ottamisen ja hävittämisen osalta.

Pykälän 2 ja 3 momenteissa oikeus pois ottamiseen ja hävittämiseen koskisi vain alkoholijuomaa, koska rikesakko voidaan määrätä vain 58 §:n 1 momentissa kielletystä alko-

holijuoman nauttimisesta taikka alkoholi-juoman hallussapitoa koskevien ikärajojen rikkomisesta. Nauttimiskiellot ja ikärajat eivät koske väkiviinaa, koska sen hallussa pito on aina kiellettyä ja rangaistavaa. Pykälän 1, 4 ja 5 momentin mukaan voitaisiin sen sijaan nykyiseen tapaan ottaa pois ja hävittää alkoholi-juoman lisäksi myös muu alkoholipitoisen aine. Alkoholipitoisella aineella tarkoitetaan alkoholilain 2 §:n 2 momentin mukaan paitsi alkoholi-juomaa myös alkoholivalmistetta ja väkiviinaa. Myös pykälän otsikko korjattaisiin vastaamaan tätä määritelmää eli siinä mainittaisiin alkoholi-juoman ja muun alkoholipitoisen aineen pois ottaminen ja hävittäminen.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin, että alkoholi-juoman tai muun alkoholipitoisen aineen todisteellisesta hävittämisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tällä viitattaisiin alkoholi-juomista ja väkiviinasta annetun asetuksen 31 §:ään sekä alkoholivalmisteista ja denaturoinnista annetun asetuksen 23 §:ään, joissa säädetään todisteellista hävittämistä koskevasta menettelystä.

60 a §. *Menettämisseuraamus ja hävittäminen.* Alkoholirikoksen johdosta tuomittaviin menettämisseuraamuksiin sovellettaisiin vuoden 1968 alkoholilain säännösten kumoamisen jälkeen rikoslain 10 luvun menettämisseuraamuksia koskevia yleissäännöksiä. Rikesakkomenettelyssä ei kuitenkaan voida määrätä menettämisseuraamusta. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan tämän vuoksi selvyuden vuoksi säädettäväksi, että menettämisseuraamuksia ei sovellettaisi, jos henkilö on syyllistynyt alkoholilain vastaiseen tekkoon, josta hänelle määrätään seuraamukseksi rikesakko. Edellä 60 §:ssä säädettäisiin kuitenkin poliisin oikeudesta ottaa näissäkin tilanteissa alkoholi-juoma pois henkilöltä, joka on nauttinut tai pitänyt hallussaan alkoholi-juomaa vastoin alkoholilaisissa säädettyä kieltoa.

Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan siirrettäväksi nykyisin vuoden 1968 alkoholilain 96 §:ssä oleva alkoholi-juoman tai väkiviinan hävittämistä koskeva säännös. Pidättämiseen oikeutettu virkamies saisi todistettavasti hävittää tai hävityttää sellaisen alkoholi-juoman tai muun alkoholipitoisen aineen astioineen tai päällyksineen, raaka-aineen, vä-

lineen tai tarvikkeen, joka voidaan takavari- koida, koska on syytä olettaa, että se juliste- taan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

60 b §. *Henkilöntarkastus.* Pykälässä ehdotetaan, että sille, jota on syytä epäillä lain 50 a §:n 4 momentin 4 kohdassa tarkoitettua rikkomuksesta, saadaan tehdä pakkokeino- lain 5 luvussa tarkoitettu henkilöntarkastus hallussa pidetyn alkoholi-juoman löytämiseksi.

Esityksessä on pyritty tehostamaan puut- tumista alaikäisten laittomaan alkoholi-juomi- en hallussapitoon. Alkoholi-juomien hallussa- pitoa koskevien ikärajojen valvonnan kannal- ta on tärkeää, että poliisilla olisi valtuudet tutkia alaikäisen vaatteet ja laukku laittomasti hallussa pidetyn alkoholi-juoman löytämi- seksi ja niiden poisottamiseksi. Laittomasti hallussa pidetty juoma on rangaistusmää- räysmenettelyssä rikoslain 10 luvun sään- nösten nojalla tuomittava valtiolle menete- tyksi. Rikesakkomenettelyssä ei sen sijaan voida määrätä menettämisseuraamusta. Esi- tyksessä kuitenkin ehdotetaan, että poliisi voisi rikesakkomenettelyssä ottaa pois ja hä- vittää alle 18 vuotiaan hallussa pitämät alko- holi-juomat sekä alle 20 vuotiaan hallussa pi- tämät väkevät alkoholi-juomat, jos niiden ar- vo olisi vähäinen.

Henkilöntarkastuksessa noudatettaisiin, mi- tä sen toimittamisesta säädetään pakkokeino- laissa. Henkilöntarkastuksesta on pidettävä pakkokeinolaissa tarkoitettua pöytäkirjaa. Käytännössä pöytäkirjamerkinnot tehdään rangaistusmääräysmenettelyssä rangaistus- vaatimuslomakkeeseen (LaVM 1/1999 vp) taikka tulevaisuudessa rikesakkoa määrättä- essä rikesakkolomakkeeseen tai siihen liitet- tävälle lisälehdelle.

60 c §. *Tuntematon tai poissaoleva omista- ja.* Vastaavat säännökset ovat nykyisin vuo- den 1968 alkoholilain 105 §:ssä. Säännösten kieliasu ehdotetaan tarkistettavaksi samalla kun säännökset asiallisesti muuttamattomina siirrettäisiin alkoholilakiin.

2. Säättämisjärjestys

Rikesakkolaki (66/1983), jonka nimike on vuonna 1999 muutettu laiksi rikesakkome- nettelystä, on säädetty valtiopäiväjärjestyk-

sen 67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Syynä tähän oli se, että alioikeuden rikesakkoasiasa antamaan asiaan ei lain 17 §:n 2 momentin mukaan saa hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin.

Rikesakkomenettelystä annetun lain 17 §:n 2 momentissa säädettyä muutoksenhakukieltota tulee arvioida valtiosääntöoikeudellisesti perustuslain 21 §:n valossa, joka asiallisesti vastaa kumotun hallitusmuodon 16 §:n säännöksiä. Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus muun muassa saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Saman pykälän 2 momentin mukaan oikeus hakea muutosta turvataan lailla. Rikesakkoa koskevassa sääntelyssä täyttyy perustuslain 21 §:n 1 momentin vaatimus, koska rikesakkomenettelystä annetun lain 12 §:n nojalla jokaisella on oikeus saattaa asia yleisen alioikeuden käsiteltäväksi. Perustuslain 21 §:n 2 momentissa mainittu oikeus hakea muutosta ei sen sijaan toteudu rikesakkomenettelystä annetun lain 17 §:n muutoksenhakukiellon vuoksi.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia rikesakkomenettelystä annettuun lakiin. Esityksessä ehdotetaan sen sijaan rikoslain 2 a luvun 9 §:n 5 momentin muuttamista niin, että rikesakko voitaisiin säätää seuraamukseksi alkoholilaisissa säädetystä tai poliisin yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi alkoholilain nojalla antaman alkoholijuoman nauttimiskiellon rikkomisesta taikka alkoholilaisissa säädettyjen alkoholijuoman tai väkevän alkoholijuoman hallussa pitämistä koskevien ikärajojen rikkomisesta. Rikoslain 2 a luku on säädetty tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Rikoslain 2 a luvun 9 §:ssä mainitut rikesakkorikkomukset ovat kuitenkin asiallisessa yhteydessä rikesakkomenettelystä annetun lain 17 §:ssä säädetyn muutoksenhakukiellon soveltamisalan laajuuteen. Tästä syystä on perusteltua arvioida, mitä vaikutuksia rikesakkomenettelystä annetun lain 17 §:ssä säädettyllä muutoksenhakukiellolla mahdollisesti olisi ehdotetun rikoslain 2 a luvun 9 §:n 5 momentin muuttamisen säätämisyjärjestykseen.

Asiaan on eduskunnan perustuslakivaliokunta ottanut kantaa perusoikeusuudistuksen voimaan tulon jälkeen sakkoa, muuntoran-

gaistusta ja rikesakkoa koskevien säännösten uudistamisen yhteydessä (HE 74/1998 vp). Eduskunnan perustuslakivaliokunta (PeVL 30/1998 vp) katsoi, että rikesakkomenettelystä annetun lain 17 §:n muutoksenhakukiello on hallitusmuodon kannalta hyväksyttävissä, koska rikesakkorikkomuksissa on kyse vähäisiksi luonnehdittavista rikoksista ja niistä tuomittavista vähäisistä rangaistuksista. Poikkeamista hallitusmuodon 16 §:stä pidettiin oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen asialliselta merkitykseltään vähäisenä. Vähäisiin rikoksiin liittyvä muutoksenhakurajoitus ei ole ongelmallinen myöskään kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kannalta (tästä tarkemmin PeVL 9/1997 vp).

Ehdotetut uudet rikesakkorikkomukset ovat vähäisiksi luonnehdittavia rikoksia, jossa ei ole oikeudellisia tai näyttökysymyksiin liittyviä ongelmia. Ne ovat siten verrattavissa jo olemassa oleviin rikesakkorikkomuksiin. Rikesakon soveltamisalan ulottaminen ehdotettuihin rikkomuksiin ei muuttaisi aikanaan perustuslakipoikkeuksena säädetyn järjestelyn asiallista merkitystä. Rikoslain 2 a lukua koskeva lakiehdotus voidaan siten tältä osin käsitellä tavallisen lain mukaisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Rikoslain 2 a luvun 9 §:n nykyisen 5 ja ehdotetun 6 momentin mukaan rikesakkorikkomuksista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Perustuslakivaliokunta on ennen uuden perustuslain säätämistä pitänyt tätä valtiosääntöoikeudellisesti ongelmattomana, koska asetuksenantovaltuus ei koske rangaistavuuden sääntelemistä. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin viime aikaisissa lausunnoissaan katsonut, että rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen (perustuslain 8 §) kanssa olisi paremmin sopusoinnussa se, että laista kävisi suoraan ilmi mahdollisuus määrätä rikesakko rangaistukseksi siinä mainitusta rikkomuksesta kuin että rikesakko säädetään konkreettiseksi rangaistukseksi vasta asetuksella. (PeVL 20/2002 vp—HE 20/2002 vp, PeVL 31/2002 vp—HE 44/2002 vp). Myös rikoslain 3 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan rangaistuksen ja muun rikosoikeudellisen seuraamuksen on perustuttava lakiin. Eduskunta antoi rikoslain yleisiä oppeja koskevien säännösten hyväksymisen yhteydessä lausuman, että hallituksen tulee ryhtyä toi-

menpiteisiin rikesakkosäännösten uudistamiseksi (EV 261/2002 vp).

Rikesakkolainsäädännön uudistaminen eduskunnan edellyttämällä tavalla on laaja hanke, joka edellyttää perusteellista lainvalmistelua (LaVM 28/2002 vp). Rikesakkolainsäädännön kokonaisuudistuksen edellyttämiä uudistuksia ei siten voida tehdä nyt kässillä olevan alkoholirikossäännösten uudistamisen yhteydessä. Esityksessä on kuitenkin pyritty saattamaan lakiehdotus mahdollisuuksien mukaan sopusointuun rikosoikeudellisen täsmällisyysvaatimuksen kanssa. Rikoslain 2 a luvun 9 §:n 5 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tarkkarajaisesti, millaisesta alkoholilain vastaisesta teosta rikesakko voidaan säätää seuraamukseksi. Näin teko, josta rikesakko voidaan säätää seuraamukseksi, tulisi määriteltäväksi täsmällisesti laintasoisilla säännöksillä. Säännös ei siten olisi samalla tavoin avoin kuin samassa pykälässä oleva valtuus säätää rikesakko seuraamukseksi rikoslain 2 a luvussa vain yleisellä tasolla luonnehdituista vähäisistä liikennerikkomuksista. Asetuksella säädettäväksi jäisi käytännössä vain ehdotetuista alkoholirikkomuksista määrättävän rikesakon euromäärä.

Alkoholirikkomuksesta ehdotetun enimmäisrangaistuksen vuoksi pakkokeinoilaisia säädettyjä pakkokeinoja ei voitaisi kohdistaa alkoholirikkomuksesta epäiltyyn. Mahdollisuus suorittaa rikoksesta epäiltyyn kohdistuva henkilöntarkastus on merkityksellinen perustuslaissa turvattu henkilökohtaisen koskemattomuuden kannalta. Pakkokeinojen käyttö vähäisissä rikoksissa ei yleensä ole suhteellisuusperiaatteen mukaista. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan rikosprosessuaaliset pakkokeinot voivat kuitenkin olla perusoikeuksien kannalta hyväksyttävissä myös sakonuhkaisten rikosten yhteydessä, mikäli perusoikeuksien rajoitusedellytykset täyttyvät (PeVL 6/1998—HE 242/1997 vp). Pakkokeinovaltuuksia arvioitaessa on otettava huomioon myös se, onko kyseessä uskriminalisointi ja siten pakkokeinovaltuuksien laajennus. Näillä perusteilla on hyväksytty se, että voimassa olevan lain mukaan on mahdollista kohdistaa pakkokeinoja sakonuhkaisesta alkoholipitoisen aineen välittämiskomuksesta epäiltyyn (LaVM

1/1999 vp—HE 16/1999 vp).

Esityksessä on pyritty tehostamaan puutumista alaikäisten laittomaan alkoholijuomien hallussapitoon. Nykyisin alkoholijuoman laittomasta hallussapidosta epäiltyyn nuoreen voidaan periaatteessa kohdistaa pakkokeinoja, koska teosta säädetty enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Käytännössä kyse on kuitenkin yleensä vähäisestä määrästä alkoholijuomaa, jolloin pakkokeinot eivät alkoholijuoman hallussapitorikkomuksesta epäiltyyn kohdistettuina nykyisin ole mahdollisia. Laittomasti hallussa pidettyjen alkoholijuomien saaminen pois nuoren hallusta ja ulottuvilta on kuitenkin tärkeää, joten poliisilla tulisi olla mahdollisuus tutkia esimerkiksi alaikäisen vaatteet juomien löytämiseksi. Ilman tällaista tutkimismahdollisuutta hallussa pitoa koskevien kieltojen valvonta ja menettämisseuraamuksen toimeenpano olisi käytännössä mahdotonta. Näillä perusteiden esityksessä on lähdetty siitä, että henkilötutkinnan kohdistaminen alle kahdeksantoistavuotiaaseen alkoholijuoman taikka alle kaksikymmentävuotiaaseen väkeväen alkoholijuoman löytämiseksi on perusoikeuksien kannalta hyväksyttävää, vaikka kyse on sakonuhkaisesta alkoholirikkomuksesta.

Esityksessä ehdotetaan myös, että poliisi voisi rikesakkoa määrätessään ottaa pois ja hävittää alle kahdeksantoistavuotiaalta tämän laittomasti hallussa pitämän alkoholijuoman sekä alle kaksikymmentävuotiaalta väkeväen alkoholijuoman, joiden arvo olisi vähäinen. Säännöstä on arvioitava perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan valossa. Poliisilla on sekä alkoholilain että järjestyslain nojalla valtuudet ottaa pois täysikäiseltä näiden hallussa pitämän avoimessa astiassa olevan alkoholijuoman, jota tämä nauttii yleistä järjestystä häiriten. Täysikäiseltä ei sen sijaan voida ottaa pois muita juomia, joiden hallussa pitoon hänellä on oikeus. Alle kahdeksantoistavuotiaan tai kaksikymmentävuotiaan osalta juomien poisottamisoikeus on siten laajempi, koska se koskee myös suljetuissa astioissa olevia alkoholijuomia. Omaisuuden suojaa koskevien näkökohtien vuoksi poliisin oikeus juomien poisottamiseen ja niiden hävittämiseen rikesakon määräämisen yhteydessä onkin rajoitettu koskemaan vain alkoholijuomaa, jonka

arvo on vähäinen. Arvon vähäisyys on myös pyritty määrittelemään perusteluissa. Mikäli alle kahdeksantoistavuotiaan hallussa pitämien alkoholijuomien tai alle kaksikymmentävuotiaan hallussa pitämien väkevien alkoholijuomien arvo olisi vähäistä suurempi, rikosakon määrääminen ei olisi mahdollista, vaan sakko olisi määrättävä rangaistusmääräysmenettelyssä, jotta juomat voitaisiin tuomita valtiolle menetetyiksi. Tällöin ne olisi myös mahdollista välittömästi takavarikoida menettämisseuraamuksen turvaamiseksi.

Esitykseen sisältyviin muihin lakiehdotuksiin ei sisälly sellaisia säännöksiä, joiden yhteydessä olisi tarpeen harkita niiden säätämisenjärjestystä.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian niiden vahvistamisen ja hyväksymisen jälkeen. Sovellettaanko tekoon vanhaa vai uutta lakia, ratkaistaan rikoslain 3 luvun 2 §:n säännöksen nojalla. Säännös koskee rikossäännöksen ajallista soveltuvuutta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 43 luvun 7 §,
muutetaan 2 a luvun 9 §:n 5 momentti, 10 luvun 3 §:n 1 momentti sekä 30 luvun 12 §:n
 1 momentti ja 13 §,

sellaisina kuin ne ovat, 2 a luvun 9 §:n 5 momentti laissa 613/2003, 10 luvun 3 §:n 1 momentti laissa 61/2003, 30 luvun 12 §:n 1 momentti laissa 769/1990 ja 13 § laissa 743/1995, sekä

lisätään 2 a luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 613/2003, uusi 6 momentti, 30 lukuun uusi 1 a § sekä lakiin uusi 50 a luku seuraavasti:

2 a luku

Sakosta, muuntorangeistuksesta ja rikesakosta

9 §

Rikesakkorikkomukset

—————
 Rikesakko voidaan säätää seuraamukseksi myös alkoholilaisissa (1143/1994) säädetyn tai poliisin yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi alkoholilain nojalla antaman alkoholijuoman nauttimiskiellon rikkomisesta taikka alkoholilaisissa säädettyjen alkoholijuoman hallussa pitämistä koskevien ikärajojen rikkomisesta.

Edellä 2—5 momentissa mainituista rikkomuksista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

10 luku

Menettämisseuraamuksista

3 §

Laajennettu hyödyn menettäminen

Omaisuus voidaan tuomita kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi

1) sellaiseen rikokseen syyllistyneeltä, josta voidaan tuomita vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka sellaisen rikoksen rangaistavaan yritykseen taikka 32 luvun 1 tai 6 §:ssä, 46 luvun 4 §:ssä tai 50 luvun 1 tai 4 §:ssä tarkoitettuun rikokseen syyllistyneeltä sekä

2) edellä 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen osalliselta ja siltä, jonka puolesta tai hyväksi edellä mainittu rikos on tehty, jos rikos on luonteeltaan sellainen, että se

voi tuottaa huomattavaa taloudellista hyötyä ja jos on syytä olettaa omaisuuden olevan kokonaan tai osaksi peräisin rikollisesta toiminnasta, jota ei ole pidettävä vähäisenä.

30 luku

Elinkeinorikoksista

1 a §

Alkoholijuoman markkinointirikos

Joka mainostaa väkevää alkoholijuomaa tai muuten edistää väkevän alkoholijuoman myyntiä alkoholilain 33 §:n tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti, on tuomittava *alkoholijuoman markkinointirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

12 §

Syyteoikeus

Virallisen syyttäjän on ennen markkinointirikosta koskevan syytteen nostamista varattava kuluttaja-asiamiehelle sekä ennen alkoholijuoman markkinointirikosta koskevan syytteen nostamista varattava sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle tilaisuus antaa lausuntonsa asiassa. Tuomioistuimen on markkinointirikosta ja kilpailumenettelyrikosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava kuluttaja-asiamiehelle sekä käsitellessään alkoholijuoman markkinointirikosta varattava sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle tilaisuus tulla kuulluksi.

13 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Markkinointirikokseen, alkoholijuoman markkinointirikokseen, kilpailumenettelyrikokseen, yritysvakoiluun, yrityssalaisuuden väärinkäyttöön ja lahjomiseen elinkeinotoiminnassa sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

50 a luku

Alkoholirikoksista

1 §

Alkoholirikos

Joka alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti

- 1) valmistaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa,
- 2) tuo maahan alkoholijuomaa tai väkiviinaa,
- 3) myy, välittää tai muutoin toiselle luovuttaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa,
- 4) pitää hallussaan tai kuljettaa väkiviinaa tai
- 5) pitää hallussaan tai kuljettaa myyntitaroituksessa alkoholijuomaa taikka laittomasti valmistettua tai maahan tuotua alkoholijuomaa,

on tuomittava *alkoholirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettujen rikosten yritys on rangaistava.

2 §

Törkeä alkoholirikos

Jos alkoholirikoksessa

- 1) rikoksen kohteena on huomattavan suuri määrä alkoholijuomaa tai väkiviinaa,
- 2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,
- 3) rikoksentehtyjä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä tai
- 4) alkoholijuomaa tai väkiviinaa levitetään häikäilemättömällä tavalla

ja alkoholirikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtyjä on tuomittava *törkeästä alkoholirikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

3 §

Lievä alkoholirikos

Jos alkoholirikos, huomioon ottaen alkoholo-

lijuoman tai väkiviinan vähäinen määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvoitellen vähäinen, rikoksentekeijä on tuomittava *lievästä alkoholirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

4 §

Määritelmät

Alkoholijuomana tai *väkiwiinana* pidetään tässä luvussa alkoholilaissa tarkoitettua alkoholijuomaa, väkevää alkoholijuomaa tai väkiviinaa.

Mitä 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään alkoholijuoman tai väkiviinan luvattomasta valmistuksesta, sovelletaan myös muualla valmistetun väkiviinan tai verottoman alkoholijuoman jatkokäsittelyyn tai astiointiin.

5 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Tämän luvun 1 ja 2 §:ssä mainittuun rikokseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

6 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200

Tällä lailla kumotaan:

1) 26 päivänä heinäkuuta 1968 annetun alkoholilain (459/1968) 9 luku sekä 104 ja 105 §, niistä 9 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, sekä

2) aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä 9 päivänä toukokuuta 1932 annettu laki (135/1932) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2.

Laki**alkoholilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä joulukuuta 1994 annetun alkoholilain (1143/1994) 34 §:n 1 momentti, 8 luvun otsikko, 57 §, 58 §:n 3 momentti sekä 60 §, sellaisina kuin niistä ovat 58 §:n 3 momentti laissa 616/2003 ja 60 § laissa 306/1997, sekä lisätään lakiin uusi 49 a, 50 a ja 60 a—60 c seuraavasti:

34 §

Hallussapito ja kuljetus

Alkoholijuomaa ei saa pitää hallussa tai kuljettaa, jos se ei ole laillisesti valmistettu tai maahantuotu. Alkoholijuomaa ei myöskään saa pitää hallussa tai kuljettaa myyntitarkoituksessa, jos myyntiin ei ole tämän lain nojalla oikeutta tai myönnettyä lupaa.

asiaa varattava sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle tilaisuus tulla kuuluksi.

50 a §

Rangaistussäännökset

Rangaistus alkoholirikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 50 a luvun 1—3 §:ssä.

Rangaistus alkoholijuoman markkinointirikoksesta säädetään rikoslain 30 luvun 1 a §:ssä.

Rangaistus tässä laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Joka tahallaan

1) nauttii alkoholijuomaa vastoin 58 §:n 1 momentin 1-3 kohdassa säädettyä alkoholijuoman nauttimiskieltoa,

2) jättää noudattamatta poliisin 58 §:n 2 momentin nojalla yleisen järjestyksen turvaamiseksi antamaa kieltoa alkoholijuoman nauttimisesta julkisella paikalla,

8 luku

Ohjaus, valvonta ja seuraamukset

49 a §

Kuulemisvelvollisuus

Ennen 50 a §:n 4 momentin 9 kohtaan perustuvaa alkoholirikkomusta koskevan syytteen nostamista virallisen syyttäjän on varattava sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle tilaisuus antaa lausuntonsa ja tuomioistuimen on käsitellessään tällaista

3) sallii 58 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetun paikan omistajana, tilaisuuden toimeenpanijana tai järjestyksenvalvojana alkoholijuoman nauttimisen kyseisessä säännöksessä mainitussa paikassa taikka paikan omistajana tai tilaisuuden toimeenpanijana luvatta tarjooa alkoholijuomaa tällaisessa paikassa 58 §:n 2 momentin vastaisesti,

4) alle kahdeksantoistavuotiaana pitää hallussaan laillisesti valmistettua ja maahantuotua alkoholijuomaa tai laillisesti valmistettua ja maahantuotua väkevää alkoholijuomaa kahdeksantoista mutta ei kahtakymmentä vuotta täyttäneenä alkoholilain 34 §:n 2 momentin vastaisesti,

5) tarjooa alle kahdeksantoistavuotiaalle alkoholijuomaa tai väkiviinaa niin, että tämä siitä juopuu ja tarjoamista voidaan alaikäisen ikä, kypsyysaste ja muut olosuhteet huomioidaan ottaen kokonaisuudessaan pitää moittavana,

6) valmistaa, myy, välittää, luovuttaa tai tuo maahan alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaan välineen, laitteen, tarvikkeen, aineen tai valmisteen siinä tarkoituksessa, että sitä tulnaisiin käyttämään alkoholijuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen,

7) pitää hallussaan alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaan laitteen tai välineen sellaisissa olosuhteissa, että on perusteltua aihetta otaksua sitä käytettävän alkoholijuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen,

8) mainostaa tai markkinoi alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaista välinettä, laitetta, tarviketta, ainetta tai valmistetta houkutelakseen alkoholijuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen tai

9) mainostaa suorasti tai epäsuorasti miettoa alkoholijuomaa tai vähintään 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa tai muutoin edistää tällaisen juoman myyntiä 33 §:n vastaisesti,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *alkoholirikkomuksesta* sakkoon.

Alkoholirikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) rikkoo 5 §:n 2 momentin, 8 §:n 3 momentin, 14 §:n 2 momentin, 17 §:n 3 momen-

tin, 21 d §:n, 27 §:n 3 momentin, 29 §:n 2 momentin tai 30 §:n 2 momentin nojalla annetun luvan ehtoa tai rajoitusta,

2) toimii ilman 5 §:n 3 momentissa, 13 §:n 2 momentissa, 14 §:n 4 momentissa tai 35 §:n 1 momentissa säädettyä viranomaisen hyväksyntää,

3) laiminlyö antaa 11 tai 59 §:ssä säädetyn taikka 57 §:n nojalla annettavalla asetuksella säädettyä ilmoituksen,

4) toimii vastoin 3 §:n 4 momentin, 13 §:n 3 momentin, 19 tai 26 §:n tai 32 §:n 1 momentin nojalla annetun asetuksen säännöstä,

5) rikkoo 16 §:n 2 momentissa tai 24 §:n 2 momentissa säädetyn kiellon taikka

6) anniskeluluvan haltijana, anniskelupaikan vastaavana hoitajana tai tämän sijaisena rikkoo 23 §:ssä säädettyjä anniskelupaikan järjestyksen valvontaa koskevia velvoitteita.

Edellä 4 momentin 6 kohdassa tarkoitetun rikoksen yritys on rangaistava.

Rikesakosta seuraamuksena 4 momentin 1, 2 ja 4 kohdassa mainitusta alkoholirikkomuksesta säädetään rikoslain 2 a luvun 9 §:n 5 momentissa ja mainitun 9 §:n nojalla annettulla asetuksella.

57 §

Kojeiden tai niiden osien maahantuonti, valmistus ja kauppa

Alkoholijuoman ja väkiviinan luvattoman valmistuksen estämiseksi voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää, että tällaiseen valmistukseen soveliaiden kojeiden tai niiden osien maahantuontia, valmistusta tai kauppa harjoittava on velvollinen tekemään tuotevalvontakeskukselle ilmoituksen tästä toiminnastaan ja pitämään siitä kirjaa.

58 §

Nauttimiskiellot

Edellä 1 momentin 1-3 kohdassa tarkoitetussa paikassa ei paikan omistaja taikka tilai-

suuden toimeenpanija tai järjestyksenvalvoja saa sallia alkoholijuoman nauttimista tai luvatta tarjota alkoholijuomaa.

60 §

Alkoholijuoman ja muun alkoholipitoisen aineen poisottaminen, haltuunotto ja hävittäminen

Poliisi voi järjestyksen säilyttämiseksi tai palauttamiseksi ottaa pois ja todisteellisesti hävittää henkilön hallussa olevan avatussa tai avoimessa astiassa olevan alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen, jota hänellä tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen mukaan muutoin on oikeus pitää hallussaan, jos asianomainen nauttii alkoholijuomaa tai sanotunlaista alkoholipitoista ainetta julkisella paikalla 58 §:n 2 momentin vastaisesti.

Poliisi voi ottaa pois ja todisteellisesti hävittää henkilön hallussa olevan avatussa tai avoimessa astiassa olevan alkoholijuoman, jos asianomainen nauttii alkoholijuomaa 58 §:n 1 tai 2 momentin vastaisesti ja hänelle määrätään tästä teosta rikesakko.

Poliisi voi myös ottaa pois ja todisteellisesti hävittää henkilön hallussa olevan alkoholijuoman, jos asianomainen on syyllistynyt 50 a §:n 4 momentin 4 kohdassa tarkoitettuun rikkomukseen, josta hänelle määrätään seuraamukseksi rikesakko, ja hallussa pidetyn alkoholijuoman arvo on vähäinen.

Jos juopuneelta häntä kiinni otettaessa tavataan alkoholijuomaa tai muuta alkoholipitoista ainetta, jota hänellä tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen mukaan muutoin on oikeus pitää hallussaan, poliisi tai selviämisaseman henkilökuntaan kuuluva saa ottaa sen häneltä pois. Poliisi tai selviämisaseman henkilökuntaan kuuluva saa todisteellisesti hävittää avatussa astiassa olevan alkoholijuoman tai alkoholipitoisen aineen. Avaamattomassa astiassa oleva alkoholijuoma tai muu alkoholipitoinen aine on säilytettävä ja palautettava päihtymyksen vuoksi kiinni otetulle tämän poistuessa. Jollei alkoholijuomaa tai alkoholipitoista ainetta noudeta kahden viikon kuluessa pois ottami-

sesta, poliisi tai selviämisaseman henkilökuntaan kuuluva saa todisteellisesti hävittää sen.

Jos vankilaan tai muuhun suljettuun laitokseen taikka päihdehuollon yksikköön otettavalla tai siellä hoidettavana olevalla tavataan alkoholijuomaa tai muuta alkoholipitoista ainetta, laitoksen henkilökuntaan kuuluva saa ottaa sen häneltä pois ja todisteellisesti hävittää sen.

Alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen todisteellisesta hävittämisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

60 a §

Menettämisseuraamus ja hävittäminen

Menettämisseuraamuksia koskevia rikoslain 10 luvun säännöksiä ei sovelleta, jos henkilö on syyllistynyt tämän lain vastaiseen tekoon, josta hänelle määrätään seuraamukseksi rikesakko.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todisteellisesti hävittää tai hävityttää sellaisen alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen astioineen tai päällyksineen, raaka-aineen, välineen tai tarvikkeen, joka voidaan takavarikoida, koska on syytä olettaa, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

60 b §

Henkilöntarkastus

Sille, jota on syytä epäillä 50 a §:n 4 momentin 4 kohdassa tarkoitettua rikkomuksesta, saadaan tehdä pakkokeinolain (450/1987) 5 luvussa tarkoitettu henkilöntarkastus hallussa pidetyn alkoholijuoman löytämiseksi. Henkilöntarkastuksessa noudetaan, mitä sen toimittamisesta säädetään pakkokeinolaissa.

60 c §

Tuntematon tai poissaoleva omistaja

Kun omaisuutta, joka voidaan tuomita menetetyksi, on takavarikoitu, mutta rikoksentekijä tai omaisuuden omistaja on tuntematon tai hänellä ei ole tunnettua olinpaikkaa Suomessa, hänet haastetaan julkisella haasteella saapumaan tuomioistuimeen määräpäivänä, jota ei saa asettaa aikaisemmaksi kuin

seitsemänneksi päiväksi haasteen julkaisemisesta. Haaste on pantava tuomioistuimen kansliaan yleisesti nähtäville.

Jollei takavarikoidun omaisuuden laillisesti haastettu omistaja saavu vastaamaan asiassa eikä näytä laillista estettä, vaatimus omaisuuden menettämisestä ratkaistaan hänen poissaolostaan huolimatta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 43 luvun 7 §,
muutetaan 2 a luvun 9 §:n 5 momentti, 10 luvun 3 §:n 1 momentti, sekä 30 luvun 12 §:n 1 momentti ja 13 §,
 sellaisina kuin ne ovat, 2 a luvun 9 §:n 5 momentti laissa 613/2003, 10 luvun 3 §:n 1 momentin laissa 61/2003, 30 luvun 12 §:n 1 momentti laissa 769/1990 ja 13 § laissa 743/1995, sekä
lisätään 2 a luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 613/2003, uusi 6 momentti, 30 lukuun uusi 1 a § sekä lakiin uusi 50 a luku,
 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 a luku

Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta

9 §

Rikesakkorikkomukset

Edellä 2—4 momentissa mainituista rikkomuksista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Rikesakko voidaan säätää seuraamukseksi myös alkoholilaissa (1143/1994) säädetyn tai poliisin yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi alkoholilain nojalla antaman alkoholi-juoman nauttimiskiellon rikkomisesta taikka alkoholilaissa säädettyjen alkoholi-juoman hallussa pitämistä koskevien ikärajojen rikkomisesta.

Edellä 2—5 momentissa mainituista rikkomuksista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

10 luku

Menettämisseuraamuksista

3 §

Laajennettu hyödyn menettäminen

Omaisuus voidaan tuomita kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi

1) sellaiseen rikokseen syyllistyneeltä, josta voidaan tuomita vähintään neljä vuotta vankeutta taikka sellaisen rikoksen rangaistavaan yritykseen taikka 32 luvun 1 tai 6 §:ssä, 46 luvun 4 §:ssä, 50 luvun 1 tai 4 §:ssä *taikka alkoholilain (459/1968) 82 §:ssä* tarkoitettuun rikokseen syyllistyneeltä sekä

2) edellä 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen osalliselta ja siltä, jonka puolesta tai hyväksi edellä mainittu rikos on tehty,

jos rikos on luonteeltaan sellainen, että se voi tuottaa huomattavaa taloudellista hyötyä ja jos on syytä olettaa omaisuuden olevan kokonaan tai osaksi peräisin rikollisesta toiminnasta, jota ei ole pidettävä vähäisenä.

10 luku

Menettämisseuraamuksista

3 §

Laajennettu hyödyn menettäminen

Omaisuus voidaan tuomita kokonaan tai osittain valtiolle menetetyksi

1) sellaiseen rikokseen syyllistyneeltä, josta voidaan tuomita vähintään neljä vuotta vankeutta taikka sellaisen rikoksen rangaistavaan yritykseen taikka 32 luvun 1 tai 6 §:ssä, 46 luvun 4 §:ssä tai 50 luvun 1 tai 4 §:ssä tarkoitettuun rikokseen syyllistyneeltä sekä

2) edellä 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen osalliselta ja siltä, jonka puolesta tai hyväksi edellä mainittu rikos on tehty,

jos rikos on luonteeltaan sellainen, että se voi tuottaa huomattavaa taloudellista hyötyä ja jos on syytä olettaa omaisuuden olevan kokonaan tai osaksi peräisin rikollisesta toiminnasta, jota ei ole pidettävä vähäisenä.

30 luku

Elinkeinorikoksista

(uusi)

12 §

Syyteoikeus

Virallisen syyttäjän on ennen markkinointirikosta koskevan syytteen nostamista va-

30 luku

Elinkeinorikoksista

1 a §

Alkoholijuoman markkinointirikos

Joka mainostaa väkevää alkoholijuomaa tai muuten edistää väkevän alkoholijuoman myyntiä alkoholilain 33 §:n tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti, on tuomitava alkoholijuoman markkinointirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

12 §

Syyteoikeus

Virallisen syyttäjän on ennen markkinointirikosta koskevan syytteen nostamista va-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

rattava kuluttaja-asiamiehelle tilaisuus antaa lausuntonsa asiassa. Tuomioistuimen on markkinointirikosta ja kilpailumenettelyrikosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava kuluttaja-asiamiehelle tilaisuus tulla kuulluksi.

rattava kuluttaja-asiamiehelle *sekä ennen alkoholijuoman markkinointirikosta koskevan syyteen nostamista varattava sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle* tilaisuus antaa lausuntonsa asiassa. Tuomioistuimen on markkinointirikosta ja kilpailumenettelyrikosta koskevaa asiaa käsitellessään varattava kuluttaja-asiamiehelle *sekä käsitellessään alkoholijuoman markkinointirikosta varattava sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle* tilaisuus tulla kuulluksi.

13 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Markkinointirikokseen, kilpailumenettelyrikokseen, yritysvakoiluun, yrityssalaisuuden väärinkäyttöön ja lahjomiseen elinkeinotoiminnassa sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

43 luku

Hyviä tapoja koskevien määräysten rikkomisesta

7 §

Joka viettelee kahdeksaatoista vuotta nuoremman nauttimaan päihdyttävää juomaa, niin että tämä siitä juopuu, rangaistakoon enintään kahdensadan markan sakolla.

(ks. vuoden 1968 alkoholilain 81 ja 82 §, 85 §:n 1 ja 4 mom. sekä 86 §:n 1 ja 2 mom.)

13 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Markkinointirikokseen, *alkoholijuoman markkinointirikokseen*, kilpailumenettelyrikokseen, yritysvakoiluun, yrityssalaisuuden väärinkäyttöön ja lahjomiseen elinkeinotoiminnassa sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

(kumotaan)

50 a luku

Alkoholirikoksista

1 §

Alkoholirikos

Joka alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti

- 1) valmistaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa,
- 2) tuo maahan alkoholijuomaa tai väkiviinaa,

3) myy, välittää tai muutoin toiselle luovuttaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa,

4) pitää hallussaan tai kuljettaa väkiviinaa tai

5) pitää hallussaan tai kuljettaa myyntitarkoituksessa alkoholijuomaa taikka laittomasti valmistettua tai maahan tuotua alkoholijuomaa,

on tuomittava alkoholirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettujen rikoksen yritys on rangaistava.

2 §

Törkeä alkoholirikos

(ks. vuoden 1968 alkoholilain 87 §)

Jos alkoholirikoksessa

1) rikoksen kohteena on huomattavan suuri määrä alkoholijuomaa tai väkiviinaa,

2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,

3) rikoksentekijä toimii sellaisen rikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen ryhmän jäsenenä tai

4) alkoholijuomaa tai väkiviinaa levitetään häikäilemättömällä tavalla

ja alkoholirikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä alkoholirikoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

3 §

Lievä alkoholirikos

(ks. vuoden 1968 alkoholilain 82 §:n 2 mom., 85 §:n 3 mom. ja 86 §:n 3 mom.)

Jos alkoholirikos, huomioon ottaen alkoholijuoman tai väkiviinan vähäinen määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä alkoholirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

4 §

Määritelmät

Alkoholijuomana tai väkiviinana pidetään tässä luvussa alkoholilaisissa tarkoitettua alkoholijuomaa, väkevää alkoholijuomaa tai väkiviinaa.

Mitä 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään alkoholijuoman tai väkiviinan luvattomasta valmistuksesta, sovelletaan myös muualla valmistetun väkiviinan tai verottamattoman alkoholijuoman jatkokäsittelyyn tai astiointiin.

5 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Tämän luvun 1 ja 2 §:ssä mainittuun rikokseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

6 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200

Tällä lailla kumotaan:

1) 26 päivänä heinäkuuta 1968 annetun alkoholilain (459/1968) 9 luku sekä 104 ja 105 §, niistä 9 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, sekä

2) aavalta mereltä tapahtuvan väkijuomien salakuljetuksen ehkäisemisestä 9 päivänä toukokuuta 1932 annettu laki (135/1932) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2.

Laki**alkoholilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 8 päivänä joulukuuta 1994 annetun alkoholilain (1143/1994) 34 §:n 1 momentti, 8 luvun otsikko, 57 §, 58 §:n 3 momentti sekä 60 §, sellaisina kuin niistä ovat, 58 §:n 3 momentti laissa 616/2003 ja 60 § laissa 306/1997, sekä *lisätään* lakiin uusi 49 a, 50 a ja 60 a—60 c § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

34 §

34 §

*Hallussapito ja kuljetus**Hallussapito ja kuljetus*

Alkoholijuomaa ei saa pitää hallussa tai kuljettaa, jos se ei ole laillisesti valmistettu tai maahantuotu.

Alkoholijuomaa ei saa pitää hallussa tai kuljettaa, jos se ei ole laillisesti valmistettu tai maahantuotu. *Alkoholijuomaa ei myöskään saa pitää hallussa tai kuljettaa myyntitarkoituksessa, jos myyntiin ei ole tämän lain nojalla oikeutta tai myönnettyä lupaa.*

8 luku

8 luku

Ohjaus ja valvonta**Ohjaus, valvonta ja seuraamukset**

49 a §

Kuulemisvelvollisuus

(uusi)

Ennen 50 a §:n 4 momentin 9 kohtaan perustuvaa alkoholirikkomusta koskevan syytteen nostamista virallisen syyttäjän on varattava sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle tilaisuus antaa lausuntonsa ja tuomioistuimen on käsitellessään tällaista asiaa varattava sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle tilaisuus tulla kuulluksi.

50 a §

Rangaistussäännökset

(ks. vuoden 1968 alkoholilain 93 §)

Rangaistus alkoholirikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 50 a luvun 1—3 §:ssä.

Rangaistus alkoholijuoman markkinointirikoksesta säädetään rikoslain 30 luvun 1 a §:ssä.

Rangaistus tässä laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Joka tahallaan

1) nauttii alkoholijuomaa vastoin 58 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa säädettyä alkoholijuoman nauttimiskieltoa,

2) jättää noudattamatta poliisin 58 §:n 2 momentin nojalla yleisen järjestyksen turvaamiseksi antamaa kieltoa alkoholijuoman nauttimisesta julkisella paikalla,

3) sallii 58 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetun paikan omistajana, tilaisuuden toimeenpanijana tai järjestyksenvalvojana alkoholijuoman nauttimisen kyseisessä säännöksessä mainitussa paikassa taikka paikan omistajana tai tilaisuuden toimeenpanijana luvatta tarjooa alkoholijuomaa tällaisessa paikassa 58 §:n 2 momentin vastaisesti,

4) pitää hallussaan alle kahdeksantoistavuotiaana laillisesti valmistettua ja maahantuotua alkoholijuomaa tai kahdeksantoista mutta ei kahtakymmentä vuotta täyttäneenä laillisesti valmistettua ja maahantuotua väkevää alkoholijuomaa 34 §:n 2 momentin vastaisesti,

5) tarjooa alle kahdeksantoistavuotiaalle alkoholijuomaa tai väkiviinaa niin, että tämä siitä juopuu ja tarjoamista voidaan alaikäisen ikä, kypsyysaste ja muut olosuhteet huomioon ottaen kokonaisuudessaan pitää moitittavana,

6) valmistaa, myy, välittää, luovuttaa tai tuo maahan alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaan välineen, laitteen, tarvikkeen, aineen tai valmisteen siinä tarkoituksessa, että sitä tulnaisiin käyttämään alkoholijuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen,

7) pitää hallussaan alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaan laitteen tai välineen sellaisissa olosuhteissa, että on perusteltua aihetta otaksua sitä käytettävän alkoholijuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen,

8) mainostaa tai markkinoi alkoholijuoman valmistukseen tai väkiviinan valmistukseen soveliaista välinettä, laitetta, tarviketta, ainetta tai valmistetta houkutellessaan alkoholijuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen tai

9) mainostaa suorasti tai epäsuorasti mietoa alkoholijuomaa tai vähintään 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa tai muutoin edistää tällaisen juoman myyntiä 33 §:n vastaisesti,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, alkoholirikkomuksesta sakkoon.

Alkoholirikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) rikkoo 5 §:n 2 momentin, 8 §:n 3 momentin, 14 §:n 2 momentin, 17 §:n 3 momentin, 21 d §:n, 27 §:n 3 momentin, 29 §:n 2 momentin tai 30 §:n 2 momentin nojalla annetun luvan ehtoa tai rajoitusta,

2) toimii ilman 5 §:n 3 momentissa, 13 §:n 2 momentissa, 14 §:n 4 momentissa tai 35 §:n 1 momentissa säädettyä viranomaisen hyväksyntää,

3) laiminlyö antaa 11 tai 59 §:ssä säädetyn taikka 57 §:n nojalla annettavalla asetuksella säädettävän ilmoituksen,

4) toimii vastoin 3 §:n 3 momentin, 13 §:n 3 momentin, 19 tai 26 §:n tai 32 §:n 1 momentin nojalla annetun asetuksen säännöstä,

5) rikkoo 16 §:n 2 momentissa tai 24 §:n 2 momentissa säädetyn kiellon taikka

6) anniskeluluvan haltijana, anniskelupaikan vastaavana hoitajana tai tämän sijaisena rikkoo 23 §:ssä säädettyjä anniskelupaikan järjestyksen valvontaa koskevia velvoitteita.

Edellä 4 momentin 6 kohdassa tarkoitettu rikoksen yritys on rangaistava.

Rikesakosta seuraamuksena 4 momentin 1, 2 ja 4 kohdassa mainitusta alkoholirikkomuksesta säädetään rikoslain 2 a luvun 9 §:n 5 momentissa ja mainitun 9 §:n nojal-

la annetulla asetuksella.

57 §

Kojeiden tai niiden osien maahantuonti, valmistus ja kauppa

Alkoholijuoman ja väkiviinan luvattoman valmistuksen estämiseksi voidaan *sen lisäksi, mitä alkoholilain (459/68) 91 ja 91 a §:ssä säädetään*, asetuksella säätää, että tällaiseen valmistukseen soveliaiden kojeiden tai niiden osien maahantuontia, valmistusta tai kauppaa harjoittava on velvollinen tekemään tuotevalvontakeskukselle ilmoituksen tästä toiminnastaan ja pitämään siitä kirjaa.

57 §

Kojeiden tai niiden osien maahantuonti, valmistus ja kauppa

Alkoholijuoman ja väkiviinan luvattoman valmistuksen estämiseksi voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää, että tällaiseen valmistukseen soveliaiden kojeiden tai niiden osien maahantuontia, valmistusta tai kauppaa harjoittava on velvollinen tekemään tuotevalvontakeskukselle ilmoituksen tästä toiminnastaan ja pitämään siitä kirjaa.

58 §

Nauttimiskiellot

Edellä 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettussa paikassa ei paikan omistaja taikka tilaisuuden toimeenpanija tai järjestysmies saa sallia alkoholijuoman nauttimista.

Edellä 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettussa paikassa ei paikan omistaja taikka tilaisuuden toimeenpanija tai *järjestyksenvalvoja* saa sallia alkoholijuoman nauttimista tai luvatta tarjota alkoholijuomaa.

60 §

Alkoholijuoman ja väkiviinan poisottaminen, haltuunotto ja hävittäminen

Poliisi voi järjestyksen säilyttämiseksi tai palauttamiseksi ottaa pois henkilön hallussa olevan alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen, jota hänellä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaan muutoin on oikeus pitää hallussaan, ja tarvittaessa hävittää tällaiset juomat *todisteellisesti asetuksella säädetyn edellytyksin*, jos asianomainen nauttii alkoholijuomaa tai sanotunlaista alkoholipitoista ainetta julkisella paikalla tämän lain tai muun lain taikka niiden nojalla annettujen säännösten tai kieltojen tahi määräysten vastaisesti.

Milloin vastoin 58 §:n 1 momentissa mai-

60 §

Alkoholijuoman ja muun alkoholipitoisen aineen poisottaminen, haltuunotto ja hävittäminen

Poliisi voi järjestyksen säilyttämiseksi tai palauttamiseksi ottaa pois *ja todisteellisesti hävittää* henkilön hallussa olevan *avatussa tai avoimessa astiassa olevan* alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen, jota hänellä tämän lain tai sen nojalla *annetun säännöksen* mukaan muutoin on oikeus pitää hallussaan, jos asianomainen nauttii alkoholijuomaa tai sanotunlaista alkoholipitoista ainetta julkisella paikalla 58 §:n 2 momentin vastaisesti.

Poliisi voi ottaa pois ja todisteellisesti hä-

nittua kieltoa on nautittu alkoholijuomaa, on pykälässä tarkoitettun huoneiston, liikkeen tai muun paikan omistajalla tai henkilökuntaan kuuluvalla, tilaisuuden toimeenpanijalla ja järjestysmiehellä sekä yleisön käytettävänä olevan kulkuneuvon päälliköllä, kuljettajalla ja junassa junailijalla oikeus ottaa kiellon rikkoneelta pois aine astioineen ja hävittää se todisteellisesti.

Kun juopuneelta häntä kiinni otettaessa tavataan alkoholijuomaa tai muuta alkoholipitoista ainetta, jota hänellä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaan muutoin on oikeus pitää hallussaan, saa sen ottaa häneltä pois sekä asetuksella säädetyin edellytyksin ja tavoin pitää viranomaisen hallussa tai hävittää.

Milloin vankilaan tai muuhun suljettuun laitokseen taikka päihdehuollon yksikköön otettavalla tai siellä hoidettavana olevalla tavataan alkoholijuomaa tai muuta alkoholipitoista ainetta, saa laitoksen henkilökuntaan kuuluva sen ottaa häneltä pois ja todisteellisesti hävittää.

(uusi)

vittää henkilön hallussa olevan avatussa tai avoimessa astiassa olevan alkoholijuoman, jos asianomainen nauttii alkoholijuomaa 58 §:n 1 tai 2 momentin vastaisesti ja hänelle määrätään tästä teosta rikesakko.

Poliisi voi myös ottaa pois ja todisteellisesti hävittää henkilön hallussa olevan alkoholijuoman, jos asianomainen on syyllistynyt 50 a §:n 4 momentin 4 kohdassa tarkoitettuun rikkomukseen, josta hänelle määrätään seuraamukseksi rikesakko, ja hallussa pidetyn alkoholijuoman arvo on vähäinen.

Jos juopuneelta häntä kiinni otettaessa tavataan alkoholijuomaa tai muuta alkoholipitoista ainetta, jota hänellä tämän lain tai sen nojalla annetun säännöksen mukaan muutoin on oikeus pitää hallussaan, poliisi tai selviämisaseman henkilökuntaan kuuluva saa ottaa sen häneltä pois. Poliisi tai selviämisaseman henkilökuntaan kuuluva saa todisteellisesti hävittää avatussa astiassa olevan alkoholijuoman tai alkoholipitoisen aineen. Avaamattomassa astiassa oleva alkoholijuoma tai muu alkoholipitoinen aine on säilytettävä ja palautettava päihtymyksen vuoksi kiinni otetulle tämän poistuessa. Jollei alkoholijuomaa tai alkoholipitoista ainetta noudeta kahden viikon kuluessa pois ottamisesta, poliisi tai selviämisaseman henkilökuntaan kuuluva saa todisteellisesti hävittää sen.

Jos vankilaan tai muuhun suljettuun laitokseen taikka päihdehuollon yksikköön otettavalla tai siellä hoidettavana olevalla tavataan alkoholijuomaa tai muuta alkoholipitoista ainetta, laitoksen henkilökuntaan kuuluva saa ottaa sen häneltä pois ja todisteellisesti hävittää sen.

Alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen todisteellisesta hävittämisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

60 a §

Menettämisseuraamus ja hävittäminen

Menettämisseuraamuksia koskevia rikoslain 10 luvun säännöksiä ei sovelleta, jos henkilö on syyllistynyt tämän lain vastaiseen tekoon, josta hänelle määrätään seura-

(ks. vuoden 1968 alkoholilain 96 §)

mukseksi rikesakko.

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todisteellisesti hävittää tai hävityttää sellaisen alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen astioineen tai päällyksineen, raaka-aineen, välineen tai tarvikkeen, joka voidaan takavarikoida, koska on syytä olettaa, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

60 b §

Henkilöntarkastus

(uusi)

Sille, jota on syytä epäillä 50 a §:n 4 momentin 4 kohdassa tarkoitettusta rikkomuksesta, saadaan tehdä pakkokeinolain (450/1987) 5 luvussa tarkoitettu henkilöntarkastus hallussa pidetyn alkoholijuoman löytämiseksi. Henkilöntarkastuksessa noudatetaan, mitä sen toimittamisesta säädetään pakkokeinolaissa.

60 c §

Tuntematon tai poissaoleva omistaja

(ks. vuoden 1968 alkoholilain 105 §)

Kun omaisuutta, joka voidaan tuomita menetetyksi, on takavarikoitu, mutta rikosentekijä tai omaisuuden omistaja on tuntematon tai hänellä ei ole tunnettua olinpaikkaa Suomessa, hänet haastetaan julkisella haasteella saapumaan tuomioistuimeen määröpäivänä, jota ei saa asettaa aikaisemmaksi kuin seitsemänneksi päiväksi haasteen julkaisemisesta. Haaste on pantava tuomioistuimen kansliaan yleisesti nähtäville.

Jollei takavarikoidun omaisuuden laillisesti haastettu omistaja saavu vastaamaan asiassa eikä näytä laillista estettä, vaatimus omaisuuden menettämisestä ratkaistaan hänen poissaolostaan huolimatta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .